

Lentis
Research

Jonx

PsyQ

Langdurige zorg
en wonen

CIP

Dr. S. van Mesdag

FACT

Jaarverslag
2024

Jonx

7

Langdurige
zorg en wonen

17

Lentis

CENTRUM INTEGRALE PSYCHIATRIE

35

FACT

57

Forint

Dr. S. van Mesdag

Forensisch Psychiatrisch Centrum

111

PsyQ

117

Publicaties

125

Lentis

Research

Inhoudsopgave

Voorwoord

Lentis investeert in kwalitatief goede zorg én innovatie door al meer dan 15 jaar praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek te doen. Complexe vraagstukken proberen wij samen te beantwoorden, waarbij iedereen een rol heeft: cliënten, naasten, zorgprofessionals met en zonder ervaringskennis, managers en uiteraard de onderzoekers. Alles wordt zorgvuldig onderzocht met als doel het optimaliseren van de kwaliteit van zorg aan onze cliënten. Vaak doen we wetenschappelijk onderzoek met onze collega GGz-instellingen, universiteiten en universitaire medische centra door het hele land, die dezelfde dan wel vergelijkbare vraagstukken hebben. Hierdoor kunnen we onze vragen sneller en beter beantwoorden en profiteren ook cliënten buiten Lentis van de uitkomsten van onze wetenschappelijke onderzoeken.

In 2024 werden ruim 120 klinische vragen binnen Lentis onderzocht. Zoveel onderzoek is er nog nooit eerder binnen onze instelling gedaan! Aan wat voor soort onderzoeken kunt u dan denken?

Nou, hoe kunnen we bijvoorbeeld cognitief functioneren verbeteren bij mensen die langdurig last hebben van psychische klachten? Kan herstellen überhaupt nog wel als je langer ziek bent? Hoe kan het dat wij relatief weinig vrouwen met autisme in zorg hebben? Hebben zij andersoortige klachten die wij niet voldoende herkennen? Is polyfarmacie wenselijk als het gaat om klinisch en maatschappelijk herstel, of overbehandelen wij mensen juist met psychofarmaca? Cliënten vertellen dat zij enorm veel hebben aan herstelverhalen van anderen, dus zouden wij dit niet als interventie in de zorg kunnen aanbieden? Cannabisgebruik belemmert mensen in hun herstel, maar wat kunnen andere cliënten en zorgprofessionals leren van onze cliënten die succesvol zijn gestopt? Hoe kunnen cliënten met depressieve klachten profiteren van yoga? Hoeveel zin heeft zingeving? Hebben we wel voldoende aandacht voor mensen met een genderdiverse identiteit in de reguliere zorg? En hoe kunnen wij de zorg verbeteren als zelfdoding onder jongeren steeds meer stijgt? Wat vertellen naasten ons? Kunnen we het horen van stemmen met virtual reality draaglijker maken?

Nieuwsgierig geworden naar de antwoorden? Benieuwd naar welk onderzoek(en) onze zorggroepen binnen Lentis zelf 'in the spotlight' zetten? Naar de motivatie en ervaringen van onze onderzoekers om te werken in de GGz-zorg? Lees dan het jaarverslag! En krijgt u bij het lezen ervan spontaan ideeën over bepaalde onderzoeken? Neem dan gerust eens contact op met de betreffende collega, die je er graag nog wat meer over vertelt!

Met veel dank aan en namens alle onderzoekers van Lentis,

Prof. dr. Stynke Castelein
Hoofd Lentis Research

Jonx, Kinder- en Jeugdpsychiatrie en Autisme

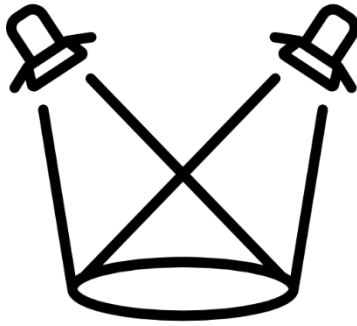
Jonx bestaat uit de volgende onderdelen: Jonx Ambulant, Jonx Autisme, JonxPro en het team Wetenschappelijk Onderzoek Jonx Autisme (WOJA). Jonx is er voor (hoog)gespecialiseerde GGZ-behandelingen aan jeugdigen, hun gezinnen en mensen met autisme van alle leeftijden en alle niveaus. De Jonx-afdelingen Ambulant en Autisme bieden consultatie, diagnostiek, behandeling, specialistische woonvoorzieningen en crisiszorg in de drie noordelijke provincies. Jonx is het expertisenetwerk in Noord-Nederland op het gebied van jeugd, autisme, gender en FASD. Deze expertrol wordt versterkt door: wetenschappelijke onderzoeksactiviteiten in (inter)nationale samenwerkingsverbanden, kennisdeling, innovaties, opleidingen, intensieve samenwerking binnen jeugd- en autismenetwerken en de doorlopende lijn met Lentis-onderdelen (o.a. de overgang na het bereiken van de 18-jarige leeftijd).

Het Autisme Team Noord-Nederland (ATN) van Jonx Autisme is sinds 2008 in het bezit van het TOPGGz-keurmerk. Het ATN vervult, naast diagnostiek en behandeling, taken op het gebied van wetenschappelijk onderzoek, innovatie, advies en consultatie, deskundigheidsbevordering en preventie, waarmee het aan het TOPGGz-keurmerk voldoet. Het wetenschappelijk onderzoek bij Jonx staat onder begeleiding van het WOJA-onderzoeksteam en is sterk gericht op het verbeteren en vernieuwen van diagnostiek en behandelingen in co-creatie met ervaren klinici en ervaringsdeskundigen. Wetenschappelijke onderzoeken vinden plaats in nauwe samenwerking met de diverse onderdelen van Jonx, zoals Wonen en Werken voor volwassenen met Autisme (WWA) en Jonx Ambulant. Jonx initieert en participeert op gebied van wetenschappelijk onderzoek ook regelmatig samen met andere nationale en internationale instellingen. Tot haar emeritaat in 2024 was prof. dr. C.M.A. van Ravenswaaij-Arts van het Expertisecentrum voor Zeldzame syndromen van het UMCG geaffilieerd aan Jonx in het kader van wetenschappelijk advies, beleidsontwikkeling en de begeleiding van promovendi. Prof. dr. Anna Lichtwarck-Aschoff, hoogleraar Orthopedagogiek bij de basiseenheid Gedrag, Opvoeding en Kinderrechten bij de Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, met de leerstoel Zorg voor Kinderen met Gedrags- en Opvoedingsproblemen, nam in 2024 het stokje van prof. dr. Van Ravenswaaij-Arts over.

Het WOJA-onderzoeksteam van Jonx hanteert de volgende onderzoekslijnen:

1. Optimalisatie van diagnostiek bij autisme en multimorbiditeit.
2. Optimalisatie van (innovatief) behandelaanbod bij autisme en multimorbiditeit.
3. Onderliggende mechanismen van autisme en multimorbiditeit.

Binnen de beschreven onderzoekslijnen doet Jonx onderzoek naar uiteenlopende onderwerpen, zoals (ASS bij) mensen met genetische syndromen, repetitief gedrag, cliënttevredenheid, ASS bij vrouwen en een integraal (behandel)programma ter optimalisatie van inclusie, welzijn en autonomie van mensen met ASS. Hierna volgt toelichting op een selectie van de lopende wetenschappelijke onderzoeken bij Jonx.

Nadat steeds duidelijker werd dat autisme (ASS) zich bij vrouwen anders kan manifesteren dan bij mannen, is Jonx eind 2017 gestart met het Elucidating Female Autism Study (EmFASiS) onderzoeksproject naar vrouwen met ASS, met behulp van een subsidie in het kader van het programma Gender en Gezondheid van ZonMW.

De opinie in de wetenschappelijke literatuur was dat bestaande screeningsvragenlijsten voor ASS vooral waren ontwikkeld op basis van autisme bij mannen, waardoor ASS bij vrouwen makkelijk gemist zou kunnen worden. Een van de deelstudies van het EmFASiS project had daarom als doel om een vrouwspecifieker screeningsinstrument te ontwikkelen, waarmee ASS bij vrouwen beter herkend kan worden.

De Autistic Women's Experience (AWE) screeningsvragenlijst werd door de EmFASiS projectleden ontwikkeld op basis van de wetenschappelijke literatuur, klinische ervaring en in samenwerking met autistische vrouwen. De AWE is gebaseerd op de bestaande, veelgebruikte AQ screeningsvragenlijst uit 2001, en introduceert 49 nieuwe vragen, onderverdeeld in vijf nieuwe subschalen: 'sociaal functioneren en communicatie', 'initiatief en sociale motivatie', 'sociale intuïtie', 'grenzen aanvoelen' en 'aandacht voor details'. De nieuwe screeningvragen weerspiegelen de unieke ervaringen van vrouwen met ASS. Uit het onderzoek onder in totaal 642 deelnemers, bleek dat zowel de originele AQ als de nieuwe AWE uitstekende interne consistentie hebben (samenhang van vragen die een concept meten) en beide waren zeer voorspellend voor autisme, bij zowel mannen als vrouwen.

De EmFASiS projectgroep concludeerde dat de AWE screeningsvragenlijst extra klinische waarde biedt met de nieuwe subschalen die gevoelig zijn voor subtiele genderverschillen bij autistische personen, wat bijdraagt aan gendergevoelige zorg. Vrouwen -en zeker ook een deel van de mannen- met ASS zullen zich beter herkennen in de nieuwe vragen van de AWE, waardoor doorstroom naar uitgebreidere ASS diagnostiek en acceptatie van een eventuele ASS diagnose vergemakkelijkt wordt.

Vanzelfsprekend is nader onderzoek naar de AWE noodzakelijk. Bijvoorbeeld op het gebied van onderzoek bij een grotere groep, personen in de eerste- en tweedelijnszorg, personen met andere psychische aandoeningen en LHBTQIA+ personen.

Meer informatie over het EmFASiS project en de vrij beschikbare AWE vragenlijst zijn te vinden op de website: www.emfasisonderzoek.org.

Naam: Kirstin Greaves-Lord

Functie: hoofdonderzoeker

Afdeling: Jonx

Hallo! Zou je je allereerst willen voorstellen?

Ik ben Kirstin Greaves-Lord, hoofdonderzoeker bij Jonx. Mijn thuisbasis is bij ATN Groningen, de TOPGGz-afdeling, maar ik ben regelmatig te vinden op verschillende Lentis-locaties. Ik werk hier sinds augustus 2018. Daarnaast ben ik universitair docent bij de afdeling Psychologie van de RuG. Om verbinding te maken tussen praktijk en onderzoek, ben ik programmaleider van de Academische Werkplaats Autisme: een samenwerkingsverband van verschillende (zorg)instanties en organisaties, met als doel om kennis vanuit onderzoek beter te laten doorstromen naar de praktijk.

Vertel eens, hoe ben jij in onderzoek naar autisme terechtgekomen?

Leuke vraag! Tijdens mijn studie Algemene Taalwetenschap ontstond mijn interesse in autisme vanuit de neurolinguïstiek. Autismе hangt immers samen met een andere taalontwikkeling. In mijn 3e studiejaar onderzocht ik als student-assistent breinreacties op taalfragmenten. Ik zag mezelf toen geen onderzoeker worden. Ik zat alleen in een ondergronds lab; dat gaf me niet het gevoel écht iets te kunnen betekenen. Na mijn afstuderen werd ik gevraagd voor een promotieplek binnen TRAILS, een longitudinaal onderzoek naar de ontwikkeling van jongeren. Ik onderzocht de fysiologische voorspellers van angst. Daar ontdekte ik dat onderzoek heel dynamisch kan zijn! Soms voerde ik een gesprek met een emotionele deelnemer, dan weer zat ik bij een schooldirecteur. De interacties en duidelijke maatschappelijke impact spraken me aan. Daarom ging ik verder met toegepast onderzoek. Als ik merk dat mijn inspanningen van betekenis kunnen zijn, ben ik gegrepen!

Wat mooi! Waar houd je je op dit moment mee bezig?

Ik houd me bezig met de ontwikkeling van het integrale programma Levensloop Leerlijnen. Autismе gaat niet over. Velen blijven gevoelig voor emotionele ontregeling. Cliënten komen dus regelmatig terug in de GGz. Dat willen we voorkomen door de juiste (na)zorg te bieden. Bij zo'n maatschappelijk probleem is het zaak dat je alle ketenpartners betreft. Levensloop Leerlijnen is daarom gericht op kennisdeling en professionalisering rondom autisme. We co-creëren een scala aan modules voor verschillende belanghebbenden, zoals begeleiders en beleidsmedewerkers bij gemeentes. Zelf werk ik vooral aan de doorontwikkeling van één zorgmodule binnen de sGGZ: de groepstherapie ROADS. Dit wordt een 9-weekse therapie gericht op transdiagnostische factoren als emotieregulatie, zelforganisatie en autonomie. Cliënten gaan aan de slag met vragen als: Wie ben ik? Wat kan ik? Waar wil ik heen? Het doel is niet alleen psychopathologie verminderen, maar vooral ook de gezonde ontwikkeling bevorderen. Cliënten werken aan een reëel zelf- en toekomstbeeld. Ooit begonnen we met een studie waarin ROADS de controleconditie was, maar ook effectief bleek. Vervolgens hielden we interviews met autistische mensen met diverse psychische problemen. Thema's die daaruit naar voren kwamen, komen nu aan bod in de optimalisatie van deze therapie. Zo benutten we empirische resultaten, nieuwe theoretische kennis én ervaringskennis om ROADS door te ontwikkelen.

Mooie onderzoekslijn! Wat is volgens jou eigenlijk het belang van onderzoek in de GGz?

In en om de GGz wordt met veel inzet en bevoegenheid gewerkt, door behandelaren, maar ook door cliënten, naasten en betrokken instanties. Ik vind het een pijnlijk besef dat dat werk bij een noemenswaardig deel van de cliënten nog niet leidt tot voldoende verbeterd welzijn. Volgens mij is het daarom heel belangrijk dat, samen met de ontvangers van de zorg, onderzocht wordt hoe het beter en effectiever kan. Door samen met cliënten, naasten en behandelaren na te gaan waar knelpunten zitten en hoe we die samen beter kunnen tackelen, dit op te nemen in innovaties en dan te onderzoeken of dat inderdaad effectief is, helpen we onze cliënten én het vakgebied verder.

Goed gezegd! Wat vind jij de leuke kanten van onderzoek doen binnen Lentis?

Ik vind het belangrijk dat het over echte mensen gaat met serieuze problemen, die hopelijk van ons onderzoek profiteren. Als onderzoeker kun je werken vanuit je 'ivoren toren', maar ik vind het heerlijk om samenwerking te vinden en te faciliteren.

En wat maakt onderzoek doen binnen Lentis juist uitdagend?

Een brede blik houden en aanverwante vakgebieden betrekken is belangrijk. Bij Levensloop Leerlijnen houden we rekening met alle betrokkenen in de voor- en nazorg. Een valkuil is dan dat je alles tegelijk wil aanpakken, maar mogelijk niks écht goed aanpakt. Een praktische uitdaging is het goed overzien van de organisatiestructuur van Lentis. Als duidelijk is welke doelgroep en behandelvormen zijn te vinden op welke afdeling, kun je gericht bezig met de vraag wie wat nodig heeft op welke plek. Onze organisatie is altijd in beweging, dus kost dit overzicht houden blijvend inspanning. Inmiddels heb ik gelukkig beter overzicht en weet ik soepel mee te bewegen!

Gelukkig maar! Welke recente onderzoeksbevindingen wil jij graag delen met zorgverleners?

Ik deel graag een combinatie van resultaten uit alle Jonx-onderzoekslijnen. Uit onderzoek van Sigrid Piening met EPD-data bleek dat boosheid en agressie vaak aanleiding zijn voor een zorgvraag richting ATN. In interviews die ik hield met (oud-)cliënten, kwam naar voren dat achter deze externe uitingen vaak internaliserende problemen zitten. Een cliënt drukte bijvoorbeeld een man hardhandig tegen de grond, omdat die een vriendin van hem lastigviel. De cliënt maakte zich kwaad en was bezorgd, maar kon dit niet goed communiceren. Daardoor verloor hij zijn zelfcontrole en werd hij fysiek agressief. Door de probleem-samenhang in kaart te brengen, kan een cliënt leren zijn eigen boze gedrag te begrijpen. Emotieregulatietraining, zoals bij DGT (onderzocht door Annemiek Landlust), kan helpen emoties beter te beteugelen, waardoor agressief gedrag afneemt. De boodschap? Bekijk het gedrag van je cliënt met een holistische blik. Focus niet te zeer op externe gedragingen en diagnostische labels, maar zoek vooral naar welke factoren een rol spelen en de samenhang daartussen. Vraag goed door, om bij de emoties achter de gedragingen te komen. Pas als je je cliënt hoort en ziet in zijn totaliteit – als mens! – ontdek je waar de zorgbehoefte écht ligt.

Prachtig, dank hiervoor! Tot slot: waar wil jij de komende jaren mee beziggaan?

De verdere gezamenlijke ontwikkeling van Levensloop Leerlijnen staat hoog op mijn agenda. Daarbinnen zal promovenda Eline Huberts komend jaar de effecten van de aangepaste ROADS bestuderen. Die resultaten gebruiken we voor een laatste optimalisatieronde, waarna we de inzichten delen met collega's binnen en buiten Lentis. Onderzoek blijft een team effort. Zolang ik daarmee mensen met psychisch leed én Lentis als organisatie kan bedienen, houd ik de moed erin!

Onderzoekslijn 1: Optimalisatie van diagnostiek bij autisme en multimorbiditeit

Phelan-McDermid-syndroom (promotieonderzoek)

Samenvatting

Het promotieonderzoek, met als werktitel 'Development, behavior and autism spectrum disorder in individuals with Phelan-McDermid Syndrome', vindt plaats in samenwerking met het UMCG, (inter)nationale familieverenigingen en expertisecentra in Spanje, Frankrijk, Engeland en Duitsland. Het Phelan-McDermid-syndroom is een zeldzaam genetisch syndroom waarbij verstandelijke beperking en een autisme-fenotype vooropstaan, naast andere (ernstige) psychiatrische problemen, zoals regressie en katatonie. Het doel van het project is de kennis ten aanzien van het ontwikkelings-, gedrags- en psychiatrisch fenotype bij het syndroom te vergroten.

Betrokkenen

A.M. Landlust, MSc (promovendus), Jonx Autisme en UMCG

Dr. I.D.C. van Balkom, Trajectum (voorheen Jonx)

Em. Prof. dr. C.M.A. van Ravenswaaij, ATN en UMCG (Expertisecentrum voor Zeldzame syndromen)

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (Jonx), UMCG

Looptijd onderzoek: 2020 - 2025

Financiering: intern

Status: analysefase | publicatiefase

Contactpersoon

Annemiek Landlust

a.landlust@lentis.nl

Samenvatting

Het onderzoek, getiteld 'Elucidating Female AutiSm Study (EmFASiS): Improving diagnosis and early intervention', is een samenwerking van Jonx met de Rijksuniversiteit Groningen (afdelingen Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie en Klinische Psychologie & Experimentele Psychopathologie), Trajectum en het Martini Ziekenhuis (Medische Psychologie) te Groningen. De ervaringsdeskundigen van de EmFASiS-klankbordgroep van de Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA) zijn tevens betrokken bij de diverse stadia van het project.

Het doel is inzicht te creëren in het vrouwelijke autismefenotype, door middel van 5 kwalitatieve en kwantitatieve deelonderzoeken en het opleveren van een vrouwspecifiek autismescreeningsinstrument, de AWE (Autistic Women's Experience). Meer informatie over het EmFASiS-onderzoek is te vinden op www.emfasisonderzoek.org. Subsidie voor dit onderzoek werd toegekend door ZonMw vanuit het Kennisprogramma Gender en Gezondheid.

Betrokkenen

Dr. S. Piening, Jonx Autisme

Dr. Y. Groen, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. D. Jansen (pseudoniem, ervaringsdeskundige)

A.F. Stapert, MSc., Jonx Autisme

R.C.D. Davids, MSc., Martini Ziekenhuis (Medische Psychologie)

Dr. K. Greaves-Lord, Jonx Autisme en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie & Experimentele Psychopathologie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie & Experimentele Psychopathologie)

Dr. I.D.C. van Balkom, Trajectum (voorheen Jonx)

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (Jonx), Rijksuniversiteit Groningen, Martini Ziekenhuis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2024

Financiering: € 484.780 vanuit Kennisprogramma Gender en Gezondheid (ZonMw)

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Sigrid Piening

s.piening@lentis.nl

Onderzoekslijnen 1 & 2: Optimalisatie van diagnostiek en (innovatief) behandel aanbod bij autisme en multimorbiditeit

Levensloop Leerlijnen (bestendiging Academische Werkplaats Autismes)

Samenvatting

In een wereld die mooi, interessant en intens, maar ook verwarrend, veeleisend en gevoelsarm kan zijn, reageren mensen, afhankelijk van hun aanleg en leergeschiedenis, verschillend onder verschillende omstandigheden. De reacties zijn overwegend ondernemend/actief toenaderend (*approach*), defensief/offensief (*fight*), afhoudend/vermijdend (*avoidant; flight*) of geheel passief (*freeze*). De primaire neiging om over het algemeen afhoudend en/of passief te reageren – zeker wanneer het sociale omstandigheden betreft – wordt soms al snel gelabeld als ‘autisme’. Echter, deze labeling betreft slechts een omschrijving van het gedrag dat observeerbaar is, terwijl er onderliggend, op neuropsychologisch niveau, complexere mechanismen interacteren. Mensen met autisme geven regelmatig aan dat het in hun beleving een onderliggende onder- én overgevoeligheid voor prikkels betreft, die vaak leiden tot een automatische (reflexmatige), instinctieve reactie, met weinig tot geen bewuste intentionaliteit. Ze voelen zich ‘overgeleverd’ aan deze diepgewortelde, primaire neigingen (reflexen) van hun autonome en centrale zenuwstelsel (hun vorm van ‘neurodivergentie’). Zij geven aan dat levensloopbestendige begeleiding om juist bewuster (reflectief) te handelen, uitkomst biedt: autonoom, maar samen werken aan levensdoelen passend bij hun eigen waarden, wensen en mogelijkheden, in lijn met hun identiteit en wereldbeeld.

Het huidige participatieve onderzoeks-, innovatie- en kennisdelingsproject betreft daarom het stimuleren van de identiteitsontwikkeling van neurodivergente mensen in interactie met hun context. Er wordt, in een programmacommissie samengesteld uit diverse belanghebbenden, samengewerkt aan de co-creatie van een integrale aanpak, gericht op bovenbeschreven ondersteuningsbehoeften. Het doel is om middels deze leerlijnen uiteindelijk de kwaliteit van leven, het welbevinden, de zingeving en de inclusie van neurodivergente mensen en hun naasten in de verschillende levensfasen te vergroten.

Betrokkenen

Dr. K. Greaves-Lord (programmaleider), Jonx Autismes en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie & Experimentele Psychopathologie)

A.M. Landlust, MSc, Jonx Autismes

E.A. Huberts, MSc (promovendus) + programmacommissieleden

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (Jonx) i.s.m. Rijksuniversiteit Groningen

Looptijd onderzoek: 2024 - 2029

Financiering: € 300.000 anonieme filantropische stichting + € 150.000 ministerie van VWS

Status: dataverzamelfase

Contactpersoon

Kirstin Greaves-Lord

k.greaves-lord@lentis.nl

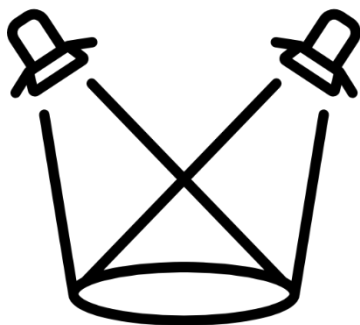
GROEP VOOR
REHABILITATIE
EN INNOVATIE IN
DE PSYCHIATRIE

Langdurige zorg en wonen

Het Cluster Langdurige Zorg & Wonen (LZW) biedt ondersteuning aan mensen met ernstige psychische aandoeningen (EPA) die (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen wonen. Binnen het cluster is de onderzoeksgroep GRIP actief, die eveneens is ingebed bij de Rijksuniversiteit Groningen en is verbonden aan het Rob Giel Onderzoekscentrum (RGOc). GRIP werkt samen met diverse regionale en universitaire psychiatrische centra, (inter)nationale universiteiten (King's College London, University College London, University of Texas) en instituten als het Trimbos-instituut, Kenniscentrum Phrenos en Stichting HIC&ART. Het onderzoek van GRIP richt zich op het ontwikkelen, testen en aanpassen van nieuwe en bestaande interventies, en het beantwoorden van fundamentele vragen gerelateerd aan EPA en vragen rondom zorgorganisatie en -implementatie. GRIP betreft ook actief naasten in het onderzoek en zet in op innovatie, zowel binnen het academisch veld als in sociale projecten, gericht op het overbruggen van de kloof tussen de wetenschap en de klinische praktijk.

In dit hoofdstuk krijgt u een overzicht van de onderzoeken die lopen binnen het cluster LZW, ingedeeld in de volgende drie onderzoekslijnen:

1. Cognitieve rehabilitatie & negatieve symptomen.
2. Identiteitsontwikkeling.
3. Zorgorganisatie en samenwerking in de triade.

Promotie Anika Poppe

Op 17 oktober 2025 verdedigde Anika Poppe haar proefschrift *Beyond Brain Games - Refining Cognitive Remediation for Functional Recovery in Severe Mental Illness* en behaalde haar doctoraat, toegekend door haar promotor Lisette van der Meer. Wat was dit een mooi moment om bij stil te staan en samen te vieren!

Promotie Lieke Zomer

Lieke Zomer promoveerde op 12 januari 2024 aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU Amsterdam) met haar proefschrift 'Recovery in long-term mental health care' dat zij afrondde onder begeleiding van Lisette van der Meer, Yolande Voskes, Jaap van Weeghele en Guy Widdershoven. Ook in 2025 en daarna zullen wij blijven bouwen aan de doorontwikkeling van ART en de implementatie van ART in Nederland.

Irma Nijkamp is geslaagd

Irma Nijkamp is geslaagd voor de opleiding tot Klinisch Psycholoog. Zij heeft naast haar klinische opleiding de afgelopen jaren onderzoek gedaan naar de bruikbaarheid van het Cognitive Assessment Interview (CAI), voor cliënten, naasten en behandelaren in de langdurige klinische zorg voor mensen met EPA. Gefeliciteerd Irma!

Cognitieve Adaptatie Training (CAT) academie

Binnen de CAT-academie gaven we in 2024 volop trainingen en klinische lessen aan zorgverleners binnen en buiten Lentis. Komend jaar zullen we deze opnieuw aanbieden en gaan we bovendien aan de slag met het ontwikkelen van nieuwe materialen, zoals een handleiding en een e-learning module, voor het opnemen van CAT in de Databank Erkende Interventies van Vilans. Hiermee maken we CAT beschikbaar voor de gehele Nederlandse langdurige zorg voor mensen met EPA.

Buddy project

Bij het maatjesproject draait het allemaal om 'kameraadschap'. We koppelen studenten psychologie van de RUG aan cliënten van Lentis om samen leuke dingen te doen. Denk bijvoorbeeld aan een kopje koffie drinken, spelletjes doen of een wandeling maken. Maar ook als een cliënt beter Engels wil leren of hulp nodig heeft met computervaardigheden kan een maatje hierbij helpen. Zo stimuleren we resocialisatie van mensen in de GGZ én geven we studenten een inkijkje in de praktijk. Momenteel zijn er binnen Lentis 11 maatjes actief, verspreid over verschillende locaties in Zuidlaren, Groningen en Winschoten. Meer weten? Neem contact met ons op!

HEADDSET+

HEADDSET+ combineert twee interventies om het cognitief en dagelijks functioneren van mensen met ernstige psychische aandoeningen (EPA) in een beschermd woonvorm (BW) te verbeteren. Deelnemers krijgen inzicht in hun cognitieve vaardigheden en leren strategieën om met cognitieve uitdagingen om te gaan. BW's van Lentis, Cosis en GGZ Friesland doen mee. Inmiddels hebben 13 deelnemers de training afgerond, 13 staan op de wachtlijst en een derde groep wordt nu geïncludeerd. Het eerste cohort is enthousiast en gaat met plezier naar de sessies: ze merken verbeteringen in hun dagelijks leven, ervaren meer zelfvertrouwen en raden de training aan.

Onderzoekslijn 1: Cognitieve rehabilitatie & negatieve symptomen

HEADDSET – cognitieve remediatie en milde hersenstimulatie

Samenvatting

Bij het Cluster Langdurige Zorg & Wonen worden mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) behandeld, waarbij vaak sprake is van forse cognitieve problemen. Uit het CAT-onderzoek is gebleken dat cognitieve problemen niet alleen kunnen worden omzeild, maar ook kunnen verbeteren. Mogelijk kan het trainen van de cognitie worden versterkt door gelijktijdige toediening van milde hersenstimulatie met transcranial Direct Current Stimulation (tDCS). In een eerste haalbaarheidsstudie is een vergelijking gemaakt tussen twee cognitieve trainingsprogramma's: Mindset en CIRCuiTS. Voor de ART-doelgroep bleek CIRCuiTS het meest geschikt. Dit programma zal gebruikt worden in een pilotonderzoek om een indicatie te krijgen van de effectiviteit wanneer dit wordt gecombineerd met tDCS. In 2019 werd gestart met de voorbereidingen van het onderzoek en het studieprotocol van het onderzoek is in 2021 gepubliceerd in *Trials*. Het doel is om 26 mensen in het onderzoek te includeren. Eind 2021 zijn 16 mensen begonnen aan de training van het onderzoek, waarvan 8 mensen de training al hebben afgerond. Eind 2022 hebben alle 26 deelnemers de training doorlopen en de laatste follow-upmetingen zijn begin 2023 afgerond. De promovendus op het project (Anika Poppe) is in Oktober 2024 gepromoveerd. Naar verwachting worden de resultaten van het HEADDSET pilot onderzoek in 2025 gepubliceerd. Op basis van dit pilotonderzoek hebben we in 2023 een subsidie ontvangen van de Hersenstichting voor een grote randomized controlled trial in beschermd wonen, waarin we CIRCuiTS combineren met tDCS. In 2024 is dit project van start gegaan, zijn de eerste cliënten geïncubeerd en gestart met de training. De inclusie voor het project zal heel 2025 nog doorlopen.

Betrokkenen

Dr. A. Poppe, Radboud universiteit Nijmegen
Dr. L. Bais, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)
Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)
Dr. B. Curcic-Blake, UMCG (Cognitive Neuroscience Center)
Dr. D. van Duin (Trimbos-instituut)
Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie) en GGZ Drenthe
N.C. Buist, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, GGZ Friesland & Cosis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2027

Status: dataverzamelingsfase

Financiering: € 120.119 door Stichting tot Steun VCVGZ & € 500.000 door de Hersenstichting

Contactpersonen

Nienke Buist	n.c.buist@rug.nl
Lisette van der Meer	l.vandermeer@lentis.nl

Samenvatting

CAT is een psychosociale interventie, die gericht is op het verbeteren van cognitieve stoornissen, met als doel functioneren te verbeteren. In de behandeling formuleert de patiënt een doel en kijkt hij/zij samen met de CAT specialist welke (cognitieve) beperkingen in de weg staan. De behandeling richt zich op het aanleren van nieuwe routines. Na een multicenter-RCT en de analyse van de belemmerende en bevorderende factoren, hebben we subsidie verworven voor implementatie-onderzoek. Diverse effectieve psychosociale interventies zijn beschikbaar voor het bevorderen van herstel bij mensen met een ernstige psychische aandoening. Toch bereiken dergelijke interventies slechts 10% van de cliënten ('science-to-service gap'). Om deze te verkleinen, hebben wij een implementatieprogramma ontworpen op basis van literatuur als kennis vanuit de klinische praktijk. In dit project wordt getoetst of het implementatiemodel bruikbaar en effectief is met als doel het vergroten van het bereik. Dit onderzoek is gestart in 2018. De data-analyse zal in 2025 worden afgerond en het hoofdartikel zal 2025 worden ingediend. In 2023 heeft Lisette van der Meer een Scientific Impact Award ontvangen van de Nederlandse Vereniging voor Neuropsychologie voor CAT. Op basis van de resultaten van eerder onderzoek, zijn we gestart met de CAT academie als onderdeel van GRIP. Binnen deze academie geven we trainingen aan hulpverleners. Deze training wordt 3-4 keer per jaar gegeven en is open voor medewerkers binnen en buiten Lentis.

Betrokkenen

M. van Dam, MSc., Lentis (FACT)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. J. van Weeghel, Kenniscentrum Phrenos en Universiteit Tilburg (TS Social and Behavioral Sciences, Tranzo, Scientific center for care and wellbeing)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie) en GGZ Drenthe

Dr. A. Stiekema, Maastricht University (Expertisecentrum Hersenletsel)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. D. Velligan, University of Texas (School of Medicine, Psychiatry)

Prof. dr. A. Aleman, Rijksuniversiteit Groningen (NIC)

Dr. L.M.J. Sanders, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Instellingen waar het onderzoek werd uitgevoerd: Lentis, Parnassia Den Haag, GGZ Friesland, Dimence (RCT te Lentis, Parnassia, GGZ Noord-Holland-Noord)

Financiering: € 150.000 door Stichting tot Steun VCVGZ; € 150.000 door Fonds NutsOhra Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Michelle van Dam mt.vandam@lentis.nl

Lisette van der Meer l.vandermeer@lentis.nl

Lianne Sanders lmj.sanders@lentis.nl

Samenvatting

Veel mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) ervaren problemen in het dagelijks functioneren door cognitieve problemen. Een bewezen effectieve psychosociale interventie die de impact van cognitieve problemen op het dagelijks functioneren vermindert, is Cognitieve Adaptatie Training (CAT). De huidige opzet van CAT vereist echter een tweedaagse training en bovendien neuropsychologische voorkennis. Ons onderzoek laat zien dat deze factoren belemmerend werken voor de implementatie van CAT, waardoor het aantal cliënten dat kan profiteren van de interventie, beperkt is. In dit project richten we ons op het vereenvoudigen en breder beschikbaar maken van de interventie middels de ontwikkeling van een interactieve website, genaamd Huis-CAT. Deze vereenvoudigde versie van CAT neemt niet alleen drempels weg voor woonbegeleiders, maar maakt het bovendien mogelijk voor naasten om cliënten die (begeleid) zelfstandig wonen, met CAT te ondersteunen. Voor dit project is in 2023 subsidie toegekend door ZonMw. In 2024 is het project gestart en zijn vele stakeholders gesproken in diverse formats (interviews, focusgroepen, bijeenkomsten, 1-op-1 gesprekken) en is de basis gelegd voor het format en de content van de website. In 2025 zal de website worden opgeleverd, worden onderzocht op bruikbaarheid en beschikbaar worden gesteld aan geïnteresseerden.

Betrokkenen

T. van Brouwershaven. MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)
Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)
B.J. Hoekman, Lectoraat User-Centered Design, Hanzehogeschool Groningen
Dr. S. Gangandin, Rob Giel Onderzoekscentrum UMCG, Groningen.
Prof.dr. N. Boonstra, Universiteit Utrecht, Kien VIP, NHL Stenden

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, Parnassia Den Haag, GGZ Friesland, Dimence

Financiering: € 200.000 door ZonMw; Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersonen

Tim van Brouwershaven t.vanbrouwershaven1@lentis.nl
Lisette van der Meer l.vandermeer@lentis.nl

Samenvatting

Negatieve symptomen van schizofrenie zijn gerelateerd aan verminderd sociaal functioneren en een lagere kwaliteit van leven. Daarom zijn de beoordeling en behandeling van de negatieve symptomen belangrijk. Tot op heden zijn de meeste instrumenten voor de beoordeling van negatieve symptomen gebaseerd op beoordelingen door waarnemers. Beoordelingen door waarnemers kunnen echter worden beïnvloed door de ervaring en mening van de beoordelaars. Zelfbeoordelings-schalen kunnen objectieve beoordelingen aanvullen door informatie vanuit het perspectief van de patiënt toe te voegen, die anders misschien niet wordt opgemerkt door zorgverleners of medisch personeel. Bovendien kan de zelfevaluatie van symptomen het inzicht van individuen verbeteren, en daarmee het inzicht in en de betrokkenheid bij het therapeutisch proces.

Recentelijk hebben Dollfus en collega's een zelfbeoordelingsschaal voor negatieve symptomen ontwikkeld die in 5 minuten kan worden ingevuld: de Zelfevaluatie van Negatieve Symptomen (SNS). De schaal bevat 20 items en elk item heeft drie mogelijke antwoorden (sterk mee eens, enigszins mee eens, sterk mee oneens). De totaalscore loopt van 0 (geen negatieve symptomen) tot 40 (ernstige negatieve symptomen). De schaal heeft adequate psychometrische eigenschappen en is gevalideerd in andere talen. Het doel van deze studie is de evaluatie van de psychometrische eigenschappen van de Nederlandse vertaling van de SNS. De Nederlandse vertaling is terugvertaald in het Frans en discrepanties zijn besproken met de auteur van de schaal (prof. Sonia Dollfus), waarna de Nederlandse vertaling is goedgekeurd door prof. Dollfus. De SNS heeft in de afgelopen jaren meegelopen met ROM PHAMOUS en aan de hand van de data hebben we de SNS kunnen valideren. Het onderzoek is in 2024 gepubliceerd in *Brain Sciences* en de vertaalde versie wordt beschikbaar gemaakt op de website van GRIP

Betrokkenen

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. S. Dollfus, Université de Caen Normandie, Calvados, France

Dr. L. Sanders-van der Scheer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

T. van Brouwershaven, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

A. Poppe, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie) en GGZ Drenthe

Prof. dr. A. Aleman, Rijksuniversiteit Groningen (NIC)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: december 2022

Financiering: Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: afgerond

Contactpersoon

Tim van Brouwershaven t.vanbrouwershaven1@lentis.nl

Subdomeinen negatieve symptomen

Samenvatting

In 2013 is een artikel gepubliceerd over het bestaan van subdimensies van negatieve symptomen bij schizofrenie. Het bleek dat negatieve symptomen uit twee factoren bestaan (Liemburg e.a., 2013). In 2014 is dit onderzoek gerepliceerd met een andere onderzoeksgroep, namelijk mensen met een lange(re) ziekteduur. De vraag hierbij was of de indeling van negatieve symptomen in twee factoren ook van toepassing was bij de EPA-populatie met een lange ziekteduur. Dit artikel, getiteld 'Confirmatory Factor Analysis and Differential Relationships of the Two Subdomains of Negative Symptoms in Chronically Ill Psychotic Patients', is in 2016 gepubliceerd. In een vervolgonderzoek is in een andere database (GROUP) onderzocht hoe stabiel deze symptomen, onderverdeeld in subdimensies, zijn over de tijd. Bovendien is gekeken hoe deze symptomen op baseline gerelateerd zijn aan kwaliteit van leven en functioneren zes jaar later. Deze resultaten zijn in 2018 gepubliceerd. Op basis van deze bevindingen hebben Stynke Castelein en Lisette van der Meer (2019) een opinieartikel geschreven. Dit artikel is in samenwerking met Stefan Kaiser herschreven tot een editorial, die in 2021 is gepubliceerd in het British Journal for Psychiatry. In 2024 is gestart met de voorbereidingen voor een meta-analyse om de aanbevelingen uit dit artikel te volgen en te onderzoeken in hoeverre behandelingen voor negatieve symptomen effectief zijn wanneer de twee subdimensies worden onderscheiden. In 2025 zal de data analyse van de meta-analyse worden uitgevoerd en de eerste aanzet voor een artikel worden geschreven.

Betrokkenen

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. S. Kaiser, University of Zürich, Zwitserland

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

T. van Brouwershaven, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. M. Pillny, University of Hamburg, Duitsland

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2018 - 2025

Financiering: Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: analysefase

Contactpersoon

Tim van Brouwershaven t.vanbrouwershaven1@lentis.nl

Samenvatting

Veel mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) hebben, naast de symptomen van hun aandoening, last van cognitieve beperkingen. Deze cognitieve beperkingen hebben vaak een grote impact op het dagelijks functioneren. Met het Cognitive Assessment Interview (CAI) kan deze impact in kaart worden gebracht, wat vervolgens kan dienen als basis voor behandeling.

Het primaire doel van dit onderzoek is te evalueren wat de klinische waarde van de CAI-NL is als instrument in de behandeling en begeleiding van mensen met EPA die langdurig zijn opgenomen ten gevolge van hun psychiatrische stoornis. De psychometrische kwaliteiten van de originele CAI zijn goed, maar voor de Nederlandse vertaling zijn deze nog niet beschikbaar. Het secundaire doel van het onderzoek is om de psychometrische kwaliteiten van de CAI-NL te onderzoeken.

Het onderzoek bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een kwalitatieve observationele studie waarin de klinische waarde van de CAI-NL wordt geëvalueerd. Hiertoe worden 1) de haalbaarheid, 2) de aanvaardbaarheid en 3) de bruikbaarheid van de CAI-NL geëvalueerd. Het tweede deel van het onderzoek is een cross-sectioneel kwantitatief onderzoeksdesign waarin de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, de inhoudsvaliditeit en de interne consistentie van de CAI-NL zullen worden getoetst. Het onderzoek is in 2022 gestart en zal de komende jaren doorlopen. De eerste resultaten zullen naar verwachting in 2025 worden gepubliceerd.

Betrokkenen

I. Nijkamp, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. J. Ventura, UCLA, VS

Prof. dr. R. Bruggeman, UMCG (RGOc) en Rijksuniversiteit Groningen (RGOc)

Dr. A. Poppe, Radboud universiteit Nijmegen

Dr. L. Sanders-van der Scheer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: januari 2022

Financiering: Lentis, intern

Status: analysefase

Contactpersoon

Lisette van der Meer

l.vandermeer@lentis.nl

Onderzoekslijn 2: Identiteitsontwikkeling

Dit ben ik!

Samenvatting

De afdeling Langdurige Rehabilitatie (nu ART) Zuidlaren is in 2017 gestart met de ontwikkeling van een nieuwe psychosociale interventie, gericht op persoonlijk herstel. Meer specifiek ging het om het verbeteren van het identiteitsbesef van patiënten met een ernstige psychische aandoening (EPA). In 2017 is een aanvraag bij Stichting Agis Innovatiefonds ingediend en gehonoreerd. Het ontwikkelproject is eind 2018 afgerond. In 2019 is een pilotstudie uitgevoerd en is vervolgfianciering aangevraagd, welke aanvraag helaas is afgewezen. In 2020 zijn de data van de pilotstudie geanalyseerd. Er is een artikel geschreven over het ontwikkelproces en de uitkomsten van de pilot, dat is ingediend bij het tijdschrift Frontiers in Psychiatry. Eind 2020 is, dankzij financiering vanuit de Rijksuniversiteit Groningen, een nieuwe promovendus, Elske Kronemeijer, begonnen op het project. Omdat naast identiteit zingeving ook een belangrijk onderdeel is van persoonlijk herstel, wordt zij mede begeleid door prof. dr. Hanneke Muthert vanuit de faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap. Sinds 2022 ligt de nadruk op een combinatie van literatuuronderzoek en werkveldonderzoek naar interventies en meetinstrumenten gericht op zingeving en identiteit. Hierbij wordt een transdiagnostische en transdisciplinaire aanpak gehanteerd. Uiteindelijk zullen deze gegevens worden gebruikt als basis voor een nieuwe digitale versie van 'Dit ben ik!'.

Betrokkenen

E. Kronemeijer, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen
T. Jonker, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)
H. Wadman, Lentis (BEL) | M. Huiting, Lentis (BEL & Cluster Langdurige Zorg & Wonen)
A. Luppés, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)
Dr. E.H.R. van Setten, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)
Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)
Prof. dr. J. van Weeghel, Kenniscentrum Phrenos en Universiteit Tilburg
Dr. C. Wunderink, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Hanzehogeschool
Prof. dr. J.K. Muthert, Rijksuniversiteit Groningen (Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap)
Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, GGZ Drenthe en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2025

Financiering: € 88.000 door Stichting Agis Innovatiefonds; financiering promovendus door Rijksuniversiteit Groningen

Status: afgerond

Contactpersoon

Lisette van der Meer l.vandermeer@lentis.nl

Samenvatting

Identiteit en zelfbeeld zijn concepten die verwijzen naar (opvattingen over) wie men is als persoon, zowel individueel als in verschillende sociale contexten. Om de vraag 'wie ben ik?' te beantwoorden, kunnen mensen labels of verhalen gebruiken, bijvoorbeeld over aspecten zoals namen, rollen, kenmerken, gender, wereldbeelden, levensdoelen, interesses, culturele achtergrond of relaties met andere mensen. Mensen kunnen zich identificeren met deze persoonlijke en sociale identiteiten, en deze kunnen meer of minder prominent of expliciet worden in hun levensverhalen, zelfdefinitie en mentale zelfbeeld. Mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) worden vaak geconfronteerd met tal van uitdagingen die hun identiteit negatief kunnen beïnvloeden, zoals klinische symptomen, cognitieve beperkingen, verstoringen in de basiservaring van het zelf, sociale isolatie, eenzaamheid, stigma, verliezen, werkloosheid en gezondheidsongelijkheden. Identiteitsveranderingen na ziekte zijn vaak uitdagend, maar kunnen ook kansen bieden voor verandering, zelfreflectie en groei. In deze review richten we ons op het analyseren van de wetenschappelijke literatuur rondom interventies die mensen met EPA helpen in het proces van identiteitsontwikkeling. De review is in 2024 afgerond en krijgt in 2025 nog een literatuur update alvorens het review ter publicatie wordt aangeboden.

Betrokkenen

E. Kronemeijer, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen

Dr. E.H.R. van Setten, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. J.K. Muthert, Rijksuniversiteit Groningen (Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, GGZ Drenthe en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2025

Financiering: financiering promovendus door Rijksuniversiteit Groningen

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Elske Kronemeijer

u.e.kronemeijer@rug.nl

Samenvatting

Naast het uitvoeren van een uitgebreid literatuuronderzoek naar interventies die zich richten op identiteit, willen we ook graag in kaart brengen wat hulpverleners aan zorg en ondersteuning bieden rondom het thema 'identiteit en zingeving' bij mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA). Hiervoor hebben we een online vragenlijst opgesteld. De vragen gaan onder andere over werkvormen en gespreksthema's gerelateerd aan identiteit en zingeving. De bevindingen uit dit vragenlijstonderzoek zullen worden gebruikt in een vervolgproject, waarin we een nieuwe en verbeterde tool zullen ontwikkelen om identiteitsontwikkeling bij mensen met een EPA te stimuleren. De vragenlijst is bedoeld voor geestelijk verzorgers, psychologen, psychiaters, vaktherapeuten, ervaringsdeskundigen en andere zorgmedewerkers die werken met mensen met een EPA. Inmiddels hebben 191 psychologen, psychiaters, ervaringsdeskundigen, geestelijk verzorgers, verpleegkundigen en andere hulpverleners deelgenomen. Zij hebben vragen beantwoord over hoe identiteit en zingeving aan bod komen tijdens hun gesprekken met of begeleiding van mensen met een EPA. De data analyse van dit vragenlijstonderzoek is in 2024 afgerond en naar verwachting zullen de resultaten in de vorm van twee artikelen in 2025 worden gepubliceerd. Teven zijn in 2024 de voorbereidingen gestart voor een vervolg-onderzoek waarin we middels een Delphi studie zowel zorgverleners als zorgontvangers en naasten nog meer verdiepende vragen stellen over deze thema's.

Betrokkenen

E. Kronemeijer, MSc, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen

Dr. E.H.R. van Setten, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Prof. dr. J.K. Muthert, Rijksuniversiteit Groningen (Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap)

Prof. dr. G.H.M. Pijnenborg, GGZ Drenthe en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. A. Fuermaier, Rijksuniversiteit Groningen

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 - 2025

Financiering: financiering promovendus door Rijksuniversiteit Groningen

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Else Kronemeijer

u.e.kronemeijer@rug.nl

Onderzoekslijn 3: Zorgorganisatie en samenwerking in de triade

Werken in het Netwerk en Steunsysteem van mensen met een EPA (WINST)

Samenvatting

Het WINST-project is een onderzoek binnen Lentis en GGZ Friesland waarin we willen kijken hoe we de samenwerking tussen familie en naasten, cliënten en medewerkers kunnen versterken. We richten ons op cliënten met een EPA die langdurig verblijven in een GGZ-instelling of beschermde woonvorm en hun naasten. We onderzoeken hoe een familie-ervaringsdeskundige kan bijdragen aan het versterken van de samenwerking tussen de cliënt, naasten en zorgmedewerkers. Middels actie-onderzoek zullen we inventariseren wat familie-ervaringsdeskundigen nodig hebben (bijvoorbeeld kennis, tijd, middelen) en van wie (organisatie, collega's, leidinggevend en cetera), om zo te kunnen bijdragen aan het versterken van de samenwerking tussen de cliënt, naasten en zorgmedewerkers. Dit doen we door twee keer gebruik te maken van een Plan-Do-Check-Act-cyclus (PDCA). Daarnaast zullen we onderzoeken of de inzet van een familie-ervaringsdeskundige (die de nieuwe werkwijze gebruikt) de ervaren kwaliteit van zorg en welbevinden verbetert. Met deze kennis zullen we een nieuwe werkwijze ontwikkelen, inclusief implementatiehandleiding. In 2023 is dit onderzoek afgerond. Er is een rapport opgesteld met daarin de verzamelde bouwstenen die teams en instellingen kunnen gebruiken om triadisch werken te implementeren. In 2024 is een vervolgonderzoek gestart met behulp van een ZonMw-subsidie, waarmee we de implementatie van WINST verder een impuls kunnen geven.

Betrokkenen

Dr. E. Meijer, Hanzehogeschool

Dr. C. Wunderink, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Hanzehogeschool Groningen

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. E.H.R. van Setten, geen instelling

Dr. L. Polstra, Hanzehogeschool Groningen

Mr. P. Smeets, Hanzehogeschool

B. Stavenuiter, Ypsilon

M. Huiting, Lentis (BEL & Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

K.N. Lap, GGZ Friesland | M. Menger, GGZ Friesland | W. van der Plas, GGZ Friesland

Dr. A. Weerman, Hogeschool Windesheim

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, GGZ Friesland, Hanzehogeschool Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Hogeschool Windesheim, Werkplaats Sociaal Domein Noord, Ypsilon, RGOc

Start onderzoek: december 2020

Financiering: € 299.996 en € 88.000 door ZonMw

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersonen

Lisette van der Meer l.vandermeer@lentis.nl

Charlotte Wunderink c.wunderink@lentis.nl

Diagnose, Indicate, Treat Severe Mental Illness (DITSMI)

Samenvatting

Van de mensen met een ernstige psychische aandoening (EPA) verblijft een groot deel in de langdurige zorg, met een stagnerende behandeling. Deze mensen hebben vaak diagnoses die jaren geleden zijn gesteld en inmiddels niet meer actueel of onvolledig zijn. Daarnaast gebruiken mensen met EPA vaak veel medicatie, zonder dat daar een duidelijke actuele indicatie voor bestaat. Dit geeft risico op (ernstige) bijwerkingen, irrationele combinaties, interacties en/of toxische doseringen. Bij DITSMI staan beschrijvende (her)diagnostiek en indicatiestelling in een multidisciplinair team centraal. DITSMI staat voor Diagnose, Indicate, Treat Severe Mental Illness, aldus diagnosticeren, indiceren en behandelen van mensen met een EPA. Het doel van DITSMI is om de zorgverlening weer beter te laten aansluiten op iemands actuele klachten en krachten en daarmee het herstel en de kwaliteit van leven te verbeteren. Dit wordt gedaan door in een multidisciplinair team de tijd te nemen voor een evaluatie in hoeverre de beschrijvende diagnose, huidige behandelingen en samenwerking met naasten nog passend zijn.

DITSMI is ontwikkeld door GGNet, waarbij deze aanpak heeft geleid tot een verandering van de helft van de hoofdclassificaties en twee derde van de behandelindicaties. Het medicijngebruik veranderde voor 67% van de deelnemende personen, met minder ervaren bijwerkingen tot gevolg. Gemiddeld gezien verminderde het zorggebruik en hadden zorgmedewerkers minder tijd nodig voor de zorgverlening.

In het huidige project kijken we hoe we de DITSMI-aanpak het beste kunnen implementeren in de langdurige zorg binnen het kerncluster Langdurige Zorg & Wonen Zuidlaren. De implementatie is medio 2022 gestart en inmiddels wordt de DITSMI-methodiek op vijf van de zes afdelingen gebruikt voor personen die al langere tijd bij ons in zorg zijn. In 2023 en 2024 hebben we steeds meer ervaring opgedaan met DITSMI. Het landelijke implementatieonderzoek is in 2024 afgerond en in 2025 zullen we inzetten op het toewerken naar DITSMI als onderdeel van de reguliere zorg.

Betrokkenen

Dr. M. Helleman-Funhof, Lentis

Dr. C. Wunderink, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Hanzehogeschool Groningen

Dr. L. van der Meer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische & Ontwikkelingsneuropsychologie)

Dr. L. Sanders-van der Scheer, Lentis (Cluster Langdurige Zorg & Wonen)

I. Berg, Lentis

R. Poelarends, MSc, Lentis

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: juni 2022

Financiering: € 55.000 ZonMw; Lentis, Cluster Langdurige Zorg & Wonen

Status: afgerond

Contactpersonen

Marjolein Helleman-Funhof

m.helleman@lentis.nl

Lianne Sanders-van der Scheer

lmj.sanders@lentis.nl

Samenvatting

Het ART-model is een nieuwe visie en werkwijze in de langdurige GGZ. Door de nauwe samenwerking met de GGZ-praktijk tijdens de ontwikkeling van het ART-model is de inhoud van het model gebaseerd op de perspectieven van cliënten, naasten en zorgverleners. Door de samenwerking tijdens het ontwikkelproces werd de basis gelegd voor een nationaal lerend netwerk. In de periode 2017 - 2022 zijn effectiviteitsonderzoek en implementatieonderzoek gedaan met behulp van audits, om zo ook het gezamenlijk leren te bevorderen. In het implementatieproces werd aandacht besteed aan de betrokkenheid van alle stakeholders, zowel in de organisatie als op nationaal niveau, en aan het ontwikkelen van strategieën voor duurzame implementatie. Uit het onderzoek bleek dat het werken volgens het ART-model samenhangt met een verbetering in herstelondersteunende zorg. Elementen van het ART-model zijn gerelateerd aan betekenisvolle hersteluitkomsten. De ervaringen van cliënten en hun naasten bevestigen het belang van de drie principes van het ART-model (Actief, Herstel en Triade) en bieden een basis voor verdere doorontwikkeling en concretisering van het model. In 2023 heeft promovendus Lieke Zomer haar proefschrift over dit onderzoek afgerond. In 2024 is zij gepromoveerd op haar onderzoek naar ART. In 2024 is vervolgfianciering gezocht en gevonden om het implementatieproces van ART verder te stimuleren. In 2025 zal een nieuwe promovendus starten om het ART onderzoek voort te zetten.

Betrokkenen

Dr. L. Zomer, MSc, Amsterdam UMC

Dr. Y. Voskes, GGZ Breburg, Amsterdam UMC

Prof. dr. J. van Weeghel, Kenniscentrum Phrenos en Universiteit Tilburg (TS Social and Behavioral Sciences, Tranzo, Scientific center for care and wellbeing)

Prof. dr. G. Widdershoven, Amsterdam UMC

Dr. L. van der meer, Lentis (cluster LZW) & Rijksuniversiteit Groningen

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: 18 GGZ-instellingen in Nederland, waaronder Lentis

Start onderzoek: juni 2022

Financiering: € 162.002 Stichting tot Steun VCVGZ; de samenwerkende GGZ-organisaties

Status: voorbereidingsfase

Contactpersoon

Lisette van der Meer l.vandermeer@lentis.nl

Samenvatting

Er zijn aanwijzingen dat mensen met ernstige psychische aandoeningen (EPA) in de langdurige zorg een verhoogd risico lopen op onjuiste en onvoldedige diagnostiek en een onvoldoende passende behandeling. Dit kan herstel op verschillende levensgebieden belemmeren en de afhankelijkheid van langdurige zorg vergroten. Om de zorg voor deze mensen te verbeteren is inzicht nodig in factoren die geassocieerd zijn met effectieve herstelgerichte zorg. Dergelijke kennis echter schaars voor mensen met EPA omdat zij vaker worden uitgesloten van wetenschappelijk onderzoek en, wanneer zij wel deelnemen, vaker uitvallen vanwege de ernst en complexiteit van de psychische klachten. Tot op heden is er dan ook onvoldoende kennis over hoe het herstelproces van deze doelgroep verloopt en welke factoren dit herstelproces bevorderen en belemmeren, wat het moeilijk maakt om gefundeerde aanbevelingen te doen voor meer passende herstelgerichte zorg.

Elektronische patiëntendossiers (EPDs) vormen een waardevolle informatiebron voor dit doel, maar blijven tot nu vaak onbenut. EPD-gegevens zijn beschikbaar voor alle patiënten zonder hen extra te belasten, worden realtime en in de dagelijkse context beschreven en zijn bij uitstek geschikt voor exploratieve onderzoeken. Naast de structurele Routine Outcome Monitoring uitkomsten bevatten EPDs een schat aan kwalitatieve informatie in de vorm van menselijke taal. Met behulp van innovatieve machine-learning technieken zoals natural language processing kunnen kwalitatieve gegevens uit de EPDs worden geanalyseerd om patronen van herstel op meerdere levensgebieden in kaart te brengen. Getrainde modellen kunnen vervolgens worden gebruikt om gegevens van andere organisaties te analyseren zonder deze te hoeven uitwisselen, waarna uitkomsten kunnen worden vergeleken. Op deze manier kan kennis vanuit meerdere organisaties worden gecombineerd om factoren te identificeren die geassocieerd zijn met herstel van deze groep patiënten. Hiermee kunnen aanbevelingen voor de toekomst op het gebied van onderzoek en praktijk omtrent de langdurige zorg voor mensen met EPA worden gedaan. In 2024 is de basis gelegd voor dit onderzoek, in 2025 zal in het teken staan van het verwerven van subsidie om het project te financieren.

Betrokkenen

Dr. L. Sanders, Lentis (cluster LZW)

Dr. L. van der Meer, Lentis (cluster LZW) & Rijksuniversiteit Groningen

T. van Brouwershaven, MSc. Lentis (cluster LZW)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Start onderzoek: 2024

Financiering: Lentis

Status: voorbereidende fase

Contactpersoon

Lianne Sanders

lmj.sanders@lentis.nl

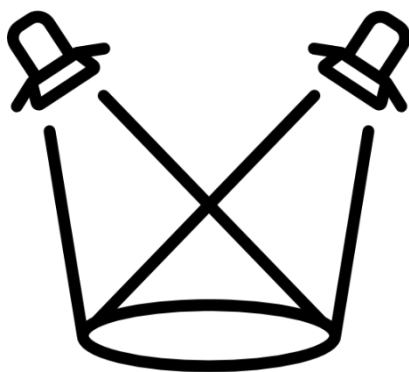
CENTRUM INTEGRALE PSYCHIATRIE

Centrum Integrale Psychiatrie

Het Centrum Integrale Psychiatrie (CIP) is een TOPGGz-afdeling waar reguliere behandelingen, leefstijlinterventies en een selectie van natuurlijke middelen geïntegreerd worden aangeboden. Het biedt innovatieve zorg met een breed perspectief op gezondheid. De focus is daarbij gericht op gezondheid en welzijn en er wordt actief gewerkt aan het verminderen van klachten en het versterken van draagkracht. Het CIP biedt kwalitatief hoogstaande behandelingen en wil het behandelaanbod blijven vernieuwen. Onderzoek neemt dan ook een belangrijke plek in op de afdeling. Binnen het CIP wordt een aantal van onze innovatieve behandelingen wetenschappelijk onderzocht, vaak in samenwerking met universiteiten en hogescholen.

De projecten zijn ingedeeld in drie onderzoekslijnen:

1. Transdiagnostische factoren: mindfulness, compassie, yoga, act en gecombineerde leefstijlinterventie;
2. Kritisch medicatiegebruik: afbouw psychofarmaca en effectiviteit van natuurlijke middelen;
3. Innovatieve e-health programma's: Wacht@ctief en SteadyMood

In juni 2023 werd Rogier Hoenders, psychiater bij CIP Lentis, benoemd tot hoogleraar zingeving, leefstijl en ggz aan de Rijksuniversiteit Groningen. Doel van de leerstoel is het ontwikkelen, onderzoeken en implementeren van zingeving- en leefstijlinterventies voor het vergroten van (geestelijke) gezondheid. Op 18 oktober 2024 accepteerde hij formeel deze leeropdracht met het uitspreken van zijn oratie **‘Gezonder leven, een gebed zonder end?’** voor ruim 300 belangstellenden in de Aula van het Academiegebouw. De oratie werd voorafgegaan door een symposium in het Forum. Prof. dr. Jim van Os sprak daar over noodzaak voor innovatie in de GGZ en hoe zingeving en leefstijl daarbij kunnen helpen. Prof. dr. Hanno Pijl sprak over het belang van leefstijlgeneeskunde in de zorg. Prof. dr. Arjan Braam sprak over het belang van zingeving in de GGZ.

Innovatie en onderzoek in de GGZ is noodzakelijk aangezien psychische stoornissen een derde van de wereldwijde ziektelast veroorzaakt en dit neemt toe. Het percentage Nederlanders met een psychische aandoening is in 7 jaar tijd van 17% naar 26% gestegen. Inmiddels staan 100.000 mensen op een wachtlijst. De oplossing ligt niet in meer van hetzelfde. De kosten voor de huidige ggz zijn niet meer duurzaam op de brengen en er zijn simpelweg onvoldoende behandelaren. Bovendien wachten we met het stellen van de diagnose, met behandeling en vergoeding van behandeling tot de psychische ziekte is ontstaan. Eigenlijk hebben we dus een geestelijke ziektezorg. Werkelijke gezondheidszorg is mogelijk door te investeren in preventie en het trainen van vaardigheden om met de uitdagingen van het leven te kunnen omgaan. Dit omvat in de basis een gezonde leefstijl: voeding, beweging, ontspanning, slaap, beperking van genotmiddelen, relaties en ook zingeving en spiritualiteit, al dan niet religieus. Dit laatste is mogelijk zelfs de meest belangrijke omdat het raakt aan de kern: het geeft richting en betekenis aan het leven. Zingeving is de onzichtbare kracht achter de keuzes en inspanningen die we als mens maken, en daarmee ook cruciaal bij het halen van leefstijl- en behandeldoelen in de ggz.

Het onderwerp wordt echter zelden expliciet benoemd. Het is ‘de olifant in de spreekkamer’. Zorgverleners voelen zich vaak onvoldoende toegerust het gesprek aan te gaan en doen dit dan ook zelden, terwijl patiënten dat graag anders zouden zien. Het expliciet maken van de vaak impliciete zingeving van patiënten en behandelaren in de ggz kan veel opleveren: betere gezondheid en welzijn, persoonlijke groei en houvast, betere behandelrelatie, meer motivatie voor een behandeling en minder burn-out, waardoor medewerkers duurzamer ingezet kunnen worden. Met het instellen van de leerstoel wordt gewerkt aan het vergroten van de (mentale) gezondheid van Groningers, zodat iedereen de aanpak kan krijgen die bij hem of haar past, gegeven diens wensen, voorkeuren, culturele identiteit en levensbeschouwing.

Interview met Sanne Booij

Naam: Sanne Booij

Functie: senior onderzoeker

Afdeling: Centrum Integrale Psychiatrie (CIP)

Hoi! Met wie hebben we het genoeg?

Ik ben Sanne Booij, senior onderzoeker bij het Centrum Integrale Psychiatrie (CIP). Dit jaar werk ik precies 10 jaar bij Lentis. Ik werk hier 3 dagen per week. Daarnaast werk ik een 4^e dag als wetenschappelijk coördinator voor een groot cohortonderzoek bij de afdeling Psychiatrie van het UMCG. Ik woon samen met mijn partner, twee dochters (7 en 12) en zoontje (2) in Hogeveen. Dinsdagavond is mijn vaste dansavond. Verder probeer ik twee keer per week hard te lopen.

Aangenaam! Hoe ben jij in het onderzoek terechtgekomen?

Na de bachelor Gezondheidswetenschappen koos ik voor de researchmaster Behavioral and Cognitive Neuroscience, al was ik toen nog niet van plan om het onderzoek in te gaan. Tijdens mijn eerste onderzoeksstage kreeg ik serieuze interesse in onderzoek. Ik werkte aan de vraag: wat gebeurt er met de biologische klok als je het slaap-waakritme verkort? Soms moest ik mensen om 02.00u wekken om ze ontbijt te geven! Daarna deed ik een wetenschappelijke stage op de afdeling Psychiatrie van het UMCG. Dat beviel zo goed, dat ik daar promotieonderzoek ben gaan doen.

Ik promoveerde op de rol van cortisol bij depressie – erg interessant, maar ook vrij fundamenteel onderzoek. Na mijn promotie wilde ik graag meer praktijkgericht onderzoek doen. Gelukkig kon ik als postdoc aanhaken bij een onderzoek naar de relatie tussen welzijn, klachten en dagelijks functioneren bij mensen met een verhoogd risico op psychose. Daarnaast startte ik als senior onderzoeker bij het CIP voor 1 dag per week. Een kleine aanstelling, dus. Ik wilde best meer, maar bij GGz-instellingen is er over het algemeen weinig budget voor onderzoek. Een paar jaar later werd dit 2 dagen per week, en sinds 2023 werk ik er 3 dagen per week, waar ik erg blij mee ben.

Dat heb je mooi opgebouwd. Vertel eens, waar gaat jouw onderzoek over?

Ik ben betrokken bij verschillende onderzoeksprojecten, onder andere op het gebied van leefstijl. Zo ben ik als copromotor betrokken bij het CHAPTER-onderzoek naar de inzet van gecombineerde leefstijlinterventies in de GGz. We begonnen ooit met een kleine pilot. Die bleek succesvol, dus nu bouwen we dit steeds verder uit. Ook begeleid ik een klinisch psycholoog i.o. bij onderzoek naar de leefstijlopleiding binnen Lentis. In het kader van 'practice what you preach' willen we weten of het opleidelingen lukt om ook zelf hun leefstijl aan te passen, en of ze daar mentaal van profiteren.

Naast leefstijl is zingeving een steeds groter thema in onze onderzoeken. Er loopt al een handjevol studies die hieraan raken, naar bijvoorbeeld de inzet van yoga, mindfulness en compassietrainingen. We hebben nieuw onderzoek op de planning staan. Zo gaan we, samen met een RuG-student Werk en Zingeving, interviews houden met behandelaren over de implementatie van zingeving in de behandeling. Wat zijn belemmerende factoren hierin? En hoe kunnen we die wegnemen?

Verder analyseer ik regelmatig de ROM-gegevens van het CIP, enerzijds om te monitoren hoe het met cliënten van het CIP gaat, en anderzijds om antwoord te kunnen geven op de vraag: wat doet integrale psychiatrie voor de mentale gezondheid? Tot slot ben ik betrokken bij de ontwikkeling en evaluatie van Wacht @ctief, een begeleid eHealth-programma in de wachttijd.

Drukke agenda! Wat is eigenlijk het belang van onderzoek in de GGz, vind jij?

Ik zie onderzoek als een cruciaal onderdeel van zorginnovatie. Als je wilt verbeteren, vernieuwen en veranderen, heb je onderzoek nodig. Dat geldt met name voor praktijkgericht onderzoek, zoals we dat binnen Lentis doen. Het onderzoek betekent direct iets voor de cliënten die hier in behandeling zijn. Een interventie moet ontwikkeld worden en heeft gedegen evaluatie nodig. Dat wil je graag op een goede manier doen, niet houtje-touwtje. Daar zijn onderzoekers bij nodig.

Daarnaast zie ik onderzoek als een stukje 'metaview' op de behandeling: in onderzoeksliteratuur en bij congressen komen steeds weer nieuwe inzichten naar voren, en het is mooi als die kennis bij de behandelaren terechtkomt, zodat zij op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in de GGz. Als onderzoekers kunnen we een platform creëren om met behandelaren in gesprek te gaan én blijven. Bij het CIP hebben we daarom Onderzoeks- en Innovatiemeetings opgestart. Zo betrekken we behandelaren direct bij het onderzoek. Ze kunnen meedenken met lopende en toekomstige onderzoeken en er ruimte is voor discussie. Daar word ik als onderzoeker heel enthousiast van!

Wat zijn volgens jou de uitdagingen van onderzoek doen binnen Lentis?

De prioriteit van onderzoek is een uitdaging, zeker nu met alle ontwikkelingen binnen Lentis en het gebrek aan mankracht. Over Wacht @ctief zijn mensen bijvoorbeeld heel enthousiast, maar de implementatie ervan kost moeite. Onderzoek is niet de kerntaak van de gemiddelde GGz-instelling, dus het is een beetje een 'vreemde eend in de bijt'. Het ontwikkelen van mooie ideeën is één, maar het duurzaam bestendigen ervan binnen de organisatie is een ander verhaal. We hebben hier als onderzoekers beperkt invloed op, maar er ligt wel een taak: helder communiceren en mensen betrokken krijgen én houden. Ik heb goede hoop dat het bestendigen zo toch steeds weer lukt!

Welke recente onderzoeksbevinding zou je willen delen met zorgverleners?

Onlangs hebben we interviews gehouden met deelnemers van Steadymood, een begeleid online zelfmanagementprogramma voor cliënten met depressie die hun behandeling afsluiten. Ze gaven aan dat Steadymood echt helpt om eigen regie over hun herstelproces te houden, ook na de behandeling. Maar een even interessante bevinding: de meesten gaven aan dat ze zich hadden verkeken op de periode na de behandeling. De kans op langzaam en ongezien teruggliden blijkt toch best groot, maar het kost ze tijd om dat in te zien. Hoe kan de cliënt zelf de regie houden? Wie of wat kan helpen als het even minder goed gaat? Daar zit een belangrijk aandachtspunt voor behandelaren: geef het risico op terugval ruime aandacht in de laatste fase van de behandeling.

Dat is een waardevol advies. Tot slot: waar wil jij je de komende jaren op richten?

Zingeving en spiritualiteit zijn dus groeiende thema's in onderzoek binnen het CIP, mede dankzij het recente bijzonder hoogleraarschap van Rogier Hoenders. Ik kijk uit naar nieuwe onderzoeksprojecten op dit vlak. Hoe mooi zou het zijn als dat weer leidt tot innovatie, eerst binnen het CIP, maar later ook Lentis-breed of daarbuiten? Dat is ons bij Wacht @ctief en CHAPTER ook grotendeels gelukt!

Onderzoekslijn 1: Transdiagnostische factoren

Onderzoek naar de GLI-GGZ bij GGZ-medewerkers

Een gecombineerde leefstijltraining gericht op gedrag, ervaren stress en welzijn.

Samenvatting

Medewerkers in de GGZ hebben mogelijk baat bij leefstijltrainingen om hun ervaren stress te verminderen. Uit onderzoek blijkt namelijk dat zo'n 40% van gezondheidszorgprofessionals last heeft van burn-out klachten, waarbij werkgerelateerde factoren vaak een belangrijke rol spelen. Lentis biedt daarom sinds 2018 een leefstijltraining aan medewerkers aan. Onderzoek naar deze interventie richt zich op de vraag of deelnemers uit de leefstijltraining een verbetering laten zien in gerapporteerd en gemeten gedrag, en ervaren stress en welzijn. In totaal hebben 79 deelnemers en 44 controled deelnemers deelgenomen aan de studie. De leefstijltraining bestond uit negen 4 uur durende trainingssessies, verdeeld over 12 tot 16 weken. Deelnemers werkten aan leefstijlveranderingen in voeding, beweging, slaaphygiëne, ontspanning en zingeving. Er waren groepsbijeenkomsten onder begeleiding van een leefstijlcoach en een psychiater gespecialiseerd in leefstijlgeneeskunde, bestaande uit: informatieverstrekking, demonstratie van oefeningen, ervaren van oefeningen, uitwisselen van ervaringen, huiswerk en zelf oefenen. Deelnemers vulden 2 weken voor, bij de start, aan het eind en 3 maanden na afloop van de training vragenlijsten in over ervaren stress en welzijn. Daarnaast vulden ze dagelijks via de smartphone enkele vragen in over hun ervaren stress, welzijn en leefstijl. Tot slot droegen ze een bewegingsmeter. Uit de hoofdanalyse bleek geen significant effect op ervaren stress en welzijn; beide groepen verbeterden gedurende de interventie. Er is vervolgonderzoek opgestart om te kijken in hoeverre medewerkers gedragsverandering hebben laten zien, wanneer en op welke gebieden, gedurende de interventie en of er een dose-response relatie is tussen leefstijlverandering en welzijn en stress.

Betrokkenen

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP) & UMCG (ICPE),

C.D. Wester, Lentis (CIP)

E. Steffek, Lentis (CIP),

C. Schillemans, Lentis (CIP)

J.J. Biesta, Lentis (PsyQ Hilversum)

R.H. Janssens, Lentis (PsyQ Hilversum)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijdonderzoek: 2018 - 2026

Financiering: /

Status: publicatiefase | analysefase

Contactpersonen

Sanne Booij: sh.booij@lentis.nl

Rogier Hoenders: hjr.hoenders@lentis.nl

Er is een toenemende interesse in integratieve (mentale) gezondheidszorg en een groei van centra die dergelijke diensten aanbieden. Echter, er is een gebrek aan onderzoek naar de kenmerken van patiënten, hun diagnoses, de aangeboden behandelingen, de effecten van deze behandelingen en de tevredenheid van patiënten. Tevredenheid en mentale gezondheidsuitkomsten van behandelingen werden onderzocht met behulp van patiëntgerapporteerde uitkomstmetingen over psychopathologie, kwaliteit van leven, veerkracht, cliënttevredenheid en geluk. Van de 1333 deelnemers reageerde 86,4% op ten minste één ROM-meting, en 51,6% voltooide zowel een baseline- als een vervolgmeting. Twee derde was vrouw met een gemiddelde leeftijd van 40,5 jaar. Stemmings- en angststoornissen en PTSS waren de meest voorkomende primaire diagnoses, vaak met comorbiditeiten. De behandelduur bedroeg gemiddeld ongeveer 1,5 jaar, met circa 80 behandelsessies, maar er was grote variatie tussen individuen. Een multilevel analyse toonde significante verbeteringen in symptomatologie (effectgrootte = 1,25), kwaliteit van leven (effectgrootte = 1,11), geluk (effectgrootte = 1,17) en veerkracht (effectgrootte = 0,93). De algemene tevredenheid was hoog (7,9-8,0 op een schaal van 1 - 10). De kenmerken van patiënten waren zeer heterogeen. Patiënten lijken tijdens de behandeling significant te verbeteren op het gebied van kwaliteit van leven, mentale gezondheid, veerkracht, sociaal functioneren en geluk, met grote effectgroottes en hoge patiënttevredenheid. Ondanks enkele belangrijke beperkingen is dit artikel een eerste stap in het opbouwen van een kennisbasis over de gebruikers en effecten van integratieve psychiatrie.

Betrokkenen

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

Dr. A. Bartels, RGOc

Dr. E. Visser, RGOc

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research en CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2012 - 2024

Financiering: €80.000, TOPGGz subsidie van Lentis

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Samenvatting

Jonge vrouwen lopen veel risico op het ontwikkelen van een depressie. Behandeling van depressie is belangrijk en bestaande behandelingen zijn vaak effectief. Toch knapt een deel van de vrouwen hier onvoldoende van op. Uit eerder onderzoek blijkt dat yoga een positief effect kan hebben op depressie. In dit onderzoek worden de effecten van een 9-weekse training gebaseerd op mindful yoga onderzocht bij jonge vrouwen (18-35 jaar), als toevoeging aan bestaande behandelingen. Het onderzoek is een gerandomiseerde gecontroleerde studie. Deelnemers worden ingedeeld in de controlegroep (gebruikelijke behandeling) of de yogagroep (gebruikelijke behandeling plus yoga). Deelnemers vullen voorafgaand aan de training en na afloop van de training (of een vergelijkbare periode voor de controlegroep) vragenlijsten in en vervolgens 6 en 12 maanden daarna eveneens. In het onderzoek wordt gekeken naar de mate van depressieve klachten, maar ook naar welzijn en kwaliteit van leven en mogelijke werkingsmechanismes zoals afname van piekeren en zelfkritiek. De werving van het onderzoek is eind 2018 voltooid. Er deden 171 jonge vrouwen mee aan het onderzoek, wat betekent dat we het aantal hebben behaald dat we van tevoren hadden berekend.

Betrokkenen

N.K. Vollbehr, Lentis (CIP)

P.A. Engelen, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (afdeling klinische en experimentele psychopathologie)

Dr. A.A. Bartels-Velthuis, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

L. van Meijeren, Lentis (BEL en CIP)

Prof. dr. M. Nauta, Rijksuniversiteit Groningen (afdeling klinische en experimentele psychopathologie)

Prof. dr. M. Schroevers, UMCG (afdeling gezondheidswetenschappen)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. C. J. Albers, RUG (afdeling psychometrie en statistiek)

Dr. A.D. Stant (Zovon)

Dr. B.D. Ostafin, Rijksuniversiteit Groningen (klinische en experimentele psychopathologie)

Prof. dr. P.J. de Jong, Rijksuniversiteit Groningen (klinische en experimentele psychopathologie)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, INTER-PSY, Forte GGz

Looptijd onderzoek: 2016 – 2020

Financiering: € 345.153 door Lentis, ZonMw, Triodos Stichting, Mind & Life Foundation

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Nina Vollbehr

n.vollbehr@lentis.nl

Het Therapeutisch Oncologisch Programma (TOP)

Een gecombineerde leefstijlinterventie ter verbetering van de kwaliteit van leven en mentaal en fysiek welbevinden van (ex-)kankerpatiënten; resultaten van een gecontroleerde studie

Samenvatting

Een kleine ongecontroleerde pilotstudie toonde voorlopig bewijs voor de werkzaamheid van een gecombineerde leefstijlinterventie (GLI) voor het verhogen van de kwaliteit van leven en de fysieke en mentale gezondheid bij overlevenden van kanker. De huidige grotere, niet-gerandomiseerde gecontroleerde studie onderzocht opnieuw de haalbaarheid en effectiviteit van deze GLI. De interventiegroep (N=19) volgde een 12 maanden durende eerstelijnsinterventie, bestaande uit: consulten bij de huisarts, lichaamsbeweging, mind-body therapie en voedingsadviezen (individuele en groepssessies). Controles (N=16) waren in aanmerking komende deelnemers die deelname weigerden. Primaire uitkomsten waren kwaliteit van leven, vermoeidheid, geestelijke gezondheid en fysiek functioneren, beoordeeld ± 1 maand vóór (T-1) en bij baseline (T0), evenals 6 maanden (T1) en 12 maanden daarna (T2). Intention-to-treat multilevel analyses werden uitgevoerd. De interventiegroep scoorde slechter op de meeste uitkomstvariabelen bij baseline, vergeleken met controles. De veranderingsscores verschilden significant tussen de groepen voor verschillende maten van vermoeidheid. De resultaten voor angst en fysiek en sociaal functioneren zijn minder eenduidig, omdat in sensitiviteitsanalyses de p-waarden net boven de afkapwaarde stegen. Gekeken naar deze uitkomsten, verbeterde de interventiegroep, terwijl de controlegroep voor de meeste van deze variabelen licht verslechterde. Andere uitkomsten veranderden in de verwachte richting (niet significant). De resultaten geven aan dat deze GLI veelvoorkomende lange-termijn klachten bij overlevenden van kanker vermindert. Een gerandomiseerde gecontroleerde studie naar deze interventie met langere follow-up is nodig om de effectiviteit nog betrouwbaarder in kaart te brengen. In 2022 werden de resultaten verwerkt tot een artikel dat is ingediend voor publicatie in een wetenschappelijk tijdschrift. Het artikel is ingediend voor publicatie bij BMC Cancer.

Betrokkenen

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

C.D. Wester, Lentis, (CIP)

A. Pieper, Lentis (CIP) en Psychiatrie Noord

E.C. Waarsenburg, Gezondheidscentrum Kloosterveen

Prof. dr. U. Bultmann, UMCG (Gezondheidswetenschappen)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Financiering: € 9.000 van HZD (Dokter Drenthe)

Looptijd onderzoek: 2020-2024

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Sanne Booij

sh.booij@lentis.nl

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

De CHAPTER pilot: Leefstijl bij poliklinische patiënten

Een gerandomiseerd, gecontroleerd pilotonderzoek naar de haalbaarheid, tevredenheid en eerste effecten van een gecombineerde leefstijlinterventie voor poliklinische patiënten met ernstige en/of chronische psychiatrische aandoeningen

Samenvatting

Ongezonde leefstijlkeuzes en lichamelijke aandoeningen komen veelvuldig voor bij mensen met een psychiatrische aandoening. Leefstijlinterventies staan bekend om hun positieve effecten op de lichamelijke gezondheid. Daarnaast is het aannemelijk dat leefstijlinterventies ook op andere vlakken van gezondheid en herstel effect hebben. Er ontbreken echter onderzoeken naar de effecten op andere gebieden van gezondheid en herstel, vooral voor gecombineerde leefstijlinterventies (GLI-GGZ) gericht op meerdere leefstijldomeinen. In deze pilotstudie brengen we de haalbaarheid, tevredenheid en eerste effecten van een GLI-GGZ op herstel in kaart. De training, bestaande uit elf sessies van drie uur, richt zich op de domeinen voeding, beweging, slaap, ontspanning, middelengebruik en zingeving. Twintig poliklinische patiënten met ernstige en/of chronische psychiatrische aandoeningen werden gerandomiseerd. Voor, tijdens en na de interventieperiode vulden deelnemers vragenlijsten in, droegen ze een beweeg- en slaappmeter, beantwoordden ze dagboekvragen en ondergingen ze lichaamsmetingen. Na afloop werden deelnemers geïnterviewd over hun ervaringen. Zowel het onderzoeks- als interventieprotocol bleken haalbaar en acceptabel voor de deelnemers. Om aan te sluiten bij de diverse doelgroep bleek het nodig om de training voor sommigen te versimpelen en voor anderen verdieping aan te bieden. Eerste effecten werden gevonden op alle herstelluitkomsten, met grootste effecten op maatschappelijk herstel en kleinste effecten op klinisch herstel. Deze resultaten zijn gepubliceerd in Psychiatry Research. De kwalitatieve resultaten zijn ook aangeboden voor publicatie.

Betrokkenen

C. Schillemans, Lentis (Leefstijl, CIP, Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP) en UMCG (ICPE)

C.D. Wester, Lentis (CIP)

E. Steffek, Lentis (Leefstijl)

Prof. dr. C. Albers, Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2021 – 2024

Financiering: TOPGGZ CIP en Lentis Leefstijl

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Charlie Schillemans c.schillemans@lentis.nl

Rogier Hoenders hjr.hoenders@lentis.nl

De CHAPTER-pilot RCT: Leefstijl bij poliklinische patiënten

Een gerandomiseerd, gecontroleerd pilotonderzoek naar de haalbaarheid, tevredenheid, implementatie en (kosten-)effectiviteit van een gecombineerde leefstijlinterventie voor poliklinische patiënten met ernstige en/of chronische psychiatrische aandoeningen

Samenvatting

Er is een grote behoefte aan nieuwe effectieve behandelingen in de GGZ die naast de psychische gezondheid ook andere vormen van herstel verbeteren. Gecombineerde leefstijlinterventies (GLI-GGZ) lijken veelbelovend. De CHAPTER pilotstudie liet positieve effecten zien op alle domeinen van herstel. Wel moest de interventie aangepast worden om aan te sluiten bij de behoeftes en mogelijkheden van de diverse doelgroep. In de CHAPTER pilot RCT onderzoeken we de haalbaarheid, tevredenheid, implementatie en (kosten-) effectiviteit van de aangepaste GLI-GGZ op verschillende poliklinische locaties van Lentis.

De vernieuwde interventie bestaat uit 12 wekelijkse bijeenkomsten, gevolgd door drie driewekelijkse terugkombijeenkomsten. Naast voeding, beweging, slaap, ontspanning, middelengebruik en zingeving komen ook de thema's maatschappelijk deelnemen en natuur aan bod. Een leefstijlmaatje uit het eigen netwerk wordt betrokken bij de training. De training kent een versimpelde toegankelijke basis, met verdiepende modules voor deelnemers die daar behoefte aan hebben. In totaal worden 50 transdiagnostische poliklinische patiënten (vier Lentis locaties) gerandomiseerd over interventie- en controlegroepen. Deelnemers vullen vragenlijsten in over herstel, dagboekvragen over hun leefstijl en doen mee aan lichaamsmetingen. De ervaringen van trainers op het gebied van implementatie worden eveneens verzameld. Na afloop worden interventiegroep deelnemers uitgenodigd voor een interview over de interventie. In 2024 is de dataverzameling afgerond. De resultaten worden momenteel geanalyseerd.

Betrokkenen

C. Schillemans, Lentis (Leefstijl, CIP, Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP) en UMCG (ICPE)

C.D. Wester, Lentis (CIP)

E. Steffek, Lentis (Leefstijl)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Dr. D. Stant, Zovon

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023-2024

Financiering: TOPGGz CIP en Lentis Leefstijl

Status: analysefase

Contactpersoon

Charlie Schillemans

c.schillemans@lentis.nl

Samenvatting

Naar aanleiding van de AKWA zorgstandaard zingeving in psychische hulpverlening wordt de handelingsverlegenheid van hulpverleners onderzocht middels de SCCQ-NL en interventies ontwikkeld om deze te verminderen om zo de religiosity-gap te verminderen. Een eerste artikel waarin de SCCQ-NL is gevalideerd is gepubliceerd. Een tweede onderzoek richt zich op de visie van GGZ-zorgprofessionals op de competentie en verantwoordelijkheid van hun beroepsgroep voor het bieden van spirituele zorg. Daarnaast is er in samenwerking met een RuG Masterstudent Werk en Zingeving een kwalitatief onderzoek opgestart naar de oorzaken van handelingsverlegenheid van psychologen. Ook wordt er een interventie ontwikkeld om zorgverleners te faciliteren bij het implementeren van de AKWA-zorgstandaard in de praktijk.

Betrokkenen

M. Schoot, Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. J. van Os, UMC Utrecht

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

C. Mensing, Master student, Werk en Zingeving, Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2024 - 2028

Financiering: NOABER Foundation

Status: dataverzamelingsfase en analysefase

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Het effect van kruiden en supplementen bij psychische problematiek (dagboekstudie)

Samenvatting

Binnen het Centrum Integrale Psychiatrie zijn er patiënten die geen reguliere medicatie (meer) willen gebruiken. Onder bepaalde voorwaarden, zoals omschreven in het complementaire en alternatieve geneeswijzen (CAG) protocol, kan als additie of als vervanging een kruid of supplement worden voorgeschreven. Het onderzoek richt zich op de vraag: is het kruid of supplement bij deze persoon effectief en zo ja, voor welke klachten?

Deelnemers met angst- en/of depressieklachten die één van de volgende middelen willen gebruiken worden uitgenodigd mee te doen aan het dagboekonderzoek: Lavendelolie capsules, SAME supplement Glycine, Ashwagandha. Twee weken voor de start met het middel, begint de deelnemer met het invullen van een korte dagelijkse vragenlijst via hun smartphone of computer. De vragen gaan over angst- en/of depressieklachten en welzijn. De dagelijkse vragenlijsten worden ingevuld tot in elk geval zes weken na de start met het middel. Met behulp van interrupted time-series analyses wordt onderzocht of er niveaueverschillen of graduele veranderingen plaatsvonden in de klachten.

Op dit moment zijn de data geanalyseerd van vijf deelnemers die Lavendelolie capsules (60 mg/dag) gebruikten, zij vulden vragen in over somberheid, piekeren, spanning, angst, energie en kalmte. De eerste resultaten suggereren dat Lavendelolie capsules met name kunnen helpen om somberheid en piekeren te verminderen, maar niet bij iedereen.

Betrokkenen

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

G. Schaafstal (VIOS), Lentis (Eugeria)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2016 - doorlopend

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Samenvatting

Binnen het Centrum Integrale Psychiatrie (CIP) zijn er patiënten die geen reguliere medicatie (meer) willen gebruiken. Onder bepaalde voorwaarden, zoals omschreven in het complementaire en alternatieve geneeswijzen (CAG) protocol, kan als additie of als vervanging een kruid of supplement worden voorgeschreven. In de huidige literatuur zijn er meerdere internationale studies te vinden waarin de ervaringen met het gebruik van natuurlijke middelen bij angststoornissen centraal staat. Hieruit kwam naar voren dat het niet of minder gebruikmaken van reguliere medicatie een gevoel van autonomie geeft en dat het als minder stigmatiserend wordt ervaren. Ook is naar voren gekomen dat patiënten meer informatie zouden willen krijgen van hun voorschrijvend behandelaar over de werking en bijwerkingen. Nadelig aan het onderzoek tot nu toe is dat er geen focus is aangebracht op een bepaald middel, waardoor een scala aan ervaringen naar voren kwam. De resultaten zijn hierdoor breed te interpreteren en moeilijk te vertalen naar de klinische praktijk. Het huidige kwalitatieve onderzoek richt zich daarom op de vraag hoe patiënten met angstklachten in de specialistische ggz het gebruik van lavendeloliecapsules ervaren. Dit middel is in verschillende gerandomiseerde en gecontroleerde trials (RCT) effectief gebleken ten opzichte van placebo. Echter, onderzoek naar ervaringen met dit specifieke middel ontbreekt nog. Deelnemers met angst- en/of spanningsklachten die Lavendeloliecapsules gebruiken of hebben gebruikt werden uitgenodigd voor deelname aan de studie. Het onderzoek bestond uit een kwalitatief interview over de ervaringen met het middel. Tot op heden zijn acht deelnemers geïnterviewd en de gegevens daarvan geanalyseerd. Momenteel is de werving opnieuw uitgerold.

Betrokkenen

M. de Boer, Lentis (Kliniek Groningen)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

C.D. Wester, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2021 - 2024

Financiering: interne TOPGGZ subsidie

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Sanne Booij

sh.booij@lentis.nl

Het Steadymood terugvalpreventieprogramma

Samenvatting

Steadymood (eerder TD-online) is een e-Health programma gericht op het voorkomen van terugval in een depressie. Aan Steadymood kunnen mensen meedoen die een ambulante behandeling voor depressie bij Lentis afsluiten of net afgesloten hebben. Het doel van Steadymood is: ten minste maandelijkse monitoring van de gemoedstoestand door het invullen van een vragenlijst, vroegtijdig signaleren en handelen volgens een zelf van tevoren opgesteld plan bij terugval om zo het ontwikkelen van een depressieve stoornis te voorkomen. Het onderzoek naar het online Steadymood preventieprogramma bij depressie omvat drie hoofdvragen: 1) Wat is het effect van de interventie op terugkeer van depressie?; 2) Welke factoren hangen samen met succesvolle terugvalpreventie?; 3) Hoe kan het terugvalpreventieprogramma in de toekomst verbeterd worden volgens de gebruikers?

De gegevens van mensen die al langer deelnemen aan het programma zijn onderzocht. Om verbeterpunten te identificeren zijn bestaande en nieuwe deelnemers uitgenodigd om deel te nemen aan interviews waarin de ervaringen met het terugvalpreventieprogramma en de mogelijke verbeterpunten gestructureerd besproken zijn. Deze interviews zijn geanalyseerd en de resultaten laten zien dat deelnemers het programma zeer positief waarderen, suggesties ter verbetering zijn gebundeld. Daarnaast is op basis van de bestaande terugvalpreventieplannen onderzoek gedaan naar de gepersonaliseerde waarschuwingssignalen voor terugval. Het manuscript is ingediend voor publicatie.

Betrokkenen

Dr. C. Slofstra, Lentis (CIP)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP) en UMCG (ICPE)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2018 - 2024

Financiering: €88.000 door Zilveren Kruis over 2 jaar voor groter uitzetten van het TD online programma en €55.000 over 2 jaar voor het onderzoek

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Christien Slofstra

c.slofstra@lentis.nl

Sanne H. Booij

sh.booij@lentis.nl

Samenvatting

De wachttijden in de geestelijke gezondheidszorg (ggz) zijn lang, met name voor de specialistische ggz. Dit resulteert in *wachtlijden* voor wachtenden, hun naasten, verwijzers en behandelaren. Daarom is binnen Lentis Wacht@ctief ontwikkeld; een eHealth-programma voor mensen met die bij Lentis op de wachtlijst staan voor een intakegesprek. Wacht@ctief heeft als doel het voorkomen of verminderen van de negatieve gevolgen van de wachttijd voor wachtenden en een betere start van de behandeling. In Wacht@ctief krijgen wachtenden uitleg over de wachttijd en kunnen zij actief aan de slag met Positieve Gezondheid en leefstijlgerichte zelfhulpmodules. Ervaringsdeskundigen en een Wacht@ctief medewerker ondersteunen dit persoonlijke herstelproces. Wacht@ctief is ontwikkeld door middel van participatief actie-onderzoek. In 2022 is er een nieuwe subsidie toegekend om Wacht@ctief verder te ontwikkelen, implementeren en evalueren. De evaluatie betreft gebruiksgegevens en de afname van vragenlijsten en interviews bij gebruikers, naasten, behandelaren en verwijzers. Hiermee beantwoorden we de volgende vragen: 1) hoe de wachttijd wordt ervaren, 2) in hoeverre Wacht@ctief voldoet aan de gestelde doelen voor gebruikers en behandelaren, 3) of de verwachtingen en ervaringen van stakeholders matchen met hoe het programma is opgezet op het gebied van behandelverantwoordelijkheid en de communicatie daarover. Uit de eerste analyses blijkt dat Wacht@ctief positief wordt beoordeeld door gebruikers en bijdraagt aan het verminderen van wachtlijden. De definitieve resultaten worden eind 2025 verwacht.

Betrokkenen

Dr. C. Slofstra, Lentis (CIP)

Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)

T. van Hoorn, Lentis, (iLentis) (projectleider)

Projectgroep Wacht@ctief (deelnemers vanuit Lentis afdelingen iLentis, PsyQ Depressie, CIP, Bel, PsyQ Zwolle, PsyQ Enschede, ATN, FACT Hoogezand, Stadskanaal en Delfzijl)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (meerdere afdelingen)

Looptijd onderzoek: 2021-2025

Financiering: 2021-2022: Onderdeel van subsidie Versnellingsprogramma Informatie-uitwisseling Patiënt en Professional (VIPP-GGZ), 2023-2025: Praktijkgericht onderzoek in de GGZ (subsidie ZonMW; €200.00).

Status: analysefase

Contactpersonen

Sanne Booij s.h.booij@lentis.nl

Christien Slofstra c.slofstra@lentis.nl

Samenvatting

Het doel van dit onderzoeksproject is om het gedachterapport (ook wel bekend als G-schema) te integreren in de gepersonaliseerde behandeling door middel van real-time assessment (PETRA). PETRA is een wetenschappelijk onderbouwde webapplicatie geïntegreerd in het elektronische cliëntendossier van acht grote geestelijke gezondheidszorginstellingen in Nederland. De integratie van gedachterapporten zal worden vergemakkelijkt door het gebruik van de Experience Sampling Method (ESM). ESM is een gestructureerde dagboekmethode die is ontstaan om een dieper begrip te krijgen van dagelijkse emotionele en gedragsmatige schommelingen. In ESM worden individuen regelmatig en direct bevraagd over hun dagelijkse ervaringen in hun natuurlijke omgeving, vaak met behulp van smartphones. Momenteel is ESM geïntegreerd in de PETRA webapplicatie, en biedt het een platform voor het gebruik ervan in psychologische behandeling. Toch ontbreekt er momenteel een systematische methode voor het verzamelen van kwalitatieve informatie, vergelijkbaar met de gestructureerde benadering die gedachterapporten bieden.

In dit onderzoeksproject zullen we de behoeften en voorkeuren van cliënten, hun naasten en therapeuten identificeren via focusgroepen. Na een iteratief ontwerpproces zullen we de geïntegreerde G-schema module vormgeven in PETRA. Daarna zal een pilotstudie worden uitgevoerd om de toepassing van de G-schema module in PETRA in de klinische praktijk te evalueren met behulp van evaluatievragenlijsten en kwalitatieve interviews. Deze feedback zal worden gebruikt om de module verder te verfijnen en te implementeren. Daarnaast zullen we trainingssessies ontwikkelen en aanbieden in de acht GGZ-instellingen waar PETRA beschikbaar is. Dit heeft tot doel de implementatie en het gebruik van de module te versterken om de effectiviteit ervan te verbeteren.

Betrokkenen

N. Vollbehr, Lentis (CIP)
Dr. S.H. Booij, Lentis (CIP)
Dr. H. Riese, UMCG
Dr. M.C. Servaas, UMCG
F. de Jong, UMCG
Dr. S. de Vos, GGZ Friesland

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, GGZ Friesland, Lentis (verschillende afdelingen)

Looptijd onderzoek: 2024-2026

Financiering: ZonMW

Status: voorbereidingsfase

Contactpersonen

Sanne Booij	s.h.booij@lentis.nl
Nina Vollbehr	n.vollbehr@lentis.nl

Samenvatting

Relax XL is een multicenter RCT naar de effecten van een zelfmanagement e-health tool en hulpmiddel gericht op het verminderen van spanning en angst met een VR bril. ZonMw heeft een subsidie toegekend om dit onderzoek uit te voeren. In 2023 is de werving van start gegaan en deze wordt mei 2025 afgerond.

Betrokkenen

L. Robbemonnd, UMCG (UCP)

Dr. C. van Driel, UMCG (UCP)

B. Lestestuiver, UMCG (UCP)

Prof. dr. W. Veling, UMCG (UCP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, huisartsenpraktijken en Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2022 - 2025

Financiering: € 700.000 van ZonMw

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

Samenvatting

Binnen de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) is er sprake van een verschuiving van visie gericht op het behandelen van ziekte naar het vergroten van (positieve) gezondheid. Parallel hieraan wordt er steeds meer de nadruk gelegd op het evalueren van behandelingen op basis van hun effecten op verschillende domeinen van herstel, in plaats van enkel symptoomreductie. Echter, wat er wordt verstaan onder herstel verschilt van persoon tot persoon. Het is nog onbekend hoe zulk gepersonaliseerd, breed herstel in de GGZ gemeten en gemonitord zou kunnen worden. Binnen het Centrum voor Integrale Psychiatrie van Lentis willen we de effecten van onze behandelingen op gepersonaliseerd, breed en duurzaam herstel op termijn gaan monitoren. Als eerste stap is in 2023 is een psycholoog in opleiding begonnen met de eerste fase van deze studie met als hoofdvraag wat de belangrijkste behandeluitkomsten zijn voor mensen die hun behandeling bij het Centrum voor Integrale Psychiatrie afronden. De belangrijkste uitkomsten bleken begrepen te kunnen worden als een multidimensionaal concept, gekenmerkt door toegenomen empowerment en persoonlijke balans, waarbij symptoomvermindering niet genoemd werd. Cliënten omschreven een blijvend proces richting een nieuwe, onverwachte situatie. Het bijbehorende manuscript is in het tijdschrift voor psychotherapie gepubliceerd. Het onderzoek wordt door twee psychologen in opleiding vervolgd om zicht te krijgen op de nazorgbehoeften van deze voormalig cliënten.

Betrokkenen

Dr. C. Slofstra, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

N. Vollbehr, MSc, Lentis (CIP)

D. van der Wal, Lentis (CIP)

A. Grashuis, Lentis (CIP)

I. Schuppert, Lentis (CIP)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2022 - 2025

Financiering: /

Status: analysefase

Contactpersonen

Christien Slofstra

c.slofstra@lentis.nl

Nina Vollbehr

n.vollbehr@lentis.nl

Verbetering en herstel bij jongvolwassen vrouwen met depressie: de samenhang tussen symptomatische, persoonlijke en maatschappelijke herstelmaten

Samenvatting

Over behandeling van depressie is bekend dat er grote individuele verschillen zijn in de mate waarin depressieklachten verminderen. In onderzoek naar reductie van klachten wordt de groep die ‘herstelt’ van symptomatische klachten als de gouden standaard gebruikt en wordt deze verandering gezien als klinisch relevant. Echter, voor de klinische praktijk is de groep die ‘verbetert’ ook interessant. Daarvoor is ook het effect van een behandeling op het individu belangrijk als ‘goede’ uitkomst van behandeling.

Naast symptomatisch herstel en verbetering, is het interessant naar de persoonlijke en maatschappelijke domeinen van herstel te kijken. Onder het begrip herstel vallen meerdere aspecten of dimensies: symptomatisch herstel, persoonlijk herstel en maatschappelijk herstel.

Door beter zicht te krijgen op de samenhang tussen individuele herstelmaten over deze meerdere dimensies zouden de individuele effecten van behandeling beter begrepen kunnen worden. Dit is in het bijzonder van belang voor de behandeling van jongvolwassen vrouwen, die onevenredig veel last hebben van depressie.

In deze studie wordt onderzocht hoe symptomatische verbetering en herstel een jaar na depressiebehandeling samenhangt met persoonlijk en maatschappelijk herstel. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de data die is verzameld bij jonge vrouwen met een depressie in de controlegroep van de Yoga-studie. De resultaten tonen aan dat er grote individuele verschillen zijn in het beloop van herstel op verschillende domeinen, dat verbetering op het ene domein onafhankelijk kan plaatsvinden van de andere domeinen en dat herstel op alle na een jaar behandeling zeldzaam is. De resultaten worden in 2025 verwerkt tot een manuscript.

Betrokkenen

Dr. C. Slofstra, Lentis (CIP)

Prof. dr. H.J.R. Hoenders, Lentis (CIP) en Rijksuniversiteit Groningen (Religie, Cultuur en Maatschappij)

N. Vollbehr, Lentis (CIP)

G. Dekker, Lentis en GGZ Centraal

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis (CIP)

Looptijd onderzoek: 2022 - 2024

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Christien Slofstra

c.slofstra@lentis.nl

Nina Vollbehr

n.vollbehr@lentis.nl

Samenvatting

Er lopen binnen Lentis diverse onderzoeken op het gebied van emotionele stoornissen, met name de angst- en stemmingsstoornissen. Naast de studies die vanuit Lentis worden geïnitieerd, zijn er ook externe onderzoeksprojecten die vanuit andere centra worden gerund.

LOES is in het leven geroepen om te voorzien in één aanspreekpunt/communicatiekanaal voor de verschillende studies, ondersteuning bij de werving en screening van deelnemers en het organiseren van kennisbijeenkomsten.

Lentis werkte via LOES in 2024 mee aan de volgende externe onderzoeksprojecten:

Therap-i

OPERA

STAIRS

STORY MINE

KOPPEling

VOICE

Looptijd onderzoek: 2021 -

Financiering: /

Status: Varieert per onderzoeksproject

Contactpersonen

Christien Slofstra

c.slofstra@lentis.nl

Rogier Hoenders

hjr.hoenders@lentis.nl

FACT

Het Zorgprogramma Psychosen van de zorggroep Volwassenenpsychiatrie initieert zelf een groot aantal onderzoeken. Daarnaast werkt zij aan een aantal onderzoeksprojecten samen met onder andere het Rob Giel Onderzoekcentrum (RGOc), GGz Drenthe, GGz Friesland, KieN, Universitair Centrum Psychiatrie (UCP) van het UMCG, Erasmus MC, UMC Utrecht, Parnassia Groep, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit Tilburg, Trimbos-instituut en uiteraard met de Rijksuniversiteit Groningen. Ook zijn er samenwerkingen met buitenlandse instituten, zoals met Kings College London en Nottingham University.

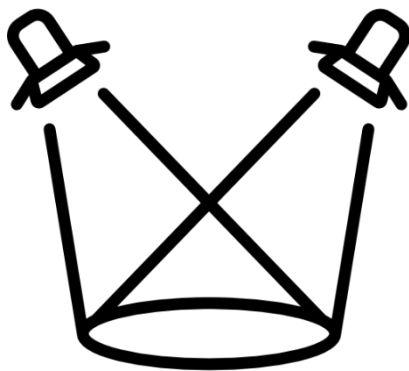
De onderzoeken binnen FACT zijn ingedeeld in vier onderzoekslijnen:

1. Herstelbevordering bij ernstig psychische aandoeningen
2. Optimale zorgorganisatie
3. Klinische psychiatrie en psychotherapie
4. Klinische epidemiologie

Verder vormt ROM-Phamous binnen FACT een belangrijke basis voor wetenschappelijk onderzoek naar zorgoptimalisatie en -evaluatie. ROM-Phamous is de jaarlijkse somatische en psychische screening voor mensen die antipsychotica gebruiken. Deze data wordt gebruikt om vragen te beantwoorden die horen bij alle vier onderzoekslijnen.

Binnen de ouderenzorg biedt Lentis behandeling in de specialistische GGZ gericht op complexe psychiatrische problematiek bij patiënten met vaak fysieke kwetsbaarheid door leeftijd, cognitieve problematiek of niet aangeboren hersenletsel.

Deelname in het 'Netwerk voor Ouderenpsychiatrie' van het Rob Giel Onderzoekcentrum is belangrijk in het samenwerken aan een verbetering van het behandelaanbod gecombineerd met wetenschappelijk onderzoek in de regio.

STORY MINE staat voor ‘**Studying Topics of Recovery in Mental Health Oriented Narrative Experiences**’.

Herstelverhalen bestaan al langere tijd, maar met dit onderzoek kijken we of ze ook gericht als interventie kunnen worden ingezet binnen de GGZ. Het idee is dat herstel- en ervaringsverhalen tot meer zelfvertrouwen, hoop en minder stigma zouden kunnen leiden.

Binnen dit onderzoek hebben we gekeken aan welke voorwaarden een herstelverhaal moet voldoen, om deze effecten mogelijk teweeg te brengen. Hiervoor hebben we beschikbare wetenschappelijke literatuur geraadpleegd en focusgroepen gehouden met cliënt(vertegenwoordigers) met een ernstig psychische aandoening (n=6), cliënt(vertegenwoordigers) met autisme (n=3), ervaringswerkers (n=4) en andere behandelaren (n=4) in de GGZ. Met deze kennis zijn we vervolgens aan de slag gegaan om een herstelverhaleninterventie te bouwen binnen het beveiligde interne platform ‘Minddistrict’.

Diverse cliënten en ervaringswerkers binnen en buiten Lentis hebben hun verhaal voor dit doel gedoneerd door middel van een podcastinterview. De podcastinterviews zijn gemonteerd door onze communicatieafdeling, en samengevat tot een kort verhaal. Dit verhaal is vervolgens ook nog eens ingesproken. Hierdoor zijn de verhalen binnen Minddistrict nu op drie verschillende manieren beschikbaar: als videopodcast, als audioverhaal en als tekst die je zelf kunt lezen. In 2024 is de interventie volledig gebouwd in samenwerking met de Minddistrict beheerder binnen Lentis. Op dit moment is de STORY MINE module beschikbaar binnen Minddistrict voor de cliënten die meedoen aan het pilotonderzoek, om te kijken of de interventie haalbaar en geschikt is voor onze cliënten. Hiervoor hebben in totaal twintig deelnemende behandelteams binnen Lentis, waaronder teams van FACT, ATN, CIP, Fasehuis (Winschoten, Hostel, Helix) en PSYQ, in totaal 31 cliënten aangedragen om aan het onderzoek deel te nemen.

Naam: Stijn Crutzen

Functie: senior onderzoeker

Afdeling: Lentis Research

Hallo! Wie ben jij?

Ik ben Stijn Crutzen en ik werk nu 3 jaar als senior onderzoeker bij Lentis Research, in de onderzoeksgroep van Stynke Castelein. Ik heb een bachelor in Psychologie en ben afgestudeerd in Farmacie. Daarna ben ik in het UMCG gepromoveerd als apotheker.

Allereerst: hoe ben jij in het onderzoek terechtgekomen?

Toen ik startte met de opleiding Psychologie, was ik al van plan het onderzoek in te gaan. Na mijn afstuderen van de opleiding Farmacie solliciteerde ik op promotietrajecten, maar ook op werk in de ziekenhuisfarmacie, wat ik ook interessant was gaan vinden. Ik werd uiteindelijk aangenomen op een promotietraject en ging dus het onderzoek in. Ik deed onderzoek naar het verminderen van medicatie bij ouderen met diabetes en cardiovasculaire aandoeningen. Na mijn promotie was ik bijna uit de onderzoekswereld gestapt, onder andere omdat ik twijfelde of ik in de academische wereld wilde blijven werken. Maar toen kwam deze baan als senior onderzoeker bij Lentis voorbij, buiten de academie. Mijn vrouw, die ook onderzoeker is, had de vacature getipt gekregen, maar ik werd er uiteindelijk op aangenomen, haha!

Gelukkig voor ons! Vertel eens, waar doe jij onderzoek naar?

Mijn onderzoek richt zich op het afbouwen van antipsychotica. Daarnaast kijk ik naar trends in potentiële overbehandeling met antipsychotica en naar polyfarmacie, dus het gebruik van twee antipsychotica tegelijkertijd. Dit zijn momenteel vrij grote en actuele thema's in onderzoek binnen de GGz. Er lopen ook grote studies naar, zoals HAMLETT in Nederland, waar Lentis ook aan mee heeft gedaan, en RADAR in Engeland. Zelf heb ik er nu drie onderzoeken naar gedaan.

Naast onderzoeker ben ik ook supervisor van de VIOS'en binnen Lentis, en inmiddels ook van zes KP'ers. Ik vind het erg leuk om nieuwe onderzoekers op te leiden. Soms dragen zij bij aan het onderzoek naar antipsychotica doordat ze het als onderwerp kiezen voor hun eigen onderzoek. Ik besteed ongeveer de helft van mijn tijd aan begeleiding van opleidingen. De andere helft van de tijd werk ik aan mijn eigen onderzoek en andere taken, zoals het Jaarverslag van Lentis Research, vragen beantwoorden voor de afdeling of een database voor kwalitatief onderzoek opzetten.

Dat klinkt gevarieerd. Waarom is onderzoek in de GGz belangrijk, volgens jou?

Dat is een grote vraag! Ten eerste is onderzoek nodig voor innovatie. Het is niet de enige weg naar innovatie, maar met onderzoek kun je wel innoveren op een goed onderbouwde manier. Ten tweede draagt onderzoek binnen de GGz bij aan een van de hoofdtaken van de GGz: zorg aanbieden op een goede, wetenschappelijk onderbouwde manier. Iedereen heeft wel ideeën over goede zorg, maar zonder die ideeën daadwerkelijk te toetsen, ontstaat er een wildgroei aan dingen die worden aangeboden. Onderzoek voorkomt dat iets wordt ingevoerd zonder dat er bewijs is dat het werkt.

Wat is het leuke van onderzoek doen binnen Lentis?

Ik vind het vooral leuk dat ik kan meekijken met andere soorten onderzoek dan dat van mijzelf. Als onderzoeker focus je vaak op een klein stukje van de puzzel, omdat het gewoon niet haalbaar is om op alle vlakken helemaal bij te zijn. Doordat ik opleidingen van verschillende afdelingen begeleid, krijg ik mee wat voor onderzoek er wordt gedaan en waarover wordt nagedacht op andere plekken binnen Lentis. Die inzichten neem ik weer mee in mijn eigen onderzoek. Toen ik hier net werkte, begeleidde ik bijvoorbeeld een KP'er die onderzoek deed bij de afdeling Eetstoornissen. Met mijn achtergrond als apotheker zou ik daar normaal gesproken niet snel bij betrokken raken. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor het onderzoek naar kruidenpreparaten dat loopt bij het CIP. Door mee te kijken met onderzoek bij andere doelgroepen en afdelingen, doe je veel bredere kennis op van wat er speelt binnen de GGz.

Mooi! En wat zijn de uitdagingen van onderzoek doen binnen Lentis?

Je moet ervoor waken dat je niet alleen op een 'papieren werkelijkheid' bezig bent en de koppeling houden met het werkveld. Voor mijn tijd zaten FACT-teams en onderzoekers bij elkaar op de gang. Nu voelt die afstand best wel groot, zeker omdat Lentis zo'n grote organisatie is. Inmiddels heb ik verschillende contacten voor praktische vragen, en vaak schrijft er een psychiater mee aan wetenschappelijke artikelen.

Welke recente onderzoeksbevinding vind jij relevant om te delen met zorgverleners?

Onlangs deden we een studie naar de relatie tussen bijwerkingen van antipsychotica en maatschappelijk herstel en geluk bij mensen die al lang in zorg zijn, gemiddeld zo'n 18 jaar. Medicatie met een sterke anticholinergische werking, zoals sommige antipsychotica, staat bekend om centrale bijwerkingen, zoals sedatie en cognitieve bijwerkingen. We zagen een verband tussen het gebruik van antipsychotica en verminderd maatschappelijk functioneren, wat vooral gerelateerd is aan de cognitieve bijwerkingen van antipsychotica, zoals demotivatie, depressie en minder energie voor sociale contacten. Verrassend genoeg vonden we ook dat fysieke anticholinergische bijwerkingen van antipsychotica, zoals een droge mond, constipatie of wazig zien, vaak gerelateerd zijn aan verminderd maatschappelijk herstel.

De cognitieve bijwerkingen van antipsychotica kunnen echter ten onrechte worden aangezien voor symptomen van de psychotische stoornis. Met andere woorden: cognitieve symptomen worden mogelijk niet altijd goed herkend als cognitieve bijwerkingen van antipsychotica. Als een cliënt dus fysieke anticholinerge bijwerkingen heeft, vraag je dan af: Hoe zit het met de cognitieve problemen van de cliënt? Komen die voort uit de aandoening, of zijn het misschien bijwerkingen? In het laatste geval kan bijvoorbeeld worden gekeken naar andere antipsychotica of verlaging van de dosering.

Goed om te weten! Als laatste: waar wil jij je de komende jaren op richten?

Ik wil mijn onderzoek naar het afbouwen van antipsychotica graag voortzetten en breder trekken naar andere psychofarmaca, zoals benzo's en antidepressiva. Ook ben ik erg geïnteresseerd in diabetes bij mensen met psychose, wat relatief vaak voorkomt. Waar bijvoorbeeld bijna geen onderzoek naar is gedaan, is hypoglykemie bij mensen met psychose. Ik kan mij voorstellen dat sommige klachten en verschijnselen van hypo's, zoals trillen, zweten, duizeligheid, hongergevoel, angst, hartkloppingen en agressie, bij deze groep mensen moeilijk te herkennen zijn, omdat dit ook bijwerkingen van antipsychotica en symptomen van psychose kunnen zijn. Daar zou ik dus graag eens in duiken!

Onderzoekslijn 1: Herstelbevordering bij ernstig psychische aandoeningen

STORY MINE

Samenvatting

STORY MINE staat voor 'Studying Topics of Recovery in Mental Health Oriented Narrative Experiences'. In dit project bestuderen we verschillende topics binnen herstel- en ervaringsverhalen van mensen die (ernstige) psychische klachten hebben ervaren. Topics binnen ervaringsverhalen kunnen thema's zijn gericht op herstel of persoonlijke groei, keerpunten in een herstelproces, en factoren zijn die geleidelijke over de tijd bijdragen aan herstel. We zijn met name geïnteresseerd in informatie uit ervaringsverhalen over hoe herstel nou precies bevorderd wordt. Hierbij gaan we op zoek naar wat voor veel mensen lijkt te helpen (gemeenschappelijke factoren), maar ook hoe iemands persoonlijke levensloop een verklaring kan bieden voor het ontstaan van psychische klachten en wat hierin bijdraagt aan verbetering van de kwaliteit van leven. Een belangrijk onderdeel van het STORY MINE project gaat uit naar het onderzoeken van de impact van ervaringsverhalen op cliënten binnen Lentis. Hierbij willen we de kans op positieve effecten vergroten, en zoveel mogelijk eventuele nadelige effecten voorkomen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van bestaande ervaringsverhalen, worden nieuwe ervaringsverhalen verzameld, en onderzoeken we of cliënten binnen Lentis voordeel hebben bij de door ons aangeboden ervaringsverhalen.

Mitch Lases is in 2021 gestart als promovendus op het STORY MINE onderzoek. Tijdens zijn promotietraject zal hij verschillende onderzoeken met betrekking tot herstelverhalen uitvoeren. Het eerste onderzoek betreft het vertalen en valideren van INCREASE, een instrument om herstelverhalen te karakteriseren (reeds afgerond). In het tweede onderzoek kijkt hij met behulp van herstelverhalen of het CHIME model van persoonlijk herstel transdiagnostisch kan worden gebruikt. In het derde onderzoek wordt met behulp van focusgroepen onderzocht hoe we het beste een ervaringsverhaleninterventie kunnen opzetten voor cliënten binnen Lentis. In de vierde studie wordt stap voor stap in kaart gebracht hoe de ervaringsverhalen-interventie is opgezet en hoe we deze gaan pilot-testen binnen Lentis ('Intervention Mapping'-studie). In het vijfde onderzoek wordt de pilotstudie uitgevoerd en geëvalueerd.

Betrokkenen

M. Lases, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. I.D.C. van Balkom, Lentis (ATN)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2021 – 2025

Financiering: /

Status: voorbereidingsfase | dataverzamelingsfase | publicatiefase

Contactpersoon

Mitch Lases

mn.lases@lentis.nl

Samenvatting

Het CHIME model voor persoonlijk herstel is het meest uitgebreide model om herstelervaringen van mensen met ernstige psychische klachten onder te verdelen in vijf hoofddomeinen: 'Connectedness' [Verbondenheid], 'Hope and Optimism' [Hoop en Optimisme], 'Identity' [Identiteit], 'Meaning in Life' [Betekenis in het Leven] en 'Empowerment' [Empowerment]. Het CHIME model is ontwikkeld op basis van psychose ervaringen. Er is nog weinig bekend over de toepasbaarheid van CHIME bij het definiëren van persoonlijk herstel bij andere diagnoses. In dit onderzoek hebben we daarom gekeken of alle vijf CHIME domeinen voorkomen binnen herstel- en ervaringsverhalen van mensen met een diagnose op het gebied van psychose, angst, depressie, autisme of een combinatie van meerdere diagnoses. Dertig verhalen zijn zin-voor-zin door drie codeurs geanalyseerd, waarin iedere zin een code van (de subcategorieën van) het CHIME model of een nieuwe code kreeg toegewezen. Uit de resultaten bleek dat alle vijf CHIME domeinen veelvuldig werden gerapporteerd binnen elke diagnosegroep. Het grootste gedeelte van de verhalen ging echter niet over herstel, maar over de moeilijkheden die mensen in aanloop naar hun herstel hadden ervaren (gemiddeld 60,3% van een verhaal). Ook werden zeven nieuwe herstelcodes toegewezen tijdens het analyseren die niet in het CHIME model zaten, namelijk 1) Steun van een (huis)dier / hulphond, 2) Als mens gezien worden, 3) Jezelf herkennen in een ander, 4) Erkenning door diagnose, 5) Verkrijgen van zelfinzicht, 6) Afstand doen van wrokgevoelens / loslaten van boosheid, en 7) Afsluiten of afstand nemen van ongezonde / destructieve relaties. Na het analyseren van de verhalen en consensus door codeurs, zijn de nieuw gevonden thema's voorgelegd aan ervaringsdeskundigen van BEL en leden van de cliëntenraad van Jonx (i.e. member check). Na een positieve beoordeling van de nieuw gevonden thema's, zijn de resultaten verwerkt tot een Engelstalig wetenschappelijk artikel dat in 2024 is verschenen in het Journal of Mental Health.

Betrokkenen

M. Lases, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. F. Scheepers, UMC Utrecht (Psychiatrie)

Dr. N. van Sambeek, UMC Utrecht (Psychiatrie)

Dr. F. Ng, University of Nottingham (School of Health Science)

Dr. S. Rennick-Egglestone, University of Nottingham (School of Health Science)

Prof. dr. M. Slade, University of Nottingham (School of Health Science)

Dr. I.D.C. van Balkom, Lentis (ATN)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2021 – 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Mitch Lases

mn.lases@lentis.nl

Samenvatting

Naast dat ervaringsverhalen ons veel hebben geleerd over wat herstel betekent voor mensen die ernstige psychische klachten hebben doorleefd, kunnen ze ook impact hebben op mensen die soortgelijke ervaringen hebben meegemaakt. Enkele, met name kwalitatieve onderzoeken, hebben al veelbelovende positieve resultaten laten zien van het aanbieden van ervaringsverhalen aan mensen die te kampen hebben met (ernstige) psychische problemen. Zo bleek dat diversiteit in een verhalencollectie, met vertellers met verschillende kenmerken (bijv. leeftijd, geslacht, etniciteit etc.) en doorleefde gebeurtenissen, een grotere kans op herkenning geeft en hiermee een gunstig effect heeft op de ervaren verbondenheid en hoop bij de ontvangers. Bovendien lijkt het erop dat herstelverhalen het meeste hoop geven als ze gaan over het opnieuw ervaren van een goed bestaan ('Living well'), ondanks de aanwezigheid van nog resterende psychische problemen, in plaats van dat de verteller in het verhaal als volledig herstel weergegeven wordt.

Ondanks dat onderzoek naar de impact van ervaringsverhalen op het (persoonlijke) herstelproces van mensen met ernstig psychische problemen veelbelovend lijkt te zijn, is het nog onduidelijk wat de ideale omstandigheden zijn voor het aanbieden van verhalen in de vorm van een interventie. Om dit te onderzoeken hebben we in 2023 vier focusgroepen georganiseerd om de ideeën en meningen te verzamelen van cliënten, ervaringswerkers en behandelaars binnen Lentis. Deze focusgroepen zijn getranscribeerd, geanalyseerd en gecodeerd (door meerdere onderzoekers), en verwerkt tot een rapport waarin de belangrijkste uitkomsten van de bijeenkomsten en een opzet voor de ervaringsverhalen-interventie beschreven staan. De resultaten zijn ter evaluatie voorgelegd aan de deelnemers van de focusgroepen. Uit deze focusgroepenstudie komen twee Engelstalige wetenschappelijke artikelen voort. In 2024 is de thematische analyse van de volledige focusgroepen uitgewerkt tot een artikel, en ingediend voor publicatie bij een wetenschappelijk tijdschrift. Tevens zijn de uitkomsten van deze focusgroepenstudie concreet gebruikt om een interventie op basis van ervaringsverhalen te bouwen, met behulp van de Intervention Mapping methode. In 2024 is de interventie volledig ontwikkeld en is er een begin gemaakt met het opschrijven van dit proces in de vorm van een wetenschappelijk artikel, wat naar verwachting in 2025 zal worden aangeboden ter publicatie.

Betrokkenen

M. Lases, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. I.D.C. van Balkom, Lentis (ATN)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 - 2025

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Mitch Lases

mn.lases@lentis.nl

Een recente review naar sekseverschillen in psychose liet zien dat onderzoeksresultaten vaak afkomstig waren van kleine en niet-representatieve steekproeven en dat de onderzoeken vaak verschillende methodieken gebruiken. Tot dusver worden vrouwen ondervertegenwoordigd in de wetenschappelijke literatuur over psychose. Daarbij hanteren veel sekse-onderzoeken een leeftijdslimiet van 35-45 jaar, vanuit biologische overwegingen. Aangezien vrouwen vaker op latere leeftijd een eerste psychose krijgen, worden vrouwen met een late onset psychose dus vaak over het hoofd gezien. Ook richt het meeste onderzoek zich op klinische symptomen, waardoor sekseverschillen op meer subjectieve uitkomstmaten zoals de verschillende vormen van herstel en welbevinden weinig worden gerapporteerd. In dit onderzoek kijken we met behulp van PHAMOUS data of er verschillen zijn in het beloop van klinisch (PANSS), persoonlijk (Happiness Index) en maatschappelijk herstel (Functional Recovery Tool), kwaliteit van leven (ManSa) en psychosociaal functioneren (HoNOS) tussen mannen en vrouwen met een psychotische aandoening. Hierbij houden we rekening met de leeftijd waarop mensen hun eerste psychose kregen: vroege onset (≤ 40 jaar), late onset (≥ 41 jaar). Latent growth mixture modelling is uitgevoerd om verschillende patronen van het beloop van herstel en welzijn vast te stellen. Resultaten laten vijf classes zien, waar sekse een significant effect op heeft. Het interactie-effect sekse*age of onset heeft ook een significant effect op de verdeling over de classes, maar slechts age of onset heeft geen significant effect. Vrouwen met een late onset laten vaker een gunstiger beloop zien, terwijl mannen met early onset vaker een minder gunstig beloop laten zien. In 2024 zijn de resultaten van dit onderzoek in de vorm van een Engelstalig artikel ingediend voor publicatie bij een wetenschappelijk tijdschrift.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar sekse- en genderverschillen in psychose, van Linda Hoeksema. Vrouwen en genderdiversiteit zijn tot op heden onderbelicht in de (herstel)literatuur. Het doel van dit promotieonderzoek is om meer inzicht te krijgen in de rol van gender en geslacht bij het herstellen van een psychose.

Betrokkenen

L. Hoeksema, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

PHAMOUS onderzoekers

Prof. dr. M. Timmerman, Rijksuniversiteit Groningen (Psychometrie en Statistiek)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2022 – 2024

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Linda Hoeksema

l.hoeksema@lentis.nl

Een meta-analyse naar de sekseverschillen in incidentiecijfers van psychotische stoornissen

Samenvatting

De laatste meta-analyse naar sekseverschillen in de incidentie cijfers van psychotische stoornissen is gepubliceerd in 2003. Hier kwam uit naar voren dat mannen een hoger risico hadden op het ontwikkelen van een psychotische stoornis dan vrouwen. Recentere studies, waarin bredere diagnostische criteria en leeftijdsgrenzen worden gebruikt, laten een andere incidentie ratio zien, met maar een kleiner hoger risico voor het ontwikkelen van een psychotische stoornis in mannen. Echter, een up-to-date meta-analyse ontbreekt. Aangezien vrouwen vaker pas later in hun leven ziek worden, lijkt de leeftijd waarop iemand een psychose krijgt ook een factor om rekening mee te houden. In deze meta-analyse kijken we naar sekseverschillen in de incidentiecijfers van psychotische stoornissen, waarbij we ook aandacht hebben voor de leeftijd waarop iemand ziek wordt. In 2024 is de zoekterm voor het systematisch zoeken naar wetenschappelijke literatuur uitgezet, wat 56.850 unieke treffers heeft opgeleverd. In 2024 heeft de titel- en abstractscreening voor dit onderzoek plaatsgevonden. In 2025 zal de full-tekst screening worden afgerond en de data worden geanalyseerd.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar sekse- en genderverschillen in psychose, van Linda Hoeksema. Vrouwen en genderdiversiteit zijn tot op heden onderbelicht in de (herstel)literatuur. Het doel van dit promotieonderzoek is om meer inzicht te krijgen in de rol van gender en geslacht bij het herstellen van een psychose.

Betrokkenen

L. Hoeksema, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023-2025

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contact

Linda Hoeksema

l.hoeksema@lentis.nl

A Human-Centered Design Approach to Develop Oral Health Nursing Interventions in Patients with a Psychotic Disorder

Samenvatting

In dit ontwerpgerichte onderzoek is getracht meer inzicht te verkrijgen in de attitudes, barrières, behoeften en suggesties van verpleegkundigen binnen de GGZ met betrekking tot hun ondersteuning in het behouden en verbeteren van de mondgezondheid van patiënten met een psychotische aandoening. De bevindingen uit contextuele interviews met GGZ-verpleegkundigen en ervaringsdeskundigen (N=10). De uitkomsten zijn vertaald naar vier onderscheidende persona's, die vervolgens zijn gevalideerd door middel van semi-gestructureerde interviews met GGZ-verpleegkundigen en ervaringsdeskundigen (N=19).

Uit ons onderzoek is gebleken dat de attitudes en perspectieven van GGZ-verpleegkundigen uiteenlopen van het niet voelen van verantwoordelijkheid tot het erkennen van een holistische benadering die ook mondgezondheid omvat. De suggesties voor mogelijke interventies voor deze verpleegkundigen varieerden van het verbeteren van hun vaardigheden en kennis tot het implementeren van praktische hulpmiddelen. Het merendeel van de GGZ-verpleegkundigen kon zich identificeren met een persona die een holistische benadering van zorg nastreeft, inclusief aandacht voor mondgezondheid. Echter, ondanks het erkennen van het belang van mondgezondheid binnen hun patiëntengroep, bleek uit de praktijk dat zij weinig verantwoordelijkheid namen voor deze aspecten van zorg. Deze bevindingen onderstrepen de noodzaak voor de ontwikkeling van een specifieke toolkit met interventies die zijn afgestemd op de diverse persona's die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Daarnaast is er een behoefte aan rolverduidelijking en professioneel leiderschap onder GGZ-verpleegkundigen in relatie tot mondgezondheid, gezien de discrepantie tussen de waargenomen rol en de praktische uitvoering ervan.

Betrokkenen

S. Kuipers, MSc, NHL Stenden en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)
Prof. dr. S. Castelein, Lentis Research en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. J. van 't Veer, NHL Stenden

Dr. L. Kronenberg, Dimence

Prof. dr. N. Boonstra, KieN Vip en UMC Utrecht (Neuroscience)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: KieN Vip

Looptijd onderzoek: 2020 – 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Sonja Kuipers

sonja.kuipers@nhlstenden.com

The Development of an Oral Health Nursing Tool for Patients with a Psychotic Disorder: A Human-Centred Design with a Feasibility Test

Samenvatting

Aanvankelijk hebben we in een focusgroep bestaande uit negen deelnemers (N=9) de voornaamste problemen en behoeften vastgesteld. Hieruit hebben we vijftien verschillende tools voor mondgezondheid geïdentificeerd. De optimale en haalbare oplossing werd geselecteerd op basis van de bevindingen uit een Multi Criteria Decision Matrix. Het veelbelovende resultaat was de ontwikkeling van een brochure, inclusief een bewustwordingsscreener, bedoeld om het bewustzijn en kennisniveau van GGZ-verpleegkundigen over mondgezondheid bij patiënten met een psychotische aandoening te vergroten. Deze brochure is ontworpen als een low-fidelity prototype, welke is onderbouwd met het recente wetenschappelijke bewijs. Dit prototype dient als instrument voor GGZ-verpleegkundigen om hun rol in de bevordering van mondgezondheid effectiever te kunnen vervullen.

Dit prototype is gebaseerd op het actuele wetenschappelijke bewijs en is praktisch getest gedurende een periode van 14 dagen door zowel GGZ-verpleegkundigen als ervaringsdeskundigen. Na deze testfase is de haalbaarheid van de brochure geëvalueerd door middel van semigestructureerde interviews met negentien participanten (N=19). De feedback van de GGZ-verpleegkundigen en ervaringsdeskundigen op de brochure was overwegend positief; zij waren zeer tevreden met het prototype en gaven diverse aanbevelingen voor verbeteringen aan de inhoud. Belangrijke voorgestelde toevoegingen aan de brochure waren onder andere een klinische les en een tandenborstel met tandpasta voor de patiënten, om de praktische toepasbaarheid van de brochure te vergroten. De implementatie van een brochure met een bewustwordingsscreener een haalbare strategie is voor GGZ-verpleegkundigen. Deze tool kan bijdragen aan het verbeteren van de mondgezondheid van patiënten met een psychotische aandoening binnen de GGZ. In 2024 is het manuscript gepubliceerd.

Betrokkenen

S. Kuipers, MSc, NHL Stenden en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)
Prof. dr. S. Castelein, Lentis Research en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)
Dr. J. van 't Veer, NHL Stenden
Dr. L. Kronenberg, Dimence
Prof. dr. N. Boonstra, KieN Vip en UMC Utrecht (Neuroscience)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: KieN Vip

Looptijd onderzoek: 2022-2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Sonja Kuipers sonja.kuipers@nhlstenden.com

Samenvatting

Achtergrond: Auditieve verbale hallucinaties (AVH) komen veel voor bij psychische aandoeningen. Voor veel mensen is stemmenhoren invaliderend en hardnekkig, ondanks medicatie. De huidige psychologische interventies laten lage tot gemiddelde effecten zien. Preliminair studies suggereren dat een innovatieve 'empowerende' psychologische therapie met behulp van computersimulaties (avatars) die de stemmen vertegenwoordigen, effectief kan zijn voor het verminderen van de stemmenlast en de frequentie van stemmenhoren. Virtual reality (VR) heeft de potentie om deze behandeling te verbeteren.

Het doel van deze studie is onderzoeken of de VR-VOICES therapie effectiever is dan de reguliere behandeling voor stemmenhoren. Deze studie is een gerandomiseerd gecontroleerd effect onderzoek (RCT). Mensen met een DSM-5 diagnose die minimaal 3 maanden last hebben van stemmenhoren en 16-65 jaar oud zijn (N=112) zullen geïnccludeerd worden. De hoofduitkomstmaat is de mate van stemmenlast en de frequentie van het stemmenhoren. Er zijn inmiddels 43 mensen geïnccludeerd voor de studie.

Betrokkenen

Dr. C.N.W. Geraets, UMCG (Psychosen)

Prof. Dr. W. Veling, UMCG (Psychosen)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

I. Tewelde, MSc, UMCG (Stemmenpoli)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, GGZ Drenthe, Kien VIP, GGZ Rivierduinen, Dimence

Looptijd onderzoek: 2021-2026

Financiering: €300.000, ZonMw

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Chris Geraets c.n.w.geraets@umcg.nl

Verstandelijke beperking en persoonlijk herstel bij individuen met een psychotische stoornis

Samenvatting

Persoonlijk herstel is een opkomende focus binnen het onderzoek naar geestelijke gezondheid, met de nadruk op individuele doelen, autonomie, ambities en het verkrijgen van regie over het eigen leven. Een verstandelijke beperking, zoals een Lichte Verstandelijke Beperking (LVB), wordt gekenmerkt door maatschappelijke en functionele uitdagingen die verder gaan dan alleen klinische symptomen. Hoewel deze uitdagingen van invloed kunnen zijn op persoonlijk herstel, is deze relatie nog niet onderzocht.

De gegevens werden verzameld op twee meetmomenten (baseline en T1, met een tussenperiode van één jaar) als onderdeel van het UP's cohortonderzoek. De steekproef bestond uit 366 personen met een psychotische stoornis (66% man, 34% vrouw), met een gemiddelde leeftijd van 41,4 jaar ($SD = 12,5$). Persoonlijk herstel werd gemeten met de I.ROC en een indicatie van LVB werd bepaald met de SCIL. Lineaire mixed models werden gebruikt om de invloed van LVB op het beloop van persoonlijk herstel te analyseren.

Personen met LVB scoorden over het algemeen lager op de I.ROC (Estimate = $-2,18$, $p = .01$). De grootste verschillen werden gevonden op de subschaal Empowerment (Estimate = $-1,4$, $p < .001$). Een niet-significante interactie tussen Tijd en LVB suggereerde dat het beloop van persoonlijk herstel niet verschilt tussen personen met en zonder LVB (Estimate = $1,69$, $p = .08$).

De bevindingen ondersteunen de noodzaak van op maat gemaakte behandelingen en ondersteuningsprogramma's die inspelen op de behoeften van personen met LVB, terwijl ze hun persoonlijk herstelproces bevorderen. Daarnaast is meer longitudinaal onderzoek nodig om het beloop van persoonlijk herstel binnen deze groepen verder te verkennen. Tot slot benadrukken deze resultaten ook het belang van systematische screening op LVB binnen de geestelijke gezondheidszorg, zodat passende ondersteuning tijdig kan worden geboden.

Betrokkenen

M. Antens, MSc, Erasmus MC (Psychiatrie)

Prof. dr. C.L. Mulder, Erasmus MC (Psychiatrie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. A.M. Kamperman, Erasmus MC (Psychiatrie)

B. van Aken, MSc, Fivoor

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Erasmus Medisch Centrum.

Looptijd onderzoek: 2023–2024.

Financiering: Epidemiologisch en Sociaal Psychiatrisch Research instituut (ESPRi).

Status: publicatiefase

Contact

Marijn Antens m.antens@erasmusmc.nl

Samenvatting

Traditioneel werd herstel gedefinieerd als de afwezigheid van ziekte of symptomen, maar bij chronische aandoeningen zoals schizofrenie is een bredere benadering nodig. Persoonlijk herstel richt zich op de subjectieve ervaring en betekenisgeving van patiënten. Het CHIME-model (verbondenheid, hoop, identiteit, zingeving en empowerment) beschrijft kernprocessen binnen persoonlijk herstel. Uit eerder onderzoek blijkt dat tegenslagen uit de jeugd (zoals misbruik, verwaarlozing en gezinsproblematiek) een verhoogd risico geven op het ontwikkelen van psychose en de ernst van symptomen beïnvloeden.

Aan de hand van data van het UP's cohort ($N = 366$, gemiddelde leeftijd = 41.4 jaar, $SD = 12.5$) werd de relatie tussen tegenslagen uit de jeugd en persoonlijk herstel onderzocht. De gemiddelde ACE-score (aantal ervaren tegenslagen voor het 18e levensjaar) in de groep was 2.45 ($SD = 2.20$).

Analyses toonden aan dat elke extra jeugdige tegenslag samenhangt met een 0.47 punt lagere score op de I-ROC (95% CI [-0.89, -0.05], $p = 0.029$), een meetinstrument voor persoonlijk herstel. Vooral de Home-subscale (gevoel van veiligheid en stabiliteit) was negatief geassocieerd met jeugdige tegenslagen ($B = -0.12$, $p = 0.039$). Een aanvullende analyse met de ReQoL-10 bevestigde deze bevinding ($B = -0.40$, $p = 0.025$).

Op individueel niveau bleek dat psychische problemen binnen het gezin de sterkste negatieve voorspeller was van persoonlijk herstel ($B = -3.55$, $p = 0.001$), terwijl andere tegenslagen, zoals emotionele verwaarlozing en misbruik, geen significante associaties lieten zien.

Deze resultaten benadrukken het belang van interventies die niet alleen klinisch herstel bevorderen, maar ook de impact van vroege negatieve ervaringen op het herstelproces erkennen en aanpakken. Door meer aandacht te besteden aan persoonlijke en sociale factoren kunnen zorgprogramma's effectiever bijdragen aan langdurig welzijn en herstel.

Betrokkenen

M. Antens, MSc, Erasmus MC (Psychiatrie)

E. van den Dries, MSc, Emergis (Trauma en cluster B persoonlijkheidsstoornissen)

Prof. dr. C.L. Mulder, Erasmus MC (Psychiatrie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. A.M. Kamperman, Erasmus MC (Psychiatrie)

B. van Aken, MSc, Fivoor

M. Zarchev, MSc, Erasmus MC (Psychiatrie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Erasmus Medisch Centrum

Looptijd onderzoek: 2024–2025

Financiering: Epidemiologisch en Sociaal Psychiatrisch Research instituut (ESPRI)

Status: analysefase

Contact

Marijn Antens m.antens@erasmusmc.nl

The effect of Soteria on personal recovery in early episode psychosis

A two-year naturalistic cohort comparison with care as usual

Samenvatting

Soteria huizen zijn kleinschalige, huiselijke settingen die een alternatief bieden voor algemene opname afdelingen voor mensen met vroege psychose. De primaire doelstelling is het bevorderen van persoonlijk herstel. Eerder onderzoek bij huizen in Amerika en Europa liet zien dat gelijk herstel bereikt kan worden op symptomatisch en sociaal maatschappelijk niveau in vergelijking met CAU. De huidige studie onderzocht de effecten van Soteria op het 2-jaars beloop van persoonlijk herstel in vergelijking met CAU (ambulante FACT of VIP zorg). De resultaten toonden betere persoonlijk herstel scores op individueel en groepsniveau voor de mensen in de Soteria groep. Echter, de verschillen op groepsniveau verdwenen nadat gecorrigeerd werd voor verschil in symptomatologie en functioneren op baseline. Deze studie toont het belang aan van meer onderzoek naar hoe we in de klinische praktijk het persoonlijk herstel tijdens klinische opname voor vroege psychose patiënten kunnen optimaliseren.

Betrokkenen

Drs. J.C.P. Leendertse, GGZ Westelijk Noord Brabant, Erasmus MC (afdeling Psychiatrie)

Dr. D. van den Berg, Vrije Universiteit (afdeling Klinische Psychologie), Parnassia groep (afdeling Onderzoek en Innovatie)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Prof. dr. C.L. Mulder, Erasmus MC (afdeling psychiatrie) & Parnassia groep (Antes)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Erasmus MC, afdeling psychiatrie, UP's studie (cohortstudie naar herstel van psychose)

Looptijd onderzoek: 2017-februari 2025

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contact

Pien Leendertse

p.leendertse@ggzwnb.nl

Herstel bij verschillende psychische aandoeningen: Transdiagnostische overeenkomsten en verschillen

Binnen psychose is er al veel onderzoek gedaan naar (persoonlijk) herstel, echter over andere diagnosegroepen is nog weinig bekend. De huidige studie gebruikt een transdiagnostische benadering, zodat herstel bij verschillende diagnosegroepen in kaart gebracht kan worden. Door niet enkel naar een één diagnosegroep te kijken kan dit onderzoek bijdragen aan een betere classificatie, behandeling en preventie van psychische stoornissen.

Herstel wordt geëvalueerd bij psychotische stoornissen, depressieve stoornissen, bipolaire stoornissen, angststoornissen en ontwikkelingsstoornissen, waarbij de Individual Recovery Outcomes Counter (I.ROC) wordt gebruikt. Aangezien er onvoldoende eerdere literatuur is over herstel bij depressieve, bipolaire, angst- en ontwikkelingsstoornissen, worden deze vergeleken met psychotische stoornissen.

De studie hanteert een cross-sectioneel ontwerp met gegevens uit PHAMOUS en MOPHAR. Een lineaire regressieanalyse zal de relatie tussen diagnose en herstel meten, met psychose als referentiegroep. Daarnaast worden multivariate regressiemodellen opgesteld voor elke diagnosegroep om herstel te voorspellen.

Betrokkenen

Prof. dr. S. Castelein Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

ROM-Phamous onderzoekers

ROM-Mophar onderzoekers

Dr. W.J. Maas, UMCG (RGOC)

Dr. B. Doornbos, Lentis (PsyQ)

Prof. dr. D. Cath, GGZ Drenthe

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, RGOC, Rijksuniversiteit Groningen Groep, GGZ Drenthe

Looptijd onderzoek: 2024 – 2025

Financiering: /

Status: analysefase

Contactpersoon

Stynke Castelein s.castelein@lentis.nl

Onderzoekslijn 2: Optimale zorgorganisatie

Valuing Opinions In Communication Experiences (VOICE)

Samenvatting

In de GGZ is de therapeutische relatie van groot belang voor herstel- en behandeluitkomsten. In het VOICE-onderzoek (Valuing Opinions In Communication Experiences) wordt daarom gekeken welke aspecten samenhangen met deze therapeutische relatie. Het doel is om kennis te verzamelen die de basis kan vormen voor het ontwikkelen van interventies, gericht op het verbeteren van de therapeutische relatie. Er zal worden onderzocht of aspecten als stigma, gezamenlijke besluitvorming (shared-decision making) en herstelbevordering samenhangen met de tevredenheid over de therapeutische relatie. Het unieke aan het VOICE onderzoek is dat de therapeutische relatie zal worden bekeken vanuit drie perspectieven, namelijk: ervaringswerkers, andere zorgverleners en cliënten. Op deze manier krijgen we een volledig beeld van mogelijke factoren die deze relatie kunnen beïnvloeden, wat kan leiden tot behandelinzichten en interventies die de therapeutische relatie kunnen verbeteren.

Betrokkenen

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

Dr. S. de Jong (Fase 1), Lentis (Research, voormalig)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 – 2026

Financiering: €220.000 door Stichting tot steun VCVGZ

Status: dataverzamelingsfase | publicatiefase

Contactpersonen

Melina Tetzlaff	m.tetzlaff@lentis.nl
Algemeen	voice@lentis.nl

Samenvatting

In FASE 1 van het VOICE-onderzoek (Valuing Opinions In Communication Experiences) is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd, waarin kennis is verzameld over welke factoren belangrijk zijn in het totstandbrengen en instandhouden van een goede therapeutische relatie in de GGZ. Hiervoor zijn focusgroepen gehouden met cliënten, ervaringsdeskundigen en andere zorgprofessionals bij Lentis (Groningen), Altrecht (Utrecht) en Dimence (Zwolle). Uit deze focusgroepen kwamen vier domeinen naar voren: authenticiteit, vertrouwen en betrouwbaarheid, gedeelde behandeldoelen en beschikbaarheid. Om een goede therapeutische relatie op te bouwen moeten alle partijen transparant communiceren en behandelaars moeten betrouwbaar zijn in hun beschikbaarheid, actief luisteren naar de behoeften van de cliënt en vertrouwen opbouwen voordat er over behandeldoelen wordt gesproken. Het tonen van oprechte interesse helpt het instandhouden van een goede therapeutische relatie, net als je aanpassen aan de veranderende behoeften van cliënten, stabiliteit in het contact en beschikbaar zijn in geval van nood. In 2024 zijn de resultaten van het FASE 1 onderzoek aangeboden voor publicatie in een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

Dr. S. de Jong, Lentis (Research, voormalig)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2017 – 2024

Financiering: €220.000 door Stichting tot steun VCVGZ

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Samenvatting

In FASE 2 van het VOICE-onderzoek (Valuing Opinions In Communication Experiences) onderzoeken we of de factoren die uit het FASE 1 onderzoek naar voren zijn gekomen inderdaad voorspellend zijn voor het opbouwen en instandhouden van een goede therapeutische relatie. Dit doen we door behandeltrio's van één cliënt met zijn/haar casemanager en een tweede behandelaar, die door de cliënt als belangrijk wordt aangewezen, een jaar lang te monitoren. In dat jaar meten we iedere drie maanden de kwaliteit van de therapeutische relatie, vanuit zowel de cliënt als de behandelaars. Uniek is dat we de therapeutische relatie meten op individueel (cliënt en enkele behandelaar) en teamniveau (relatie tussen cliënt en hele zorgteam). Daarnaast zijn er voor de cliënt aan het begin en aan het einde van dat jaar aanvullende metingen waarin de factoren uit FASE 1 worden gemeten.

Er is in 2024 is er voor het FASE 2 onderzoek geworven binnen heel Lentis en bij Kien. Dit is gedaan via posters, folders, korte video's met uitleg over het onderzoek, en fysieke wervingspraatjes. Tevens is er contact gelegd met externe instellingen om de werving uit te breiden naar een multicenter studie, om een zo divers mogelijke doelgroep te kunnen includeren. Eind 2024 waren er ongeveer 40 inclusies.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar de therapeutische relatie in de context van de huidige GGZ, van Melina Tetzlaff. Een goede therapeutische relatie is belangrijk voor het laten slagen van de behandeling. Het doel van dit promotieonderzoek is om factoren te identificeren die helpen bij het opbouwen en instandhouden van een goede therapeutische relatie met een zorgteam.

Betrokkenen

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2022 – 2026

Financiering: €220.000 door Stichting tot steun VCVGZ

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

Samenvatting

Als onderdeel van FASE 2 van het VOICE-onderzoek (Valuing Opinions In Communication Experiences), zullen we een vragenlijst valideren die de kwaliteit van de therapeutische relatie meet op teamniveau: the Working Alliances in Multidisciplinary teams (WAM).

De WAM is in FASE 1 van het VOICE onderzoek ontwikkeld in samenwerking met GGzE. Veruit de meeste kennis over de therapeutische relatie is afkomstig uit wetenschappelijk waarin dit wordt gemeten als een één-op-één relatie tussen een cliënt en zijn/haar behandelaar. In de huidige GGZ is er bij mensen met een EPA vrijwel altijd sprake van teamzorg. De WAM met de relatie van een EPA cliënt met zijn/haar team, in plaats van met een enkel persoon. In dit vervolgonderzoek wordt gekeken of de WAM een betrouwbaar en valide instrument is om te gebruiken. In het onderzoek wordt een confirmerende factoranalyse uitgevoerd, en worden de interne validiteit, concurrente validiteit (met de Nederlandse Werk Alliantie Vragenlijst) en convergente validiteit (met zorgtevredenheid) berekend. In 2024 heeft dataverzameling voor dit onderzoek plaatsgevonden, wat tot aan einde 2025 zal doorlopen.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar de therapeutische relatie in de context van de huidige GGZ, van Melina Tetzlaff. Een goede therapeutische relatie is belangrijk voor het laten slagen van de behandeling. Het doel van dit promotieonderzoek is om factoren te identificeren die helpen bij het opbouwen en instandhouden van een goede therapeutische relatie met een zorgteam.

Betrokkenen

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

A. Have, MSc, Lentis

M. van Haaren, Msc, GGzE

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2022 – 2026

Financiering: €220.000 door Stichting tot steun VCVGZ

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

Samenvatting

Onderzoek naar de therapeutische relatie bij cliënten met ernstige psychische aandoeningen (EPA) wijst op zijn sterke voorspellende rol voor behandeluitkomsten. Ondanks de erkenning van deze belangrijke rol van de therapeutische relatie, is er minder bekend over de factoren die (wetenschappelijk bewezen) bijdragen aan het opbouwen van een positieve therapeutische relatie. In het bijzonder vormen de klinische symptomen van EPA en mogelijke traumatische ervaringen van de cliënt uit het verleden unieke uitdagingen, waardoor het moeilijk kan zijn voor deze doelgroep om een sterke therapeutische relatie op te bouwen.

Om meer inzicht te krijgen in de factoren waar al wel wetenschappelijke evidentie voor is, voeren we een meta-analyse uit naar factoren die voorspellend zijn voor de kwaliteit van de therapeutische relatie. In 2023 is de search uitgevoerd en is alle literatuur gescreend. Als resultaat hebben wij meer dan 40 studies geïdentificeerd die verschillende voorspellers van de therapeutische relatie bij cliënten met een EPA hebben onderzocht. Met behulp van de semi-partiële correlatie zullen wij gaan berekenen welke factoren de sterkste invloed hebben op de therapeutische relatie. In 2024 zijn de analyses grotendeels afgerond en in 2025 zal het paper worden aangeboden ter publicatie in een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Dit onderzoek maakt deel uit van het promotieonderzoek naar de therapeutische relatie in de context van de huidige GGZ, van Melina Tetzlaff. Een goede therapeutische relatie is belangrijk voor het laten slagen van de behandeling. Het doel van dit promotieonderzoek is om factoren te identificeren die helpen bij het opbouwen en instandhouden van een goede therapeutische relatie met een zorgteam.

Betrokkenen

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: November 2022 – 2025

Financiering: /

Status: analysefase

Contactpersoon

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

Samenvatting

In Denemarken zijn ervaringswerkers nog niet landelijk ingebed in de geestelijke gezondheidszorg. Om de implementatie van dit -nieuwe- beroep succesvol te laten zijn, is het belangrijk om allerlei verschillende disciplines goed mee te nemen. In dit onderzoek is om die reden door een Deense onderzoeksgroep onderzocht hoe managers de implementatie van ervaringswerkers hebben aangepakt. Drie vragen stonden centraal: a. Hoe werd er besloten om ervaringswerkers op te nemen in de FACT-teams?; b. Hoe werden de ervaringswerkers zelf erop voorbereid?; c. Hoe reageerden andere zorgprofessionals op de komst van ervaringswerkers in hun team? Vijf managers van in totaal acht FACT-teams in Noord-Denemarken hebben hun eerste ervaringen gedeeld. Om het herstelgedachtegoed te gaan implementeren was het inzetten van ervaringsdeskundigen een beweging waaraan de managers graag wilden meedoen. De niet-getrainde/opgeleide ervaringsdeskundigen moesten al doende leren, waarbij de zorgprofessionals ook niet vanaf het begin werden meegenomen. In het onderzoeksartikel 'Paving the Road While Walking - Perspectives from Flexible Assertive Community Treatment Managers on Preparing the Implementation of Peer Support Work (PSW) in Outpatient Services' staan tips voor andere FACT-teams om de implementatie zorgvuldig te gaan doen in de toekomst. Het onderzoek is in 2024 gepubliceerd in het tijdschrift 'Issues in Mental Health Nursing.'

Betrokkenen

Dr. K. Kjær Johansen, Unit for Psychiatric Research, Aalborg University Hospital – Psychiatry, Aalborg, Denmark; Unit for Forensic Research, Mental Health Department Middelfart, Psychiatry Region of Southern, Denmark

Dr. B. Lerbæk, Unit for Psychiatric Research, Aalborg University Hospital – Psychiatry, Aalborg, Denmark;

Prof. dr. M. Slade, School of Health Sciences, Institute of Mental Health, University of Nottingham, Nottingham, UK; Faculty of Nursing and Health Sciences, Health and Community Participation Division, Nord University, Namsos, Norway

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. R. Jørgensen, Unit for Psychiatric Research, Aalborg University Hospital – Psychiatry, Aalborg, Denmark, Department of Clinical Medicine, Aalborg University, Aalborg, Denmark

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: FACT-teams Noord-Denemarken

Looptijd onderzoek: 2019-2022

Financiering: The Novo Nordisk Foundation

Status: afgerond

Contactpersoon

Stynke Castelein

s.castelein@lentis.nl

Visie van niet-ervaringsdeskundige professionals op herstel en hun houding tegenover toevoeging van ervaringswerkers aan FACT-teams: Een kwalitatieve studie

Samenvatting

In 2020 werden in Noord-Denemarken ervaringswerkers toegevoegd aan reeds bestaande FACT-teams. Voor die tijd werden zorgprofessionals gevraagd naar hun visie op herstel en op ervaringswerkers. Er werden drie focusgroepen opgezet, waaraan 17 zorgprofessionals deelnamen. Herstel werd door velen beschreven als 'beter worden' en niet als 'een goed leven leiden naast het ziek zijn.' Het biomedische model zorgde ervoor dat veel zorgprofessionals zich richten op het klinische hersteldeel in hun FACT-team en dus niet op het bredere herstel, waarop ervaringswerkers juist inzetten (conflicterende waarden). Er werd positief gereageerd op de komst van ervaringswerkers, een nieuw (herstelgericht) perspectief. Ook waren er zorgen: Welke rol gaan zij innemen in de zorg? Wat kunnen we verwachten? Een functiebeschrijving had men gewaardeerd alsook het eerder voorbereiden van de komst van de nieuwe zorgprofessionals. De uitkomsten zijn in 2024 gepubliceerd in het International Journal of Mental Health Nursing.

Betrokkenen

Dr. B. Lerbæk, Unit for Psychiatric Research, Aalborg University Hospital – Psychiatry,
Dr. K. Johansen, Aalborg University Hospital – Psychiatry,
A.K. Burholt, Unit for Psychiatric Research, Aalborg University Hospital – Psychiatry,
L.M. Gregersen, Center for Recovery and Co-Creation, Psychiatry – Aalborg University
M.Ø. Terp, Center for Recovery and Co-Creation, Psychiatry – Aalborg University
Prof. dr. M. Slade, School of Health Sciences, University of Nottingham
Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)
Dr. Rikke Jørgensen, Aalborg, University Hospital – Psychiatry, Aalborg

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Acht FACT-teams in Noord-Denemarken

Looptijd onderzoek: 2021-2024

Financiering: Novo Nordisk, Grant/Award Number: NNF21OC0072529

Status: afgerond

Contact

Slynke Castelein

s.castelein@lentis.nl

Samenvatting

Het aantal suïcides onder jongvolwassenen is het afgelopen decennium zorgwekkend toegenomen, van 214 in 2014 naar 314 in 2024. Daarmee is zelfdoding doodsoorzaak nummer 1 onder jongvolwassenen in Nederland. Van deze zelfdodingen vond 70% plaats onder jongemannen.

In samenwerking met 113 Zelfmoordpreventie en de Rijksuniversiteit Groningen is een verdiepend promotie-onderzoek gestart naar de gepercipieerde oorzaken van zelfdoding onder jongemannen tussen de 18 en 30 jaar tijdens de Covid-19 periode en opvolgende jaren (2021-2024). Het onderzoek is onderdeel van een breder nabestaandenonderzoek van 113 Zelfmoordpreventie (Samen Leren, Minder Suïcide). Middels vragenlijsten en diepte-interviews met nabestaanden (veelal ouders, broers/zussen, vrienden/partner) worden de levensloop en belangrijke thema's in de jongvolwassenheid in de periode voorafgaand aan het overlijden van de jongeman in kaart gebracht. Voorbeelden van thema's zijn contacten met lotgenoten, zelfredzaamheid, middelengebruik, de Covid-19 periode en het al dan niet ontvangen van hulp(-verlening). Doel van het onderzoek is om middels onderzoek bij te dragen aan het verminderen van zelfdodingen in Nederland. Bijvoorbeeld in hoe en wanneer we mensen met gedachten aan zelfdoding het best kunnen helpen. Ook is er aandacht voor welke beschermende maatregelen we kunnen nemen als maatschappij.

Betrokkenen

W.E. Verschoor, MA, Hogeschool Saxion (Academie Mens & Maatschappij) en Rijksuniversiteit Groningen (Faculteit Gedrags- & Maatschappijwetenschappen)
Prof. dr. D.D. van Bergen, Rijksuniversiteit Groningen (Faculteit Gedrags- & Maatschappijwetenschappen)
Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit (Faculteit Klinische Psychologie & Experimentele psychopathologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd

113 Zelfmoordpreventie in samenwerking met Rijksuniversiteit Groningen.

Looptijd onderzoek: 2023-2028

Financiering: €189.500,- vanuit NWO, Promotiebeurs voor Leraren, en €40.000,- vanuit de Rijksuniversiteit Groningen, 3^e dag regeling.

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Eline Verschoor

w.e.verschoor.01@saxion.nl

'Niets menselijks is een therapeut vreemd'

Een kwalitatief onderzoek naar de vorm en betekenis van het beëindigen van langdurige psychotherapieën – een behandelaarsperspectief

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op het beëindigen van langdurige psychotherapie binnen de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg (SGGZ). Therapeuten ervaren uitdagingen bij het afronden van therapieën, vooral wanneer patiënten onvoldoende vooruitgang boeken. Er ontbreken duidelijke richtlijnen, terwijl lange wachttijden de urgentie verhogen. Het doel van deze studie is inzicht te krijgen in hoe psychologen de beëindigingsfase vorm- en betekenisgeven en welke factoren daarbij een rol spelen. Met een kwalitatieve Grounded Theory-benadering zijn semigestructureerde interviews afgenomen bij tien psychologen. De voorlopige resultaten laten zien dat vorm-, betekenis- en zingeving elkaar continu beïnvloeden. Ze komen tot stand via drie kernconcepten: de therapeutische relatie, de persoonlijke relatie, normen, waarden & ethiek. Beëindiging kan zowel voldoening als emotionele dilemma's opleveren. De studie benadrukt de noodzaak van onderwijs en richtlijnen die methodische, normatieve en menselijke aspecten van beëindiging omvatten. Vervolgonderzoek wordt aanbevolen om bredere toepasbaarheid en ethische vraagstukken verder te verkennen.

Betrokkenen

G. Boomsma-Vos, Lentis (FACT Zuid)
A. Timmerman, RUG
Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2022 - 2026

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Geja Boomsma g.boomsma@lentis.nl

Samenvatting

Het gebruik van cannabis is relatief hoog onder GGZ cliënten met een ernstige psychische aandoening, zoals bijvoorbeeld psychose of depressie. Dit heeft veel negatieve gevolgen voor het beloop van hun klachten en voor de effectiviteit van de zorg die wij als GGZ aanbieden. Toch lijken deze cliënten vaak tussen wal en schip te belanden, omdat de GGZ en verslavingszorg vaak naar elkaar verwijzen als het gaat om wie deze mensen moet behandelen. De behandelrichtlijnen geven hiervoor ook weinig houvast. Dit onderzoek brengt in kaart hoe behandelaren omgaan met cannabisgebruik onder hun cliënten, in hoeverre ze het bespreken, waarom ze bepaalde keuzes maken met betrekking tot verwijzen/behandelen, en wat zij eventueel nodig zouden hebben om deze cliënten (wel) goed te kunnen behandelen. Deze kennis kunnen we gebruiken om zicht te krijgen op wat er gebeurt met cannabis in de behandelkamers, maar ook om te bekijken of we behandelaren bepaalde trainingen kunnen aanbieden, richtlijnen aan te scherpen en nieuwe interventies te ontwikkelen. Zo kunnen we behandelaren meer tools geven om dit brede GGZ-probleem aan te pakken en onze zorg te verbeteren. In 2024 is de dataverzameling voor dit onderzoek afgerond en is er een start gemaakt met de kwalitatieve thematische analyse.

Betrokkenen

A.S.M. Wewer, MSc, PSYQ Zwolle

Dr. K. Spoelstra, VNN

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 - 2026

Financiering: /

Status: analysefase

Contactpersonen

Anne-Sophie Wewer

asm.wewer@zwolle.psyq.nl

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Psychische problemen en seksualiteit

Samenvatting

Eerder onderzoek van onderzoekers bij Lentis Research liet zien dat veel mensen met psychische problemen die medicatie gebruiken, o.a. antipsychotica, seksuele problemen ervaren. Deze seksuele problemen werden grotendeels aan de medicatie gerelateerd, maar is dat wel juist? In een oriënterend literatuuronderzoek lijkt waarschijnlijk dat ook mensen met psychische klachten zonder medicatiegebruik vaak seksuele problemen melden, als ze daar om werd gevraagd (zie Handboek Seksuologie 2018, T. Herder e.a. Psychiatrie, psychofarmaca en seksuologie). De gevonden onderzoeken zijn echter zeer wisselend van kwaliteit. Om deze reden werd besloten om een nieuw literatuuronderzoek te doen conform het format van een systematische review en dit onderzoek te schrijven als inleiding voor verder onderzoek naar de effecten van psychische klachten en (lange termijn gebruik van) medicatie op seksueel functioneren.

De eerste publicatie uit dit project werd in 2023 gepubliceerd. Op dit moment (2023-2024) wordt gewerkt aan een tweede review naar de effecten van antipsychotica op seksualiteit. Andere onderzoeken zijn in voorbereiding.

Betrokkenen

T. Herder, MSc, Martini Ziekenhuis Groningen

Dr. K. Spoelstra, VNN, NHL Stenden University of Applied Sciences

Dr. H. Knegtering, Lentis (Research)

Prof. dr. S. Leucht, Technical University Munchen.

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, Martiniziekenhuis, Verslavingszorg Noord Nederland en Hogeschool NHL Stenden.

Looptijd onderzoek: 2017-2027

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Rikus Knegtering

rikusknegtering@gmail.com

Herpes en psychotische aandoeningen

Samenvatting

Mogelijk worden sommige psychosen veroorzaakt door het herpesvirus, al dan niet in combinatie met veranderingen in ontstekingsmechanismen. Er liepen tot 2021 twee onderzoekslijnen, een lijn op het UMCG en een lijn op de Universiteit van Ulm (Dr. Hans Klein). In Groningen werd met behulp van MRI en PET onderzocht of herpesvirusremmers ontsteking in de hersenen bij psychose verminderen. Dit onderzoek is afgerond. De resultaten zijn in 2024 aangeboden aan een wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

Dr. H.C. Klein, VNN en UMCG

I. Jonker, MSc, UMCG (UCP)

Dr. H. Knegtering, Lentis (Research), UMCG

Prof. dr. M. Schneider, Universiteit Ulm

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG, Lentis, Universiteit van Ulm

Looptijd onderzoek: 2011 - 2024

Financiering: € 140.000 door Stanley Medical Research Institute, Baltimore, VS, DFG (Deutsche Forschungs Gemeinschaft), Lentis en VNN

Status: afgerond

Contactpersonen

Hans Klein

Rikus Knegtering

hansklein@gmail.com

rikusknegtering@gmail.com

Samenvatting

Veel antipsychoticagebruikers willen op een gegeven moment stoppen met hun antipsychoticum. Als motivatie noemen ze vaak bijwerkingen, functioneren, geen voordelen ervaren en zorgen over de lichamelijke gezondheid. De huidige studie heeft als doel om inzicht te krijgen in welke vragen antipsychoticagebruikers en hun naasten hebben over het afbouwen van antipsychotica. Voor deze studie zijn vragen die gesteld zijn op een online expert vragenuur die over het afbouwen van antipsychotica geanalyseerd doormiddel van een kwalitatieve inductieve thematische analyse. In totaal werden 194 vragen over het afbouwen van antipsychotica geanalyseerd. De meest voorkomende vraag was of het verstandig was om te stoppen of de dosis te verlagen. Andere vragen gingen over hoe snel de dosis moest worden afgebouwd, wat hun minimumdosis zou moeten zijn en waar ze ondersteuning konden vinden. Degenen die hun antipsychoticum aan het afbouwen waren vroegen wanneer de ontwenningsverschijnselen of bijwerkingen zouden verdwijnen. Motivaties om te stoppen waren bijwerkingen, de invloed van de bijwerkingen op het dagelijks- en maatschappelijk functioneren en geen voordelen van de antipsychotica ervaren. Barrières waren een gebrek aan steun en een terugkeer van symptomen. Faciliterende factoren waren steun van anderen en het ervaren van verlichting van bijwerkingen en/of symptomen. Tot slot werden vragen gesteld over activiteiten die het stoppen zouden kunnen ondersteunen.

Concluderend: antipsychoticagebruikers blijven met veel vragen zitten over het afbouwen van antipsychotica. Deze vragen geven inzicht in de attitudes, voorkeuren en zorgen met betrekking tot antipsychotica gebruik die belangrijk zijn om te bespreken tijdens de evaluatie van de (farmaco)therapie. In 2024 is dit artikel gepubliceerd in een wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. J. van Os, Universitair Medisch Centrum Utrecht (Divisie Hersenen)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 - 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Stijn Crutzen

s.crutzen@lentis.nl

Potentiële overbehandeling met antipsychotica

Samenvatting

Antipsychotica zijn een essentieel onderdeel van de behandeling van psychotische stoornissen. Ze worden gebruikt om de symptomen te verminderen en toekomstige psychotische episoden te voorkomen. Hoewel er een duidelijk voordeel is van het gebruik van antipsychotica voor symptoomreductie en terugval, zijn antipsychotica berucht om hun bijwerkingen. Gezien deze bijwerkingen is overbehandeling een belangrijke zorg. Het meeste onderzoek naar overbehandeling met antipsychotica richt zich op polyfarmacie met antipsychotica. Maar naast potentiële overbehandeling als gevolg van polyfarmacie met antipsychotica, kan overbehandeling ook het gevolg zijn van een onjuist hoge dosering van een enkel antipsychoticum. Hoewel de prevalentie van polyfarmacie met antipsychotica in verschillende landen uitgebreid is onderzocht, is er weinig bekend over de prevalentie van potentiële overbehandeling met antipsychotica als geheel. In deze studie zal de prevalentie van potentiële overbehandeling met antipsychotica bij mensen met een psychotische stoornis op basis van ROM Phamous-data in kaart worden gebracht door informatie over de dosis, het aantal antipsychotica, bijwerkingen en klinisch herstel te combineren. In 2024 is dit artikel ingediend voor publicatie in een wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. W.A. Veling, Universitair Medisch Centrum Groningen (UCP)

S.S. Gangadin, MSc, Universitair Medisch Centrum Groningen (RGOc)

K. Hua, MSc, Spaarne Gasthuis

ROM-Phamous onderzoekers

Dr. E. Visser, UMCG (RGOc)

Prof. dr. S. Castelein Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, RGOc, Rijksuniversiteit Groningen

Looptijd onderzoek: 2023 - 2024

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Stijn Crutzen

s.crutzen@lentis.nl

Verplichte behandeling in de thuissituatie, de eerste ervaringen van betrokkenen

Samenvatting

Op 1 januari 2020 is de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz) ingegaan. De Wvggz regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de GGz. Beoogde doelen van de wet zijn het voorkomen van dwangbehandeling en het vergroten van de regie van betrokkenen: cliënten, familie en naasten. Daarnaast maakt deze wet verplichte ambulante zorg mogelijk voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening.

Voor dit onderzoek zijn 17 stakeholders (6 cliënten, 5 naasten en 6 behandelaren) van twee GGz-instellingen (te weten Lentis en Vincent van Gogh) geïnterviewd over hun eerste ervaringen met gedwongen behandeling in de thuissituatie. We deden navraag naar hun ervaringen met verplichte ambulante zorg en keken naar de positieve aspecten en naar de verbeterpunten. In 2024 zijn de resultaten van dit onderzoek gepubliceerd in een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

Dr. I. Haakma, voormalig Lentis Research

D. de Waardt, MSc., Elisabeth-TweeSteden ziekenhuis

Prof. dr. N. Mulder, Openbare Geestelijke Gezondheidszorg en Erasmus MC

M. Lubben, Lentis

Prof. Dr. G. Widdershoven, AMC (afdeling Ethiek, Recht en Humaniora)

I. de Jong, MSc, AMC

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis & Vincent van Gogh, Venray

Looptijd onderzoek: 2019-2024

Financiering: ETZ Tilburg en Lentis (personele kosten)

Status: afgerond

Contactpersoon

Dieuwertje de Waardt

ddewaardt_research@outlook.com

ROM-Phamous en PROGR-S

Samenvatting

De PROGR-S database bevat data van de afgelopen bijna 20 jaar van mensen uit de provincie Groningen die met een eerste psychose hulp vroegen bij het Universitair Centrum Psychiatrie of Lentis. De PROGR-S data zijn in 2022 geharmoniseerd met andere internationale grote datasets over eerste psychose uit o.a. Australië (EPPIC) en Denemarken (OPUS) (V. Brink, MSc). Hierdoor kan onderzoek worden gedaan naar het beloop van eerste psychose wereldwijd.

De ROM-Phamous database bevat de gegevens van de meerderheid van de mensen met een psychotische stoornis (meerdere episodes), voortkomend uit jaarlijkse interviews, invullen van vragenlijsten en laboratoriumdiagnostiek. Beide databases stellen onderzoekers en behandelaars in staat het beloop van zorgbehoeften en zorgaanbod over velen jaren te volgen. Het databeheer van PROGR-S en ROM-Phamous wordt gedaan door het Rob Giel Onderzoekcentrum (RGOc). Instellingen die aangesloten zijn bij ROM-Phamous zijn Lentis, UCP, GGZ Drenthe en GGZ Friesland. In 2024 zijn ter voorbeeld de volgende studies lopend dan wel gepubliceerd, die gebruik maakten van ROM-Phamous data: financiële ontevredenheid bij mensen met een psychotische aandoening (Jansen e.a., gepubliceerd), de invloed van sekseverschillen en 'age at onset' op welzijn en herstel bij psychose (Hoeksema, ingediend), voorspellers van herstel bij psychose (Castelein en Bruins, gepubliceerd), de impact van sederende antipsychotica op cannabisgebruik bij psychose (Bruins e.a., lopend) en beloop maatschappelijk herstel bij psychose (Crutzen en Castelein, gepubliceerd).

Het onderzoek over financiële ontevredenheid liet zien dat over de tijd 1 op 5 tot 1 op 3 mensen met een psychotische aandoening ontevreden is over zijn/haar financiële situatie. Het onderzoek over man-vrouw verschillen liet zien dat vrouwen een gunstiger beloop hebben en mensen die op latere leeftijd een psychose kregen. Het onderzoek over voorspellers liet zien dat de drie vormen van herstel hoog met elkaar associëren en elkaar steeds beïnvloeden. Wat betreft het beloop van maatschappelijk herstel, zagen wij ongeveer een kwart hoog functioneert en na vier jaar nog steeds hoog functioneert. De beginsituatie is bij een groot deel van de mensen bepalend voor het verdere beloop.

Contactpersonen

Prof. dr. W. Veling
Prof. dr. S.Castelein
Dr. S.S. Gangadin

w.veling@umcg.nl (PROGR-S)
s.castelein@lentis.nl (PROGR-S)
s.s.gangadin@umcg.nl (PHAMOUS)

Samenvatting

Herstel kan worden onderscheiden in verschillende domeinen: symptomatisch, maatschappelijk en persoonlijk herstel. Maatschappelijk herstel blijft verhoudingsgewijs achter ten opzichte van symptomatisch herstel. Deze studie inventariseert daarom met ROM Phamous-data het beloop van maatschappelijk herstel over de tijd en kijkt eveneens of er verschillende hersteltrajecten te onderscheiden zijn. Latent class growth analyses (LCGA) in statistieksoftware MPlus worden hiervoor uitgevoerd. Vervolgens worden doormiddel van logistische regressie voorspellers voor de verschillende trajecten geïdentificeerd. De eerdere reeds uitgevoerde analyses worden in 2023 opnieuw uitgevoerd op een grotere recentere dataset.

In totaal werden 1476 patiënten geïnccludeerd met een gemiddelde behandeltime van 19. Er werden vijf trajecten van maatschappelijk functioneren geïdentificeerd, een hoog stabiel (24,5%), een gemiddeld stabiel (28,3%), een laag stabiel (12,7%), een hoog verslechterend (11,2%) en een gemiddeld stijgende subgroep (23,3%). Voorspellers voor niet verslechteren waren persoonlijk herstel, recente ziekenhuisopname, lichamelijke actief zijn, middelbaar of hoger onderwijs en minder negatieve symptomen. Voorspellers voor verbetering waren minder positieve en negatieve symptomen, minder gedragsproblemen en minder lichamelijke en cognitieve beperkingen.

Hoewel de meerderheid van de individuele patiënten een stabiel traject laat zien over vier jaar, waren er meer patiënten die maatschappelijk herstel bereikten dan patiënten die verslechterden. Voorspellers voor verbetering zijn voornamelijk gerelateerd aan symptomen en gedragsproblemen, terwijl voorspellers voor verslechtering gerelateerd zijn aan niet-symptomatische aspecten zoals lichamelijke activiteit, persoonlijk herstel en opleidingsniveau. In 2024 is dit artikel gepubliceerd in een wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Prof. dr. M. van der Gaag, VU Amsterdam (Afdeling Klinische Psychologie)

S. Burger, MSc, VU

ROM-Phamous onderzoekers

Dr. E. Visser, UMCG (RGOc)

Prof. dr. S. Castelein Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, RGOc, Rijksuniversiteit Groningen, Parnassia Bavo Groep

Looptijd onderzoek: 2016 - 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersonen

Stynke Castelein s.castelein@lentis.nl

Stijn Crutzen s.crutzen@lentis.nl

Samenvatting

Klinisch herstel is het herstel van symptomen horende bij de aandoening. Persoonlijk herstel is een nieuwe betekenis en doel in je leven ontwikkelen en het leiden van een bevredigend, hoopvol en nuttig leven met de beperkingen als gevolg van psychiatrische ervaringen. Maatschappelijk herstel betreft het herstel van het sociaal-maatschappelijk functioneren van de persoon op het gebied van wonen, werken en sociaal contact. Vanuit de literatuur zijn alle herstel beïnvloedende factoren - zowel die van functionele als symptomatische remissie als die van persoonlijk herstel - geïnventariseerd. In deze studie zijn de individuele factoren voor de verschillende vormen van herstel geanalyseerd met behulp van de LASSO methode, om te onderzoeken welke factoren het sterkste samenhangen met herstel. Het onderzoek is uitgevoerd met ROM-Phamous data. Klinisch herstel werd het beste voorspeld door maatschappelijk en persoonlijk herstel, en minder problemen in het dagelijks functioneren en met sociale relaties. Maatschappelijk herstel werd het beste voorspeld door het hebben van een betaalde baan, minder problemen in het dagelijks leven ervaren, minder negatieve symptomen, een levenspartner hebben en beter klinisch herstel. Persoonlijk herstel (gemeten als geluk in dit onderzoek) werd het beste voorspeld door een grotere tevredenheid met het leven in het algemeen, geen depressieve klachten en beter klinisch herstel. Aangezien dit onderzoek laat zien dat de drie hersteldomeinen elkaar sterk beïnvloeden, verdienen de domeinen evenveel aandacht in de behandeling. In 2024 is het artikel gepubliceerd in Comprehensive Psychiatry.

Betrokkenen

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. E. Visser, UMCG (Rob Giel Onderzoekcentrum)

PHAMOUS onderzoekers

Dr. M. Brillman, UMCG (Rob Giel Onderzoekcentrum)

Dr. K.J. Wardenaar, UMCG (Rob Giel Onderzoekcentrum)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis, Rob Giel Onderzoekcentrum

Looptijd onderzoek: 2017 - 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersonen

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Stynke Castelein

s.castelein@lentis.nl

De impact van sederende antipsychotica op cannabisgebruik in psychose

Samenvatting

Het gebruik van cannabis is relatief hoog onder GGZ cliënten met een psychotische aandoening. Dit heeft veel negatieve gevolgen voor onder andere het beloop van hun klachten, kwaliteit van leven en het effect van de behandeling. Het is daarom belangrijk om te kijken naar factoren die bijdragen aan het gebruik van cannabisgebruik onder deze cliënten. Een veelgenoemde reden is zelfmedicatie, waarbij cliënten cannabis inzetten tegen hun psychotische klachten en om zichzelf te verdoven, zeker als de reguliere antipsychotica niet het gewenste effect lijkt te hebben. De (bij)werkingen van antipsychotica zouden daarom mogelijk een verklarende factor kunnen zijn. Een recent Lentis onderzoek (Smid & Bruins) vond aanwijzingen dat lager sederende antipsychotica samenhangt met meer cannabisgebruik. Met behulp van ROM-PHAMOUS data zullen we dit nader onderzoeken. In deze vervolgstudie kijken we of het gebruik van meer of minder sederende antipsychotica samenhangt met (de hoeveelheid) cannabisgebruik. Hierbij maken we gebruik van de sederende indeling zoals gedefinieerd in de PAKwijzer, waarbij ook rekening wordt gehouden met dosis en polyfarmacie.

In 2024 is de ROM-PHAMOUS data opgevraagd en aangeleverd om deze onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, en is er een start gemaakt met de analyse.

Betrokkenen

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Dr. K. Spoelstra, VNN

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2024 - 2026

Financiering: /

Status: analysefase

Contactpersoon

Joanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Samenvatting

Statines zijn mogelijk effectief in het verminderen van schizofreniesymptomen door hun ontstekingsremmende werking, met name via de modulatie van pro-inflammatoire cytokines zoals IL-1beta, IL-6, TNF-alpha en het acute-fase-eiwit CRP. De effectiviteit van statines bij de behandeling van schizofrenie blijft echter onderwerp van discussie. De resultaten van gerandomiseerde onderzoeken en meta-analyses zijn nog tegenstrijdig wat betreft het effect van statines op het verminderen positieve en negatieve symptomen. Dit kan te wijten zijn aan verschillende factoren zoals het beperkte aantal deelnemers, onvoldoende stratificatie van subgroepen die mogelijk reageren op simvastatine (bijvoorbeeld op basis van CRP-niveaus) en verschillen in de bloed-hersenbarrière-doorlaatbaarheid tussen verschillende statines. Momenteel is er beperkt bewijs over de relatie tussen ontstekingsmarkers en schizofreniesymptomen bij patiënten die statines gebruiken. In dit onderzoek wordt onderzocht of patiënten met schizofreniespectrumstoornissen die statines gebruiken voor dyslipidemie mogelijk een vermindering van psychotische symptomen vertonen. In dit onderzoek wordt op basis van PHAMOUS-data onderzocht of statine gebruik psychotische symptomen vermindert.

Betrokkenen

D. Dielemans, Parnasia groep

C. Steinz, Parnasia groep

Dr. S.S. Gangadin, MSc, Universitair Medisch Centrum Groningen (RGOc)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

ROM-Phamous onderzoekers

Dr. K. Huizer, Parnasia groep

Prof. dr. I. Sommer, Universitair Medisch Centrum Groningen

Prof. dr. L. de Haan, Amsterdam UMC

Prof. dr. N. van Beveren, Parnasia groep

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Parnasia groep, Lentis, UMCG

Looptijd onderzoek: 2024 - 2026

Financiering: /

Status: analysefase

Contactpersoon

Stijn Crutzen

s.crutzen@lentis.nl

Samenvatting

In het VAT onderzoek kijken we naar verschillende factoren die het herstel van mensen met een psychotische kwetsbaarheid bevorderen en belemmeren. Deelnemers krijgen vragen over hoe ze tegen bepaalde zaken aankijken (zoals reacties van mensen uit de omgeving), hun eigen ervaringen, omstandigheden (zoals wonen en werken) en over de klachten die ze misschien hebben (zoals bijvoorbeeld het horen van stemmen). We onderzoeken hoe verschillende factoren met elkaar verbonden zijn en hoe zij elkaar kunnen beïnvloeden. Dit kan ons helpen om betere, herstel-ondersteunende zorg te verlenen aan mensen met een psychotische kwetsbaarheid. Deelnemers doen drie keer mee aan een meting in één jaar tijd: bij 0, 6 en 12 maanden. Mensen kunnen meedoen wanneer ze 18 jaar of ouder zijn, een diagnose hebben in het psychosespectrum, zich goed kunnen uitdrukken in de Nederlandse taal en in staat zijn om aan de meting deel te nemen. Aan het einde van 2024 waren er 116 deelnemers geïncludeerd met ten minste één afgeronde meting.

In 2022 is het originele VAT onderzoek uitgebreid met mensen met een angst- of stemmingsklachten: het VAT-S onderzoek. Vragen over psychotische symptomen zijn vervangen met vragen over de ernst van angst- en stemmingsklachten. Aanvullend worden er ook nog vragen gesteld over algemeen- en werk-gerelateerd functioneren, de mate van eenzaamheid en leefstijl. Aan het einde van 2024 waren er 49 deelnemers geïncludeerd en gemeten.

Het VAT onderzoek is (mede) opgezet om de GZ-psychologen in opleiding tot Klinisch Psycholoog (GIOS) en Verpleegkundigen in opleiding tot Specialist (VIOS) te faciliteren bij het voldoen aan hun onderzoekverplichting. Tot op heden hebben zich dertien GIOS-en en zes VIOS-en aangesloten bij het VAT onderzoek. In 2024 hebben drie GIOS-sen en twee VIOS-en hun deelonderzoeken van VAT voor de KP-opleiding en VS-opleidingen afgerond, en hebben twee nieuwe GIOS-en en twee VIOS-en zich bij VAT aangesloten.

Betrokkenen

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. S. Crutzen Lentis (Research)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2027

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase (doorlopend)

Contactpersoon

Johanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Afgerond in 2024

1. Voorspellen zelfvertrouwen en de therapeutische relatie de ernst van psychotische klachten bij mensen met een psychotische kwetsbaarheid?
2. Is pijn een voorspeller voor cannabisgebruik bij psychose?
3. Is hechting van invloed op self-esteem en de ernst van psychotische klachten?
4. Hebben cannabis- en alcoholgebruik invloed op het zelfvertrouwen van patiënten met een psychotische stoornis?
5. Is trauma een voorspeller van dagelijks functioneren bij psychose?
6. Wat is de relatie tussen self-efficacy en het fysiek functioneren bij mensen met een psychotische stoornis?
7. Wat is het verband tussen de hechtingsstijl en de kwaliteit van de therapeutische relatie bij patiënten met een psychotische stoornis?

Lopend in 2024

8. De relatie tussen hechting en (zelfgerapporteerde) gezondheid bij psychose.
9. Is er een relatie tussen cognitief inzicht en zelfwaardering bij psychose?
10. Het verband tussen auditieve verbale hallucinaties en de mate van zelfeffectiviteit bij volwassenen met een psychotische stoornis.
11. De relatie tussen hechtingsstijl en auditief-verbale hallucinaties bij volwassenen met een psychotische stoornis.

Betrokkenen

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Betrokkenen GIOS:

N. Middelkoop, Lentis (PSYQ Stemmingsstoornissen)

M.H. Smid, Lentis (Jonx Delfzijl & volwassenpoli Delfzijl)

W.A. Wit, Lentis (Centrum Integrale Psychiatrie)

F. Bastiaansen, Lentis (PSYQ Groningen)

J. Braak - de Vries, Lentis (PSYQ Groningen)

D. van der Wenden-Bierling, Lentis (PSYQ Trauma)

L. Plantinga, Lentis (PSYQ Groningen)

Betrokkenen VIOS:

T. Friesco, Lentis (FACT Noord West)

M. Robertus, Lentis (PSYQ Groningen)

B. Scholten, Lentis (PSYQ Groningen)

A. Boogaard, Lentis (Ambulant Zuid Oost)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2027

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase | analysefase | publicatiefase (doorlopend)

Contactpersoon

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Voorspellen zelfvertrouwen en de therapeutische relatie de ernst van psychotische klachten?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Achtergrond: Studies hebben associaties gevonden tussen de kwaliteit van de therapeutische relatie, de mate van zelfvertrouwen en de ernst van de klinische symptomen bij mensen met een psychose. Een aantal onderzoeken suggereert dat de kwaliteit van de therapeutische relatie mogelijk de relatie tussen zelfvertrouwen en de ernst van de psychotische klachten medieert. In deze studie hebben we daarom de relatie tussen deze drie factoren onderzocht bij mensen met langdurige psychotische stoornissen.

Methode: We hebben 109 deelnemers van het VAT onderzoek geïncludeerd in deze cross-sectionele studie. De associaties tussen de ernst van psychotische klachten (PANSS), zelfvertrouwen (SERS-SF-20) en kwaliteit van de therapeutische relatie (WAV-12) werden onderzocht met behulp van lineaire regressieanalyses, gevolgd door een mediatiemodel wanneer gepast.

Resultaten: Een grotere mate van zelfvertrouwen voorspelde minder ernstige psychotische klachten en een betere therapeutische relatie. Er werd geen significant verband gevonden tussen therapeutische relatie en ernst van de psychotische klachten, daarom werd er geen mediatieanalyse uitgevoerd.

Discussie: We vonden geen significant verband tussen therapeutische relatie en psychotische symptomen, wat kan worden verklaard door de milde en stabiele psychische klachten en de over het geheel genomen hoge tevredenheid over de therapeutische relatie in onze chronische steekproef. Een andere factor is mogelijk dat huidige meetinstrumenten uitgaan van een één-op-één relatie tussen een cliënt en een zorgverlener, terwijl in werkelijkheid vaak meerdere professionals bij cliënten betrokken zijn. Daarom adviseren we de definitie en het meten van de therapeutische relatie in een chronische psychiatrische populatie opnieuw te evalueren.

In 2024 is een Engelstalig artikel ingediend bij een wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

M. Tetzlaff, MSc, Lentis (Research)

N. Middelkoop, MSc, Lentis (PSYQ Stemningsstoornissen)

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2023

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Melina Tetzlaff

m.tetzlaff@lentis.nl

Nadine Middelkoop

n.middelkoop@lentis.nl

Is pijn een voorspeller voor cannabisgebruik bij psychose?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Doel: Er zijn aanwijzingen dat mensen met een psychotische stoornis relatief vaak pijn ervaren en gehinderd worden door pijn. Er is tevens sprake van een hoge mate van cannabisgebruik in deze groep. Cannabis zou gebruikt kunnen worden als een soort zelfmedicatie tegen pijn. Deze studie onderzoekt in hoeverre pijn voorspellend is voor cannabisgebruik bij mensen met een psychotische stoornis.

Methode: Proefpersonen in deze studie zijn 108 patiënten met een diagnose in het psychotisch spectrum. Deze studie heeft gebruik gemaakt van de eerste meting van het VAT onderzoek waarover cross-sectionele analyses uitgevoerd zijn. Een logistische regressieanalyse is uitgevoerd om te onderzoeken of de mate van pijn en de mate van hinder door pijn voorspellend is voor cannabisgebruik (ja/nee) bij patiënten met psychotische stoornis. In hoeverre de hoeveelheid cannabisgebruik gerelateerd is aan de hoeveelheid pijn en de mate van hinder door pijn, is onderzocht met behulp van een lineaire regressieanalyse. Deze analyses zijn beide gecorrigeerd voor de covariaten: leeftijd, geslacht, ernst van de psychose en gebruik van sederende antipsychotica.

Resultaten: Een zekere mate van fysieke pijn werd gerapporteerd door 59% van de deelnemers. Pijn en de mate van hinder door pijn waren geen significante voorspellers van cannabisgebruik. Een opvallende nevenbevinding was dat het gebruik van antipsychotica met lage sederende werking samenhangt met meer cannabisgebruik ($p=0.028$).

Conclusies: We vonden geen direct link tussen pijnervaring en cannabisgebruik bij psychose. Mogelijk is cannabis een effectief middel om pijn te onderdrukken, waardoor deelnemers geen pijn rapporteerden. Tevens vraagt de bevinding dat lage sederende medicatie samengaat met meer cannabisgebruik om nader onderzoek. Het is mogelijk dat patiënten die de sederende antipsychotica als medicatie gebruiken, minder geneigd zijn om de verdovende effecten proberen te bereiken met behulp van cannabis.

In 2024 is een artikel met deze bevindingen aangeboden voor publicatie bij een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

M.H. Smid, MSc, Lentis (FACT)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2024

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersonen

Mirjam Smid

mh.smid@lentis.nl

Jojanneke Bruins

j.bruins@lentis.nl

Is hechting van invloed op zelfwaardering en de ernst van psychotische klachten?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Introductie: Mensen met psychotische stoornissen vertonen vaker een onveilige hechtingsstijl en een laag zelfbeeld, wat de behandeling en het herstel belemmert als gevolg van hogere niveaus van interpersoonlijke disfunctie en een slechtere behandelbetrokkenheid. Deze studie heeft tot doel het verband te onderzoeken tussen gehechtheid, de ernst van psychotische symptomen en de modererende rol van eigenwaarde bij personen met psychotische stoornissen.

Methode: Deelnemers met DSM5 psychotische stoornissen (N=102) werden geworven uit psychiatrische instellingen in Noord-Nederland. De studie gebruikte de Positieve en Negatieve Syndroomschaal (PANSS) om de ernst van psychotische symptomen te beoordelen en zelfrapportagemetingen. De Self Esteem Rating Scale short form 20 (SERS-SF-20) mat zelfwaardering, en de Revised Adult Attachment Scale (RAAS) evalueerde hechtingsstijlen. Lineaire regressieanalyses onderzochten relaties tussen hechtingsstijl, zelfwaardering en psychotische symptomen.

Resultaten: Individueel vertoonde een onveilige hechtingsstijl een positieve relatie met de ernst van psychotische symptomen ($\beta=.334$, $p=.001$). Hogere zelfwaardering was matig gerelateerd aan lagere ernst van psychotische symptomen ($B=-.315$, $p<.001$). In een meervoudig regressiemodel toonde zelfwaardering een significant negatieve relatie met psychotische symptomen ($B=-.389$, $p<.001$), maar onveilige hechting niet ($B=.996$, $p=.798$). De associatie tussen onveilige hechting en psychotische klachten werd niet gemodereerd door zelfwaardering ($B=.200$, $p=.139$).

Discussie: Hoewel zowel een onveilige gehechtheid als een lagere zelfwaardering onafhankelijk van elkaar verband houden met ernstigere psychotische symptomen, suggereert het onderzoek dat het gevoel van eigenwaarde een sterkere invloed kan hebben dan de hechtingsstijl. Onze bevindingen benadrukken het belang van het integreren van het vergroten van het gevoel van eigenwaarde in de behandeling van psychotische stoornissen, naast symptoombeheersing. Toekomstig onderzoek zou de causale relaties tussen gehechtheid, zelfwaardering en psychotische symptomen moeten onderzoeken, en de generaliseerbaarheid van deze bevindingen naar andere populaties moeten beoordelen, zoals mensen met angst- en stemmingsstoornissen. In 2024 is het onderzoek afgerond, en de resultaten hiervan zullen in 2025 aangeboden worden ter publicatie in een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift.

Betrokkenen

J. Braak-de Vries, MSc, Lentis (FACT)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2024

Financiering: /

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Joline Braak

jb.braak@lentis.nl

Hebben cannabis- en alcoholgebruik invloed op het zelfvertrouwen van patiënten met een psychotische stoornis?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Achtergrond: Een negatief zelfvertrouwen is geassocieerd met meer psychische klachten en kan leiden tot slechtere klinische uitkomsten van behandelingen. Bij mensen met een psychotische stoornis is een negatief zelfvertrouwen vaak gerelateerd aan meer positieve psychotische symptomen, zoals hallucinaties en wanen.

Methode: In dit cross-sectionele onderzoek is de relatie tussen negatief zelfvertrouwen en positieve psychotische symptomen onderzocht bij 100 patiënten met een psychotische stoornis. De PANSS-schaal werd gebruikt om positieve psychotische symptomen te meten, en de SERS-SF-schaal voor negatief zelfvertrouwen. Alcohol- en cannabisgebruik werden via zelfrapportage in kaart gebracht.

Resultaten: Er werd een significante positieve relatie gevonden tussen negatief zelfvertrouwen en positieve psychotische symptomen. Alcohol- en cannabisgebruik bleken geen significante invloed te hebben op deze relatie.

Discussie: De bevindingen bevestigen dat een laag zelfvertrouwen een risicofactor is voor meer positieve psychotische symptomen. Dit onderstreept het belang van interventies gericht op het verbeteren van zelfvertrouwen in de behandeling van psychose. De rol van alcohol- en cannabisgebruik in deze relatie verdient nader onderzoek, specifiek gericht op mensen met comorbide middelenmisbruik.

In 2024 zijn de data geanalyseerd en zijn de resultaten opgeschreven in een Nederlandstalig wetenschappelijk artikel, dat ter publicatie is aangeboden aan GGZet Wetenschappelijk.

Betrokkenen

W.A. Wit, MSc, Lentis (AFPN)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Wouter Wit

wa.wit@lentis.nl

Is trauma een voorspeller van dagelijks functioneren bij psychose?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Achtergrond: Patiënten met psychotische stoornissen rapporteren vaak een lagere gezondheidsgerelateerde kwaliteit van leven (KvL). Daarnaast is er bij deze patiënten vaak sprake van comorbiditeit, zoals depressie, traumagerelateerde klachten en middelenmisbruik. Onduidelijk is hoe sterk deze negatieve verbanden zijn en welke van deze type klachten de sterkste voorspeller is van gezondheidsgerelateerde KvL, wat in deze studie wordt onderzocht.

Methode: Er waren $n=110$ deelnemers met psychotische stoornissen. De studie gebruikte de RAND-36 SF om gezondheidsgerelateerde KvL te meten, de PANSS werd gebruikt om de ernst van verschillende psychotische symptomen te beoordelen, de Trauma Screening Questionnaire (TSQ) om traumaklachten te meten en cannabisgebruik ja/ nee voor middelengebruik. Regressieanalyses onderzochten relaties van gezondheidsgerelateerde KvL met psychotische klachten, traumaklachten en cannabisgebruik.

Resultaten: De enkelvoudige regressie analyse toonde een negatief verband van positieve psychotische symptomen ($\beta = -.330$, $p < .001$), algemene psychopathologie ($\beta = -.471$, $p < .001$) en traumaklachten ($\beta = -.334$, $p < .001$) met gezondheidsgerelateerde KvL. Er werd geen significant verband gevonden van negatieve psychotische symptomen en cannabisgebruik met gezondheidsgerelateerde KvL. De meervoudige regressieanalyse toont aan dat wanneer alle onafhankelijke variabelen gelijktijdig in het model worden meegenomen, alleen algemene psychopathologie een significante samenhang vertoont met gezondheidsgerelateerde KvL. Alle psychiatrische factoren samen verklaren 27.1 % van de variantie in gezondheidsgerelateerde KvL.

Discussie: Algemene psychopathologie lijkt de belangrijkste verklaring voor lagere KvL in deze populatie. Het aannemen van een breder perspectief, waarbinnen gekeken wordt naar sociale factoren, eenzaamheid, en ziekte duur is een belangrijke aanbeveling voor toekomstig onderzoek. Dit zal een eerste stap kunnen vormen in de ontwikkeling van een meer holistisch en persoonsgericht behandelplan voor mensen met psychotische klachten. In 2024 is dit onderzoek afgerond, en verscheen er een Nederlands artikel met de bevindingen in GGZ Wetenschappelijk.

Betrokkenen

F. Bastiaanssen, MSc, Lentis (FACT en PSYQ)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 – 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Femke Bastiaanssen

fjgm.bastiaanssen@groningen.psyq.nl

De relatie tussen hechting en (zelfgerapporteerde) gezondheid bij psychose

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Onderzoek laat zien dat mensen met een psychotische aandoening gemiddeld 15 tot 25 jaar eerder komen te overlijden in vergelijking met mensen zonder deze problemen. De medische condities (zoals cardiovasculaire ziektes en diabetes) waaraan mensen overlijden zijn behandelbaar. Onderzoeken suggereren daarom dat het verbeteren van leefstijl onderdeel moet zijn van de behandeling van een psychose. De aanpakken die zijn ontwikkeld blijken wisselende resultaten te hebben. Minder inzicht in wat gezonde keuzes zijn en minder prioriteit geven aan hun gezondheid worden genoemd als redenen waarom mensen met een psychotische stoornis minder gezonde keuzes maken. Voor zover bekend is in eerder onderzoek niet meegenomen hoe mensen met een psychotische stoornis zélf hun gezondheid beoordelen. Het huidige onderzoek heeft als doel te onderzoeken hoe het fysiek functioneren en rolbeperkingen ervaren door problemen met het fysiek functioneren samenhangen met de algemene gezondheidsbeleving bij mensen met een psychotische stoornis. Mogelijk begrijpen we dan beter waarom leefstijl interventies onvoldoende aanslaan, terwijl deze zo belangrijk zijn en mogelijk levensverlengend kunnen zijn. Daarnaast wordt ook onderzocht of hechtingsstijl hier een rol in speelt. Mensen met een psychotische stoornis hebben vaker een onveilige hechting wat invloed heeft op hun gezondheid. Onderzoek laat zien dat mensen die onveilig gehecht zijn onder andere meer ongezond eetgedrag laten zien dan mensen die veilig gehecht zijn. In 2024 heeft werving voor dit onderzoek plaatsgevonden en is er voorbereidend werk verricht met betrekking tot het schrijven van de inleiding en methode.

Betrokkenen

D. van der Wenden-Bierling, MSc, Lentis (PSYQ Trauma)
Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 – 2026

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Dianne Bierling d.bierling@lentis.nl

Is er een relatie tussen cognitief inzicht en zelfwaardering bij psychose?

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Twee factoren die mogelijk een rol spelen bij persisterende psychotische klachten zijn cognitief inzicht en zelfwaardering. Het beperkte onderzoek dat op dit gebied is gedaan over de relatie tussen deze twee factoren, suggereert dat er mogelijk sprake is van een dergelijke relatie bij mensen met een psychotische aandoening. Een beter begrip krijgen van deze relatie kan mogelijk leiden tot meer kennis over hoe we de effectiviteit van psychosebehandelingen kunnen verbeteren. In dit onderzoek kijken we daarom of er een associatie bestaat tussen cognitief inzicht, met beide subdomeinen zelf-reflectiviteit en zelfzekerheid, en zelfwaardering in een representatieve steekproef van mensen met een psychotische stoornis. Daarbij zullen we ook de richting van dit verband onderzoeken. Voor dit onderzoek worden de ernst van de psychotische klachten gemeten (PANSS), cognitief inzicht (BCIS) en zelfwaardering (SERS-SF) op twee momenten gemeten, met een tijdsinterval van zes maanden.

In 2024 heeft werving voor dit onderzoek plaatsgevonden en is er voorbereidend werk verricht met betrekking tot het schrijven van de inleiding en methode.

Betrokkenen

L. Plantinga, MSc, Lentis (PSYQ Groningen)

Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 – 2026

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Liesbeth Plantinga

l.plantinga@groningen.psyq.nl

De relatie tussen self-efficacy en fysiek functioneren in het herstelproces bij mensen met een psychotische stoornis

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Naast de psychotische klachten die gepaard gaan met een psychotische aandoening hebben mensen met een psychotische aandoening ook vaker last van somatische klachten. Buiten dat deze klachten invloed hebben op de fysieke gezondheid en levensverwachting zijn er aanwijzingen dat verminderde fysieke activiteit invloed heeft op self-efficacy (het vertrouwen of geloof dat mensen hebben in hun eigen capaciteiten of competenties). Self-efficacy kan op zijn beurt weer een belangrijke rol spelen in het herstel van een psychotische stoornis. In dit onderzoek wordt onderzocht of er een relatie is tussen self-efficacy en het fysiek functioneren bij mensen met een psychotische stoornis. In 2023 is data verzameld voor dit onderzoek.

Betrokkenen

T. Frieso , BSc, Lentis (FACT Noord West)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2022 – 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Tanja Frieso t.frieso@lentis.nl

Het verband tussen de hechtingsstijl en de kwaliteit van de therapeutische relatie bij patiënten met een psychotische stoornis

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Een goede therapeutische relatie houdt bij patiënten met schizofrenie verband met meer therapietrouw, beter algemeen functioneren, lagere ernst van symptomen en een betere kwaliteit van leven. De therapeutische relatie omvat alle interpersoonlijke processen die ten grondslag liggen aan het opzetten van een samenwerkingsrelatie met gedeelde verantwoordelijkheid met het oog op het bereiken van therapeutische doelstellingen. Een belangrijke factor die de kwaliteit van de therapeutische relatie tussen patiënt en therapeut lijkt te beïnvloeden, is de volwassen hechtingsstijl. Bij patiënten met een psychotische stoornis is over de relatie tussen de hechtingsstijl en de therapeutische relatie relatief weinig bekend. Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de samenhang tussen de hechtingsstijl en de kwaliteit van de therapeutische relatie bij patiënten met een psychotische stoornis. De resultaten lieten geen significante relatie zien tussen veilige hechting en therapeutische relatie.

Betrokkenen

M. Reitsma , BSc, Lentis (PSYQ, Groningen)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2022 – 2024

Financiering: /

Status: afgerond

Contactpersoon

Marco Reitsma m.reitsma@lentis.nl

Het verband tussen auditieve verbale hallucinaties en de mate van zelfeffectiviteit bij volwassenen met een psychotische stoornis

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de relatie tussen auditieve hallucinaties, oftewel het horen van stemmen, en zelfeffectiviteit bij mensen met een psychotische stoornis. Het horen van stemmen komt vaak voor bij psychotische stoornissen, met schattingen die wijzen op 75% van deze patiënten. Zelfeffectiviteit verwijst naar het vertrouwen in eigen vermogen om doelen te bereiken en invloed uit te oefenen op het eigen leven. Eerdere studies tonen aan dat een hogere zelfeffectiviteit samenhangt met een betere kwaliteit van leven en herstel bij mensen met psychose. Dit onderzoek onderzoekt of er een verband bestaat tussen het horen van stemmen en zelfeffectiviteit, met als doel inzichten te bieden voor mogelijke behandelingsinterventies. Het gebruikt een correlatieel onderzoeksdesign. In 2024 heeft er dataverzameling plaatsgevonden voor dit onderzoek en is een start gemaakt met de inleiding en methode van het artikel.

Betrokkenen

B. Scholten , BSc, Lentis (PSYQ, Groningen)
Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2024 – 2025

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Bram Scholten bs.scholten@lentis.nl

De relatie tussen hechtingsstijl en auditief-verbale hallucinaties bij volwassenen met een psychotische stoornis

Een VAT onderzoek

Samenvatting

Ongeveer drie procent van de Nederlandse bevolking krijgt ooit te maken met een psychotische stoornis, waarbij genetische en omgevingsfactoren, zoals sociaaleconomische status en trauma, een rol spelen in de ontwikkeling ervan. Recente onderzoeken wijzen op een verband tussen deze factoren en een onveilige hechtingsstijl. Hoewel bekend is dat onveilige hechting het risico op psychotische stoornissen en hallucinaties vergroot, is het nog onduidelijk of er ook een verband is tussen specifieke hechtingsstijlen en auditief-verbale hallucinaties. Dit onderzoek onderzoekt de mogelijke associatie tussen hechtingsstijl en auditief-verbale hallucinaties bij volwassenen met een psychotische stoornis, met als doel de effectiviteit van hechtingsgerichte interventies in de behandeling van deze patiënten te onderzoeken. Het betreft een kwantitatief, cross-sectioneel onderzoek, waarvoor in 2024 data is verzameld en een start is gemaakt met het schrijven van de inleiding en methode van het artikel.

Betrokkenen

A. Boogaard, BSc, Lentis (Ambulant, Zuid Oost)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2024 – 2025

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Anke Boogaard a.boogaard@lentis.nl

Voorspellers van kwaliteit van leven bij psychose – een differentiatie naar leeftijd

Samenvatting

In Nederland zijn 120.000-150.000 volwassenen in behandeling voor een psychotische stoornis (GGZ standaarden, 2024). Een belangrijke uitkomstindicator van welzijn is kwaliteit van leven (KvL). Eerder onderzoek toont aan dat een betere KvL geassocieerd is met minder klinische symptomen en een beter algemeen functioneren. Ondanks het grote aantal potentiële individuele voorspellers voor KvL, is er nog niet gepoogd om deze gelijktijdig in één model samen te voegen om zo te onderzoeken welke voorspellers het meeste invloed hebben op kwaliteit van leven. Vanwege de vergrijzing is er een toename van ouderen in de GGZ, maar deze groep is ondervertegenwoordigd in wetenschappelijk onderzoek. Eerder onderzoek suggereert dat voorspellers van KvL bij ouderen (>55 jaar) mogelijk anders zijn dan voor volwassenen (18-54 jaar), waarbij bij ouderen klinisch en maatschappelijk herstel niet automatisch leiden tot een verhoogde KvL. In dit onderzoek kijken we allereerst welke geclusterde factoren (ernst van de psychose, psychiatrische comorbiditeit, psychofarmaca, somatische factoren en sociodemografische kenmerken) het sterkst geassocieerd zijn met kwaliteit van leven bij mensen met psychotische stoornissen. Daarnaast kijken we of de geclusterde voorspellende factoren voor kwaliteit van leven er anders uitzien voor ouderen (>55 jaar) dan voor volwassenen (18-54) met psychotische stoornissen.

In 2024 is een aanvraag ingediend om gebruik te maken van de ROM-PHAMOUS data om deze onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Tevens is er voorbereidend werk verricht met betrekking tot het schrijven van de inleiding en methode.

Betrokkenen

E. Beelen, MSc, Lentis (Ouderenpsychiatrie & PSYQ)
Dr. M. Brilman, , UMCG (Rob Giel Onderzoekcentrum)
Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)
Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 – 2026

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Eline Beelen e.beelen@lentis.nl

Prevalentie van psychotische ervaringen in de algemene Nederlandse populatie

Samenvatting

Bij mensen met psychische problemen kunnen psychotische ervaringen (PE's) het mildere uiteinde van het psychose continuüm vertegenwoordigen. PE's worden geassocieerd met een verhoogd risico op het ontwikkelen van een psychotische stoornis, en met ernstigere psychopathologie in het algemeen. De betekenis en klinische relevantie van PE's in de algemene bevolking is minder duidelijk. Bevolkingsonderzoeken rapporteren prevalentiecijfers tussen de 1 en 30%, afhankelijk van welke PE gemeten wordt, het land en andere kenmerken. In deze studie onderzoeken we: 1. Wat zijn de algemene, en leeftijds- en geslachtsspecifieke prevalentiecijfers van zelfgerapporteerde psychotische ervaringen (gedachteninertie, paranoia, vreemde ervaringen en hallucinaties) in de algemene Nederlandse bevolking?, 2. Welke factoren zijn geassocieerd met deze zelfgerapporteerde psychotische ervaringen? Hiervoor gebruiken we cross-sectionele LifeLines-data. LifeLines is een grote longitudinale cohortstudie met meer dan 167.000 deelnemers uit Noord-Nederland. Ruim 48.000 volwassenen hebben de Psychosis Screening Questionnaire (PSQ) ingevuld. Op basis van de PSQ kan de prevalentie van de PE's over de afgelopen 12 maanden worden berekend. Naast descriptieve analyses zijn er logistische regressieanalyses uitgevoerd met de aanwezigheid van psychotische ervaringen als uitkomstmaat en een breed scala aan sociodemografische, gedrags-, omgevings-, premorbide, familiale, gezondheidsgerelateerde, functionerings- en cognitieve correlaten van PEs als onafhankelijke variabelen. Deze regressie analyse is herhaald voor elke afzonderlijke PE. Eerste analyses laten een prevalentie van 5% zien, waarbij PE's vaker voorkomen in vrouwen, jongere mensen en mensen met een laag opleidingsniveau.

Betrokkenen

V.E. Brink, MSc, UMCG (UCP) en Rijksuniversiteit Groningen
Dr. H.E. Jongsma, UMCG (UCP) en CTP Veldzicht
Dr. C.M.G. van Driel, UMCG (UCP)
Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen (Klinische Psychologie)
Prof. dr. W. Veling, UMCG (UCP)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG (UCP)

Looptijd onderzoek: 2022-2024

Financiering: €22.000,- vanuit MD/PhD beurs UMCG, en vanuit onderzoeksbudget Prof. Dr. Veling

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Vera Brink v.e.brink@umcg.nl

Samenvatting

De Schizophrenia International Research Society (SIRS) Research Harmonisation Group (RHG) is een internationaal consortium dat als doel heeft om een blueprint te ontwikkelen voor het catalogiseren en harmoniseren van individuele patiënten data van bestaande vroege psychose cohorten, het opzetten van een virtuele databank en om consensus te bereiken over een set van variabelen voor toekomstig onderzoek. De overkoepelende onderzoeksvraag is: “Wat drijft het beloop van maatschappelijke, klinische en persoonlijke uitkomsten na vroege psychose en hoe is de sociale en geografische context hiermee verbonden?”. Als onderdeel van deze groep wordt een pilot retrospectief harmonisatie project uitgevoerd door het Internationale Psychose Epidemiologie Consortium (IPEC), bestaande uit onderzoeksgroepen van de volgende vroege psychose cohorten: PSYCONN (Nederland, gebruikt PROGRs en PHAMOUS data) en OPUS (Denemarken). In 2023 heeft INTREPID (India, Nigeria, Trinidad) geleid door King’s College Londen zich hier ook aan verbonden. Harmonisatie van methoden, meetinstrumenten en bestaande cohortdata is dringend nodig om het gebied van de psychose epidemiologie vooruit te helpen. IPEC is opgericht om een platform te creëren voor het delen van psychose cohortdata van over de hele wereld en om een infrastructuur te bieden voor het harmoniseren van data. In 2024 is het profiel paper geschreven over het ontwerp en het data-harmonisatieproces, en de technische, ethische en juridische stappen die zijn genomen om de IPEC virtuele databank op te zetten. Daarnaast wordt in dit paper de eerste geharmoniseerde data gepresenteerd.

Betrokkenen

V.E. Brink, MSc., UMCG (UCP) en Rijksuniversiteit Groningen

N. Tiles-Sar, MSc, UMCG (UCP)

Dr. H.E. Jongsma, UMCG (UCP) en CTP Veldzicht

Dr. C.M.G. van Driel, UMCG (UCP) | B. Lestestuiver, UMCG (UCP)

Dr. E. Visser, UMCG (UCP, RGOc) | E. Veermans, MSc., UMCG (UCP, RGOc)

Prof. dr. M.A. Swertz, UMCG (GCC/MOLGENIS)

S. Haakma, MSc., UMCG (GCC/MOLGENIS)

E. van 't Hag, UMCG (UCP)

Dr. C. Hjorthøj, Psychiatric Center Copenhagen, Denemarken

Prof. dr. M. Nordentoft, Psychiatric Center Copenhagen, Denemarken

Dr. N. Albert, Copenhagen Psychiatric Center Copenhagen, Denemarken

Prof. dr. S. Castelein, Lentis (Research) en Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. W. Veling, UMCG (UCP)

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: UMCG (UCP, RoQua, GCC/MOLGENIS), Psychiatric Center Copenhagen, King’s College London

Looptijd onderzoek: 2019-2024

Financiering: €22.000,- vanuit MD/PhD beurs UMCG, en vanuit onderzoeksbudget Prof. Dr. Veling, en subsidie van King’s College London

Status: publicatiefase

Contactpersoon

Vera Brink

v.e.brink@umcg.nl

FPC Dr. S. Van Mesdag

Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC) Dr. S. van Mesdag heeft plaats voor circa 260 mannelijke TBS-patiënten. Patiënten die een delict hebben gepleegd en daarvoor meestal een straf hebben uitgezeten in de gevangenis, maar ook: mensen die vanwege psychiatrische en vaak ook verslavingsproblematiek niet goed functioneren en mede daardoor het delict pleegden. Om te voorkomen dat ze opnieuw de fout in gaan, worden ze bij ons behandeld. Een behandeling is pas succesvol wanneer de kans op het opnieuw plegen van een delict erg klein is geworden. Alleen dan wordt er gewerkt aan de toekomst, want het uiteindelijke doel van de TBS-behandeling is: 'Veilig terugkeren naar de samenleving'. Veilig voor u en de patiënt!

Onderzoek

FPC Dr. S. van Mesdag wil de kwaliteit van zijn behandeling voortdurend verbeteren. Daarom doen wij wetenschappelijk onderzoek naar onder andere het effect van onze behandel- en reflectiemethoden en naar de risicotaxatie-instrumenten en (risico)management-strategieën waarmee wij werken. De hierna genoemde onderzoeken worden uitgevoerd door onze afdeling Onderzoek, al dan niet in samenwerking met andere forensisch psychiatrische instellingen, hogescholen en universiteiten. Over de onderzoeken wordt gepubliceerd in Nederlandse en internationale vaktijdschriften. Daarnaast geven de onderzoekers lezingen en workshops over hun onderzoek op Nederlandse en internationale symposia en verzorgen zij trainingen op het gebied van onder andere risicotaxatie, vroegsignalering en moreel beraad.

FPC Dr. S. van Mesdag was daarnaast tot en met 2024 'full partner' in een internationaal EU Horizon 2020-onderzoeksconsortium: FOSTREN (Fostering and Strengthening Approaches to Reducing Coercion in European Mental Health Services). Dit onderzoekconsortium bestaat uit klinici, onderzoekers en academici uit meer dan 19 landen en heeft tot doel kennis te ontwikkelen en uit te wisselen en de implementatie van wetenschappelijke kennis te bevorderen.

Samenvatting

Ernstige gedragsproblematiek die leidt tot incidenten tijdens de behandeling, verstoort het behandeltraject. Dit is ongunstig voor het leef- en behandelklimaat en zet de interactie tussen patiënt en behandelaars onder druk. Het voorkómen en verminderen ervan kan door vroegtijdig signalen te herkennen die ontregeling 'aankondigen'. Elke patiënt bepaalt met zijn sociotherapeut-mentor de vroege waarschuwingssignalen die het ontstaan van gedragsproblematiek aankondigen met het protocol 'Methode ERM-Vroegsignalering' in het signaleringsplan. Met dit plan kan het gedrag worden gemonitord op het optreden van vroege waarschuwingssignalen.

In samenwerking met de Universiteit Twente is het multicenteronderzoek 'Emotion in the Face' afgerond, als onderdeel van ERM. In dit onderzoek is bestudeerd in welke mate het beter herkennen van gezichtsuitdrukkingen bij patiënten, voor sociotherapeuten ondersteunend is bij het toepassen van risk-management-interventies zoals ERM.

FPC Dr. S. van Mesdag (Frans Fluttert) is daarnaast co-supervisor van twee internationale PhD-onderzoeken naar de toepassing van ERM-Vroegsignalering bij adolescente cliënten (Portugal) en naar vraag hoe 'patient-participation in (risk)reporting' kan bijdragen aan een betere alliantie tussen patiënt en zorgverlener (Noorwegen). Tevens is in 2024 in samenwerking met de Manchester Metropolitan University en 16 academische partnerinstellingen uit Europa een nieuwe consortium aanvraag ingediend bij de EU-Marie Curie COST, voor 16 PhD trajecten om te bestuderen hoe in Europa 'Coercioen in Mental Health Care' verminderd kan worden en betere alternatieve interventies toegepast kunnen worden.

Betrokkenen

Dr. F. Fluttert, RN, MSc, FPC Dr. S. van Mesdag
Prof. dr. S. Bjørkly (Noorwegen)
G. Eidhammer, RN, MSc (Noorwegen)
M. Ultvedt, RN, MSc (Noorwegen)
Prof. dr. Richard Whittington (EU FOSTREN consortium)
E. Ratnalingham MSc (Universiteit Twente)
A. Ferreira, MSc, RN (University Lissabon, Portugal)

112

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag, Furukollen Forensic Psychiatric Institute (NO). In samenwerking met: Research Centre for Forensic Psychiatry and Education, SIFER, Oslo University Hospital, Molde University College (NO), EU Horizon 2020, Universiteit Twente en University Lissabon; Manchester Metropolitan University, Manchester, UK.

Looptijd onderzoek: doorlopende onderzoekslijn, start in 2011

Financiering: EU Horizon 2020: EU consortia; SIFER Oslo: Noorse deelname aan Noorse onderzoeken; Molde University College, Molde, Noorwegen; University of Lissabon: Portugese PhD-traject

Status: voorbereidingsfase | dataverzamelingsfase | analysefase

Contactpersoon

Frans Fluttert f.fluttert@fpcvanmesdag.nl

Samenvatting

Een moreel beraad is een onderzoeksgesprek waarin medewerkers gezamenlijk een ethische kwestie uit hun werk bespreken. Dit gesprek gaat gestructureerd, aan de hand van een gespreksmethodiek/stappenplan en met behulp van een getrainde gespreksleider. Tijdens een moreel beraad wordt een concrete casus, een dilemma, uit de eigen praktijk onderzocht. Daarbij is niet alleen de uitkomst van belang, het proces van samen onderzoeken is leerzaam.

Aan de implementatie van het moreel beraad is onderzoek gekoppeld met de volgende aandachtspunten:

Heeft moreel beraad invloed op de kwaliteit van argumentatie van medewerkers in de psychotherapie?

Een tweede vraag is of moreel beraad invloed heeft op de morele sensitiviteit van medewerkers?

En een derde deelonderzoek gaat over het gezamenlijke moreel beraad met patiënten en medewerkers, joint moral case deliberation (JMCD), een JMCD-pilot is onderzocht.

In 2024 is er een boekhoofdstuk met betrekking tot dit onderwerp verschenen.

Betrokkenen

S. Kremer, MA., FPC Dr. S. van Mesdag

Prof. dr. B. Molewijk, UAmc Metamedica

Prof. dr. A.R. Mackor, Rijksuniversiteit Groningen (Rechten)

Dr. M. Stolper, AUMc Metamedica

Dr. M. Spreen, Rijksuniversiteit Groningen (Sociologie)

W. Bosma, MSen, FPC Dr. S. van Mesdag

H. Beintema, MSc., FPC Dr. S. van Mesdag

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag

Looptijd onderzoek: doorlopende onderzoekslijn, gestart in 2015

Financiering: FPC Dr. S. van Mesdag

Status: analysefase | publicatiefase

Contactpersoon

Swanny Kremer

s.kremer@fpcvanmesdag.nl

Samenvatting

Het doel van routine outcome monitoring (ROM) met behulp van het IFBE is om behandelingen van patiënten, zowel op groepsniveau als op individueel niveau, op een gestandaardiseerde en formele wijze multidisciplinair te evalueren. Het IFBE is ontwikkeld in FPC Dr. S. van Mesdag en wordt in meerdere forensische instellingen in Nederland en België gebruikt.

Er is een zelfrapportageversie (IFBE-Z) ontwikkeld, zodat scores van de patiënt kunnen worden vergeleken met de observaties van het behandelteam, wat kan bijdragen aan shared decision making in de behandeling. Het IFBE is een leidend instrument binnen de behandeling, waarbij delictfactoren en behandeldoelen worden geformuleerd op basis van de items van het IFBE, en de behandelevaluatie en het risicomanagement worden vormgegeven met behulp van de scores op het IFBE. Er wordt onderzoek gedaan naar hoe scores op het IFBE een bijdrage kunnen leveren aan het risicomanagement en de behandelevaluatie.

Betrokkenen

Dr. E. Schuringa, FPC Dr. S. van Mesdag

Prof. dr. S. Bogaerts, Universiteit van Tilburg, Fivoor (Research & Treatment Innovation)

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag

Looptijd onderzoek: doorlopende onderzoekslijn, start in 2008

Financiering: FPC Dr. S. van Mesdag

Status: dataverzamelingsfase | analysefase | publicatiefase (doorlopend)

Contactpersoon

Erwin Schuringa

e.schuringa@fpcvanmesdag.nl

Samenvatting

Ondanks de verscheidenheid aan wetenschappelijke studies die aantonen dat forensisch psychiatrisch patiënten veelal naast dader zelf ook slachtoffer zijn geweest, is aandacht voor dit slachtofferschap onvoldoende geborgd in de forensische zorg. In een sector waarin de nadruk ligt op risicomanagement en het terugdringen van recidiverisico, bestaat de kans dat het eigen slachtofferschap van de forensische populatie onvoldoende wordt onderkend als relevante factor voor behandeling. Dit kan leiden tot disciplinaire problemen, kwetsbaarheid voor verder slachtofferschap en verslechtering van het klinisch toestandsbeeld. Traumasymptomatologie, zoals verminderde regulatie van emoties, beperkte copingvaardigheden en beperkt bewustzijn van emotionele toestanden, impulsiviteit, agressie en middelengebruik, kan tevens de mogelijkheden van patiënten om deel te nemen aan en te profiteren van behandeling belemmeren. Door middel van een scoping review wordt de huidige evidence base voor wat betreft de relatie tussen trauma en responsiviteit in kaart gebracht. Daarnaast wordt dossierstudie uitgevoerd bij FPC Dr. S. van Mesdag en wordt een vragenlijstonderzoek uitgezet bij alle FPC's, FPK's en FPA's in Nederland. Het doel is inzicht te geven in de huidige positie van traumabehandeling in de TBS en de geldende best practice voor traumabehandeling in relatie tot responsiviteit in de forensische zorg. De bevindingen uit dit onderzoek zullen worden gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften en gebundeld in een KFZ-handreiking voor de praktijk. Dit onderzoek dat in 2023 is gestart maakt onderdeel uit van het promotietraject van F. den Besten, onder supervisie van prof. dr. M.J.F. van der Wolf, prof. dr. V. de Vogel en dr. E. Schuringa. Hiervoor heeft in 2024 dataverzameling plaatsgevonden.

Betrokkenen

Prof. dr. M.J.F. van der Wolf, Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Leiden
Prof. dr. V. de Vogel, Maastricht University, Hogeschool Utrecht en Van der Hoeven Kliniek

Dr. E. Schuringa, FPC Dr. S. van Mesdag
F.D.A. den Besten, MA, MSc, FPC Dr. S. van Mesdag

Instellingen waar het onderzoek wordt uitgevoerd: FPC Dr. S. van Mesdag

Looptijd onderzoek: 2023 - 2025

Financiering: KFZ en FPC Dr. S. van Mesdag

Status: dataverzamelingsfase | analysefase

Contactpersoon

Femke den Besten f.den.besten@fpcvanmesdag.nl

PsyQ

PsyQ Groningen biedt specialistische en toegankelijke hulp bij psychische problemen.

Momenteel loopt er een onderzoek naar een nieuwe behandeling voor OCD, met als doel de chroniciteit te verminderen. Nieuwe behandelingen die minder drop-out geven en aangrijpen op een ander mechanisme, zijn nodig. Inference Based Approach is een dergelijke nieuwe behandeling, die in vele studies al werkzaam is gebleken bij OCD.

ArrIBA: Inference Based Approach (IBA): towards personalized care for OCD patients

Samenvatting

ArrIBA is een onderzoek naar een nieuwe behandeling van een obsessieve-compulsieve stoornis (OCD). De behandeling van OCD verloopt over het algemeen moeizaam. Cognitieve gedragstherapie (CGT) is de meest onderzochte en effectieve behandeling. Echter, vanuit de literatuur komen cijfers naar voren dat veel patiënten niet aan behandeling beginnen (25%) en dat een groot deel van de patiënten die wel starten, voortijdig stopt met behandeling (25-30%). Ook knapt een groot deel niet (voldoende) op (46% voldoet na 5 jaar nog aan de criteria voor OCD). Er is vaak sprake van terugval. Deze patiënten lopen het risico op een chronisch beloop en een hoge zorgconsumptie. Nieuwe behandelingen die minder drop-out geven en aangrijpen op een ander mechanisme, zijn dus nodig. Inference Based Approach (IBA) is een dergelijke nieuwe behandeling, die in vele studies al werkzaam is gebleken bij OCD.

Een van de doelen van deze studie is om de chroniciteit in OCD naar beneden te brengen, door de effectiviteit van IBA te vergelijken met CGT. Daarnaast wordt gezocht naar individuele kenmerken die het behandel-effect kunnen voorspellen. Tevens zal de hersenrespons op beide behandelvormen worden onderzocht door middel van MRI-scans. Hierbij wordt getracht het neurobiologische werkingsmechanisme van de behandelingen te achterhalen. In 2024 zijn de resultaten van dit onderzoek in een Engelstalig wetenschappelijk tijdschrift gepubliceerd.

Betrokkenen

Dr. H. Visser, GGz Centraal
Prof. dr. P. van Oppen, GGZ inGeest
J. Nooij, MSc., PsyQ Amsterdam
Prof. dr. O.A. van den Heuvel, Amsterdam UMC
T.E. Bouwman-Wiertsema, MSc, PsyQ Groningen
Prof. dr. D.C. Cath, GGZ Drenthe
Dr. M. Kampman, ProPersona Nijmegen
Prof. dr. K. Schruers, Mondriaan Maastricht
Prof. dr. A.J.L.M. van Balkom, Amsterdam UMC

Instelling waar het onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2019 - 2024

Financiering: ZonMw

Status: afgerond

Contactpersoon

Tamara Opdam t.opdam@groningen.psyq.nl

Samenvatting

MONitoring psychoPHARmacology (MOPHAR): een programma bij de poliklinieken van Noord Nederlandse ggz-instellingen om de monitoring en behandeling van lichamelijke bijwerkingen van psychofarmaca te verbeteren. Bij poliklinieken van tweedelijns GGZ-instellingen wordt vaak geen systematische monitoring uitgevoerd van de lichamelijke conditie en/ of bijwerkingen van voorgeschreven psychofarmaca. Het is dan ook vaak onduidelijk hoe de verhouding is van effect ten opzichte van bijwerkingen van medicatie voor patiënten. Dit zeer relevante tekort in de zorg was voor ons reden om een gestructureerd monitoringsprogramma (MOPHAR) op te zetten bij de poliklinieken van GGZ Drenthe en Lentis. Daarmee wordt de somatische toestand van patiënten goed in kaart gebracht, inclusief ernstige bijwerkingen (waaronder metabool syndroom), waarmee uiteindelijk gepersonaliseerde behandelingen ontwikkeld kunnen worden en hiervan de effecten geëvalueerd.

De onderzoeksvraagstellingen bij het MOPHAR programma zijn: 1) wat is de aard en omvang van medicatie gerelateerde (en algemene) lichamelijke problemen bij patiënten met bipolaire, depressie- en angst- stoornissen bij de poliklinieken van GGZ Drenthe? 2) in hoeverre kunnen we deze zodanig beïnvloeden dat patiënten gezonder worden en zich fitter gaan voelen? 3) Wat zijn eventuele determinanten van lichamelijke bijwerkingen bij deze groep? Dit betreft een prospectieve naturalistische cohort studie, waarbij alle patiënten met een bipolaire, stemmings-, of angststoornis worden uitgenodigd om mee te doen met een meting bij intake en na een jaar. Alle medicatie gebruik, therapie effect, en lichamelijke parameters (zoals bloeddruk, gewicht, bloed glucose en vetspectrum), bijwerkingen en determinanten van de aandoening worden in kaart gebracht en vervolgd bij afwijkingen, en binnen het EPD van de patiënt aan de behandelaar en patiënt teruggekoppeld. In het kader van onderzoek worden longitudinale data-analyses inclusief trajectanalyses uitgevoerd.

Betrokkenen

Prof. dr. D.C. Cath, psychiater GGZ Drenthe, hoogleraar zorginnovatie RGoC
Dr. A. Risselada, ziekenhuisapotheker Wilhelmina Ziekenhuis Assen, klinisch farmacoloog, epidemioloog.
Dr. B. Doornbos, psychiater, opleider psychiatrie, senior onderzoeker Lentis GGZ
Dr. W. Maas, postdoc onderzoeker RGoC
Drs. W. Moes, projectcoördinator
Daarnaast werkt een grote groep verpleegkundigen en coördinatoren van GGZ Drenthe en Lentis GGZ mee aan het Mophar onderzoek.

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: GGZ Drenthe, Lentis, RGoC

Looptijd onderzoek: gestart 2006, geen einddatum

Financiering: subsidiering via RGoC, en onderzoeksaanstelling Lentis en GGZ Drenthe.

Status: dataverzamelingsfase | analysefase | publicatiefase (doorlopend)

Contactpersoon

Bennard Doornbos b.doornbos@lentis.nl

Beslissingsondersteuning ten behoeve van het monitoren van de werking en bijwerkingen bij psychofarmaca gebruikers

Samenvatting

Patiënten met een psychische aandoening hebben een groter risico op morbiditeit en hebben een kortere levensverwachting. Het gebruik van psychofarmaca gaat gepaard met een hoge incidentie van bijwerkingen, waaronder metabole ontregeling, en vraagt om periodieke monitoring. Voor de verschillende groepen psychofarmaca bestaan (regionale) monitoringsafspraken. Deze monitoringsafspraken zijn onder meer geïntegreerd binnen MOPHAR, waarbij afspraken zijn gemaakt over wie wanneer welke laboratoriumcontroles aanvraagt en interpreteert, informeert naar werking en bijwerkingen van het geneesmiddel en metingen uitvoert zoals bloeddruk en gewicht. Dit programma van monitoring is voor een groot deel uitgerold in de dagelijkse praktijk. Onderzoek heeft echter aangetoond dat de uitvoering van deze monitoring verder geoptimaliseerd kan worden: signalering vindt niet tijdig plaats of wordt niet altijd opgevolgd. Daarnaast zijn er uitdagingen rondom de organisatie van het uitvoeren van de complexe set aan monitoringsafspraken, zeker bij betrokkenheid van meerdere zorgverleners in het zorgnetwerk rondom de patiënt. In dit onderzoek worden de mogelijkheden onderzocht om de monitoring bij het gebruik van psychofarmaca te ondersteunen door inzet van een digitaal beslissingsondersteunend systeem (*clinical decision support system*, ook wel CDSS). Dit systeem moet zorgverleners in het monitoringsproces faciliteren in de uitvoering van de monitoring bij gebruik van psychofarmaca. Het onderzoek bestaat uit verschillende projecten, waaronder lithiummonitoring in de eerste lijn, inzet van CDSS ter ondersteuning van monitoring bij psychofarmaca-gebruik in de VG-sector en een vergelijkbaar onderzoeksproject binnen MOPHAR.

Betrokkenen

Drs. N.M.G. Looman, ziekenhuisapotheker/promovendus, Wilhelmina Ziekenhuis Assen.
Dr. B. Doornbos, psychiater/co-promotor, Lentis.
Dr. A.J. Risselada, ziekenhuisapotheker/co-promotor, Wilhelmina Ziekenhuis Assen.
Dr. H.L. Hoge, ziekenhuisapotheker/lid onderzoeksteam, Wilhelmina Ziekenhuis Assen.
Prof. dr. D.C. Cath, psychiater/promotor, GGZ Drenthe.

Instelling(en) waar onderzoek wordt uitgevoerd: Wilhelmina Ziekenhuis Assen, GGZ Drenthe, Lentis, Vanboeijen.

Looptijd onderzoek: januari 2023 – december 2028.

Financiering: institutioneel.

Status: voorbereidingsfase / dataverzamelingsfase.

Contact

Nicole Looman	Nicole.Looman@wza.nl
Bennard Doornbos	B.Doornbos@lentis.nl

Alexithymie, executief functioneren en behandeluitkomsten bij patiënten met ADHD: een observationele cohortstudie.

Samenvatting

De afgelopen decennia is er steeds meer interesse in alexithymie, ook wel "emotionele blindheid" genoemd. Dit psychologische fenomeen wordt gekenmerkt door moeite met het herkennen, benoemen en beschrijven van emoties. Alexithymie wordt gezien als een relatief stabiele eigenschap die weinig verandert bij gezonde personen. Het is een dimensionaal construct dat varieert van laag tot hoog en zich kan uitstrekken tot klinisch problematische niveaus. Alexithymie komt voor bij verschillende psychiatrische en neurologische aandoeningen en heeft een negatieve invloed op sociaal functioneren, mentale en fysieke gezondheid en behandeluitkomsten. Het belemmert de therapeutische alliantie, wat kan leiden tot een verminderde behandelrespons. Dit onderzoek richt zich op ADHD-patiënten en onderzoekt of alexithymie samenhangt met executieve disfunctie en minder vooruitgang voorspelt na een ADHD-behandelprogramma. Dit wordt onderzocht in een multicentrisch, prospectief cohortonderzoek onder ADHD-patiënten die deelnemen aan een standaard behandelprogramma met psycho-educatie, vaardigheidstraining en medicatie.

Betrokkenen

M. de Haan, Lentis (PSYQ Enschede)

Dr. S. Crutzen, Lentis (Research)

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 - 2026

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Maarten de Haan

m.dehaan7@lentis.nl

De rol van een hypercompetitieve houding bij eetstoornissen: implicaties voor behandeluitkomsten in een prospectieve longitudinale cohortstudie

Samenvatting

Eetstoornissen (ES) vormen een grote last voor patiënten, hun families en de samenleving, met hoge sterftcijfers voor Anorexia Nervosa en Boulimia Nervosa. Ondanks een toename aan onderzoek in de afgelopen decennia, hebben de huidige behandelingen een bescheiden effect en is terugval veelvoorkomend.

Een onderbelicht aspect binnen eetstoornisonderzoek is de rol van competitiviteit, in het bijzonder hypercompetitiviteit: een extreme drang om te winnen. Hoewel kwalitatieve studies en klinische ervaringen wijzen op een mogelijke relatie, zijn er weinig kwantitatieve onderzoeken naar dit verband.

Dit onderzoek richt zich op de vraag of een hypercompetitieve attitude bij personen met een eetstoornis de behandeluitkomsten bij intensieve therapie beïnvloedt en of deze hypercompetitieve attitude toeneemt in de loop van de behandeling. Dit inzicht kan bijdragen aan effectievere behandelstrategieën en daarmee de kans op herstel bij personen met een eetstoornis vergroten.

Dit wordt onderzocht in een prospectief longitudinaal cohortonderzoek met personen met een eetstoornis die een intensieve behandeling (deeltijdbehandeling/klinische opname) volgen. Deelnemers worden gedurende 12 weken gevolgd vanaf de start van hun behandeling en vullen op drie momenten vragenlijsten in.

Betrokkenen

P. Hulcher, Lentis (PsyQ Groningen)

L. Visser, Lentis (PsyQ Eetstoornissen)

Dr. S. Crutzen, Lentis Research

Instellingen waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis en ChangesGGZ

Looptijd onderzoek: 2023 - 2026

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Phil Hulscher

pjs.hulscher@lentis.nl

Evaluatie van de traumabehandelweek voor patiënten met chronische problematiek en trauma

Samenvatting

Korte, intensieve traumabehandelprogramma's zijn overal ter wereld, zo ook in Nederland, in opkomst. Steeds meer onderzoek wordt gedaan naar het effect hiervan. Resultaten geven aan dat er niet zozeer sprake is van een groter effect ten opzichte van reguliere traumabehandeling, echter wel van een gelijkwaardig effect binnen een (veel) korter tijdsbestek. De meeste onderzoeken zijn uitgevoerd binnen gespecialiseerde instellingen voor traumabehandeling en/of voor patiënten met de hoofddiagnose PTSS. Binnen de specialistische GGZ zijn echter ook veel patiënten in zorg bij wie andere problematiek op de voorgrond staat, maar bij wie traumaklachten wel een belemmerende rol spelen. Ook voor mensen met dergelijke ernstige psychiatrische problematiek is traumabehandeling wenselijk en geschikt. In de huidige exploratieve behandelvaluatiestudie onderzoeken we hoe een kortdurende, intensieve traumabehandelvorm van vijf opeenvolgende dagen, bestaande uit psycho-educatie, imaginaire exposure, EMDR en beweging, gewaardeerd wordt binnen deze heterogene populatie. Hierbij wordt gekeken naar het aantal drop-outs en de redenen hiervoor, aantal *adverse events*, ervaringen van deelnemers, hoe deelnemers de afzonderlijke onderdelen van de traumabehandelweek (TBW) beoordelen, welke verwachtingen zij hadden, of zij veranderingen hebben ervaren, en of er een verandering is opgetreden in gemeten traumaklachten (CAPS-5 en PCL-5).

Binnen Lentis worden alle patiënten die in aanmerking komen voor deze TBW uitgenodigd om deel te nemen aan dit onderzoek. Bij akkoord geven ze toestemming om de gegevens die verzameld worden binnen dit kader (zoals algemene gegevens, voor- en nameting middels de CAPS-5 en PCL-5, evaluatieformulier waarin ervaringen beschreven staan) te mogen gebruiken voor huidig onderzoek.

In 2024 is een niet-WMO aanvraag ingediend en toegekend door de METC van het UMCG (registratienummer: 2023/081), en is er begonnen met de dataverzameling. Tevens is er voorbereidend werk verricht met betrekking tot het schrijven van de inleiding en methode.

Betrokkenen

M. de Baets, MSc, Lentis (PSYQ)
Dr. J. Bruins, Lentis (Research)

Instelling waar onderzoek wordt uitgevoerd: Lentis

Looptijd onderzoek: 2023 - 2026

Financiering: /

Status: dataverzamelingsfase

Contactpersoon

Mafalda de Baets m.debaets@lentis.nl

Publicaties

Ali, M.P., Tiles-Sar, N., Simons, C.J.P., Osicka, D.A., GROUP Investigators, Habtewold, T.D., **Van der Meer, L.**, Bruggeman, R., & Alizadeh, B.Z. (2024). Does stigma leave its mark? The interplay between negative effects of perceived stigma with positive effect of self-esteem on long-term social functioning in schizophrenia. *Schizophrenia research*, 274, 417–426. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2024.10.011>.

van den Bergh, D., **Schuringa, E.**, Wagenmakers, E. (2024). Augmenting predictive models in forensic psychiatry with Cultural Consensus Theory. *Journal of the royal statistical society series C: applied statistics*, 73(2), 540–556. <https://doi.org/10.1093/jrssc/qlad109>

Breider, S., de Bildt, A., **Greaves-Lord, K.**, Dietrich, A., Hoekstra, P.J., & van den Hoofdakker, B.J. (2024). Parent Training for Disruptive Behaviors in Referred Children with Autism Spectrum Disorder: A Randomized Controlled Trial. *Journal of autism and developmental disorders*, 10.1007/s10803-024-06567-0. <https://doi.org/10.1007/s10803-024-06567-0>

Brouwer, J.M.J.L., Wardenaar, K.J., Liemburg, E.J., **Doornbos, B.**, Mulder, H., & Cath, D.C. (2024). High persistence and low treatment rates of metabolic syndrome in patients with mood and anxiety disorders: A naturalistic follow-up study. *Journal of affective disorders*, 354, 451–462. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2024.03.042>

van Brouwershaven, T., Poppe, A., Pijnenborg, G.H.M., Aleman, A., Boonstra, N., Gangadin, S., Dollfus, S., Veling, W., **Castelein, S.**, de Vos, J.A., Liemburg, E., Phamous-Researchers, & **van der Meer, L.** (2024). Dutch Validation of the Self-Evaluation of Negative Symptoms Scale (SNS). *Brain sciences*, 15(1), 15. <https://doi.org/10.3390/brainsci15010015>

Bruins, J., Crutzen, S., Veling, W., & **Castelein, S.** (2024). How to quit cannabis when you have a mental illness. A study from the perspective of patients who have successfully quit. *BJPsych bulletin*, 48(4), 234-2401. <https://doi:10.1192/bjb.2023.69>

Burghoorn, D.G., **Booij, S.H.**, Schoevers, R.A., & Riese, H. (2024). Externally validated clinical prediction models for estimating treatment outcomes for patients with a mood, anxiety or psychotic disorder: systematic review and meta-analysis. *BJPsych open*, 10(6), e221. <https://doi.org/10.1192/bjo.2024.789>

Castelein, S., Visser, E., PHAMOUS-investigators, Brillman, M.F., Wardenaar, K.J., & **Bruins, J.** (2024). Identifying factors strongest associated with clinical, societal and personal recovery in people with psychosis with a long duration of illness. *Comprehensive psychiatry*, 136, 152540. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2024.152540>

Conneely, M., Roe, D., Hasson-Ohayon, I., Pijnenborg, G.H.M., **van der Meer, L.**, & Speyer, H. (2025). Antipsychotics and Identity: The Adverse Effect No One is Talking About. *Community mental health journal*, 61(2), 228–233. <https://doi.org/10.1007/s10597-024-01255-w>

Crehan, E.T., Yang, X., Dufresne, S., Barstein, J., Stephens, L., Dekker, L., & **Greaves-Lord, K.** (2024). Adapting the Tackling Teenage Training Sex Education Program for Autistic Adults in the US: A Pilot Study. *Journal of autism and developmental disorders*, 54(6), 2108–2123. <https://doi.org/10.1007/s10803-023-05962-3>

Crutzen, S., Burger, S.R., Visser, E., Ising, H. K., PHAMOUS investigators, van der Gaag, M., & **Castelein, S.** (2024). Societal recovery trajectories in people with a psychotic disorder in long term care: a latent class growth analysis. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 60, 387–397. <https://doi.org/10.1007/s00127-024-02715-0>

Hao, J., Tiles-Sar, N., Habtewold, T.D., Liemburg, E.J., Genetic Risk Outcome of Psychosis (GROUP) Investigators, Bruggeman, R., **van der Meer, L.**, & Alizadeh, B.Z. (2024). Shaping tomorrow's support: baseline clinical characteristics predict later social functioning and quality of life in schizophrenia spectrum disorder. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 59(10), 1733–1750. <https://doi.org/10.1007/s00127-024-02630-4>

Harnas, S.J., **Booij, S.H.**, Csorba, I., Nieuwkerk, P.T., Knoop, H., & Braamse, A. M. J. (2024). Which symptom to address in psychological treatment for cancer survivors when fear of cancer recurrence, depressive symptoms, and cancer-related fatigue co-occur? Exploring the level of agreement between three systematic approaches to select the focus of treatment. *Journal of cancer survivorship: research and practice*, 18(6), 1822–1834. <https://doi.org/10.1007/s11764-023-01423-z>

Heetla, H.W., Knegtering, H., Spoelstra S.K. (2024). Intrathecal administration of clozapine to reduce side effects: A hypothesis. *Medical hypotheses*, 188, 111361. <https://doi.org/10.1016/j.mehy.2024.111361>.

Hoenders, R., Ghelman, R., Portella, C., Simmons, S., Locke, A., Cramer, H., Gallego-Perez, D., & Jong, M. (2024). A review of the WHO strategy on traditional, complementary, and integrative medicine from the perspective of academic consortia for integrative medicine and health. *Frontiers in medicine*, 11, 1395698. <https://doi.org/10.3389/fmed.2024.1395698>

Idris, S., Ten Hoeve, F.H.F., Ratto, A. B., White, S.W., van Haren, N., & **Greaves-Lord, K.** (2024). Psychometric Properties of the Dutch Contextual Assessment of Social Skills (CASS): An Independent Observational Outcome Measure of Social Skills in Autistic Adolescents. *Journal of autism and developmental disorders*, 54(12), 4596–4609. <https://doi.org/10.1007/s10803-023-06156-7>

Jansen, J.L., Bruggeman, R., Kiers, H.A.L., PHAMOUS-investigators, Pijnenborg, G.H.M., **Castelein, S.**, Veling, W., Visser, E., Krabbendam, L., & Koerts, J. (2024). Financial dissatisfaction in people with psychotic disorders - A short report on its prevalence and correlates in a large naturalistic psychosis cohort. *Journal of psychiatric research*, 170, 302–306.

<https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2023.12.039>

Johansen, K K., Lerbæk, B., Slade, M., **Castelein, S.**, & Jørgensen, R. (2024). Paving the Road While Walking - Perspectives from Flexible Assertive Community Treatment Managers on Preparing the Implementation of Peer Support Work (PSW) in Outpatient Services. *Issues in mental health nursing*, 45(11), 1148–1154.

<https://doi.org/10.1080/01612840.2024.2391848>

Koning, A.C.A.M., **Booij, S.H.**, Meijer, O.C., Riese, H., & Giltay, E. J. (2024). Corrigendum to "Temporal associations between salivary cortisol and emotions in clinically depressed individuals and matched controls: A dynamic time warp analysis" [Psychoneuroendocrinology 158 (2023)

106394]. *Psychoneuroendocrinology*, 167, 107105.

<https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2024.107105>

Kos, C., Bais, L., Klaasen, N., Opmeer, E., Liemburg, E., Wardenaar, K.J., van Tol, M.J., Knegtering, H., Aleman, A. (2024). Effects of right prefrontal theta-burst transcranial magnetic stimulation or transcranial direct current stimulation on apathy in patients with schizophrenia: A multicenter RCT. *Psychiatry research*, 333, 115743.

<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2024.115743>

Kotera, Y., Ronaldson, A., Hayes, D., Hunter-Brown, H., McPhilbin, M., Dunnett, D., Jebara, T., Takhi, S., Masuda, T., Camacho, E., Bakolis, I., Repper, J., Meddings, S., Stergiopoulos, V., Brophy, L., De Ruyscher, C., Okoliyski, M., Kubinová, P., Eplov, L., Toernes, C., ... Slade, M. (2024). 28-country global study on associations between cultural characteristics and Recovery College fidelity. *Npj mental health research*, 3(1), 46.

<https://doi.org/10.1038/s44184-024-00092-9>

Kremer, S. (2024). Eén is Geen. [Recensie van het boek *Moral Case Deliberation with prison staff: Moral themes, evaluation and impact on moral craftsmanship*, van Schaap, A.I.]. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 33(2), 108-112.

<https://doi.org/10.54431/jsi.834>

Krijnen, L.J.G., **Greaves-Lord, K.**, Mandy, W., Mataw, K.J.S., Hartog, P., & Begeer, S. (2024). How Well Can we Diagnose Autism in Adults? Evaluating an Informant-based Interview: The Dutch Developmental, Dimensional and Diagnostic Interview - Adult Version (3Di-Adult). *Journal of autism and developmental disorders*, 54(9), 3492–3503.

<https://doi.org/10.1007/s10803-023-06069-5>

- Kuipers, S., **Castelein, S.**, Kronenberg, L., Veer, J. V., & Boonstra, N. (2024). The Development of an Oral Health Nursing Tool for Patients with a Psychotic Disorder: A Human-Centred Design with a Feasibility Test. *International journal of environmental research and public health*, 21(4), 492. <https://doi.org/10.3390/ijerph21040492>
- Lases, M.N., Bruins, J.**, Scheepers, F.E., van Sambeek, N., Ng, F., Rennick-Egglestone, S., Slade, M., van Balkom, I.D.C., & **Castelein, S.** (2024). Is personal recovery a transdiagnostic concept? Testing the fit of the CHIME framework using narrative experiences. *Journal of mental health*, 1–9. <https://doi.org/10.1080/09638237.2024.2361225>
- Leendertse, P., van den Berg, D., **Castelein, S.**, & Mulder, C. L. (2024). Does personality moderate the association between social involvement and personal recovery in psychosis? *BMC psychiatry*, 24(1), 958. <https://doi.org/10.1186/s12888-024-06372-0>
- Lerbæk, B., Johansen, K., Burholt, A.K., Gregersen, L.M., Terp, M. Ø., Slade, M., **Castelein, S.**, & Jørgensen, R. (2024). Non-peer professionals' understanding of recovery and attitudes towards peer support workers joining existing community mental health teams in the North Denmark Region: A qualitative study. *International journal of mental health nursing*, 33(6), 2043–2053. <https://doi.org/10.1111/inm.13349>
- Mildiner Moraga, S., Bos, F. M., **Doornbos, B.**, Bruggeman, R., van der Krieke, L., Snippe, E., & Aarts, E. (2024). Evidence for mood instability in patients with bipolar disorder: Applying multilevel hidden Markov modeling to intensive longitudinal ecological momentary assessment data. *Journal of psychopathology and clinical science*, 133(6), 456–468. <https://doi.org/10.1037/abn0000915>
- Minaeva, O., Riese, H., **Booij, S.H.**, Lamers, F., Giltay, E.J., Scheer, F.A.J.L., & Hu, K. (2024). Fractal motor activity during wakefulness and sleep: a window into depression recency and symptom recurrence. *Psychological medicine*, 54(15), 4429–4437. <https://doi.org/10.1017/S0033291724002769>
- Morosan, L., de Almeida, E.R., van der Tuin, S., van den Berg, D., **Booij, S.H.**, & Wigman, J.T. W. (2024). The impact of daily social support on the associations between daily negative events and daily suspiciousness across different clinical stages of psychosis. *Schizophrenia research*, 270, 76–84. <https://doi.org/10.1016/j.schres.2024.06.005>
- Osicka, D. A., Hao, J., Tiles-Sar, N., Ali, M. P., GROUP Investigators, Bruggeman, R., **van der Meer, L.**, & Alizadeh, B. Z. (2024). Life-course perspective on the causal mechanism of social functioning in schizophrenia spectrum disorder. *The International journal of social psychiatry*, 207640241298894. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/00207640241298894>

Poppe, A., Ritter, F.D.E., Bais, L., Pustejovsky, J.E., van Tol, M.J., Ćurčić-Blake, B., Pijnenborg, G.H.M., & **van der Meer, L.** (2024). The efficacy of combining cognitive training and noninvasive brain stimulation: A transdiagnostic systematic review and meta-analysis. *Psychological bulletin*, 150(2), 192–213. <https://doi.org/10.1037/bul0000406>

Poppe, A., Tiles-Sar, N., Konings, S.R.A., Habtewold, T. D., GROUP Investigators, Bruggeman, R., Alizadeh, B.Z., & **van der Meer, L.** (2024). Moving from supported to independent living: what are the barriers and facilitators for individuals with psychosis?. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 59(7), 1243–1254. <https://doi.org/10.1007/s00127-023-02586-x>

Quadackers, D., Liemburg, E., Bos, F., **Doornbos, B.,** Risselada, A., PHAMOUS investigators, Berger, M., Visser, E., & Cath, D. (2023). Cardiovascular risk assessment methods yield unequal risk predictions: a large cross-sectional study in psychiatric secondary care outpatients. *BMC psychiatry*, 23(1), 536. <https://doi.org/10.1186/s12888-023-05022-1>

Raposo de Almeida, E., van der Tuin, S., Muller, M.K., van den Berg, D., Wang, Y.P., Veling, W., **Booij, S.H.,** & Wigman, J.T.W. (2024). The associations between daily reports of loneliness and psychotic experiences in the early risk stages for psychosis. *Early intervention in psychiatry*, 18(11), 930–942. <https://doi.org/10.1111/eip.13537>

Roebroek, L.O., **Bruins, J.,** Boonstra A., Delespaul P.A., **Castelein, S.** (2024). The effects of treatment as usual versus a computerized clinical decision aid on shared decision-making in the treatment of psychotic disorders. *The european journal of psychiatry*, 38(1), 100216. <https://doi.org/10.1016/j.ejpsy.2023.06.002>.

Schillemans, C., Hoenders, H.J.R., Steffek, E., Albers, C. J., **Booij, S.H., & Castelein, S.** (2024). A pilot randomised controlled trial of a multidomain lifestyle intervention for outpatients with chronic or severe mental illness. *Psychiatry research*, 342, 116227. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2024.116227>

Schoot, M., Bartels-Velthuis, A.A., Rodrigues Recchia, D., Frick, E., Büssing A. and **Hoenders, R.** (2024). Translation and Validation of the Dutch Version of the Spiritual Care Competence Questionnaire (SCCQ-NL). *Religions*, 15(4), 496. <https://doi.org/10.3390/rel15040496>

Spaargaren, K.L., Begeer, S.M., **Greaves-Lord, K.,** Riper, H., & van Straten, A. (2024). Protocol of a randomized controlled trial into guided internet-delivered cognitive behavioral therapy for insomnia in autistic adults (i-Sleep Autism). *Contemporary clinical trials*, 146, 107704. <https://doi.org/10.1016/j.cct.2024.107704>

van der Stouwe, E.C.D., **Booij, S.H.**, Geraets, C.N.W., Pot-Kolder, R.M.C.A., Kuranova, A., van der Gaag, M., & Veling, W. (2024). Daily-life stress reactivity and recovery following virtual-reality-based cognitive behavioral therapy in patients with a psychotic disorder. *Frontiers in psychiatry*, 15, 1360165.

<https://doi.org/10.3389/fpsyt.2024.1360165>

van der Tuin, S., Staines, L., Morosan, L., Raposo de Almeida, E., van den Berg, D., **Booij, S.H.**, Oldehinkel, A.J., & Wigman, J.T.W. (2024). The daily association between positive affect and psychotic experiences in individuals along the early stages of the psychosis continuum. *Frontiers in psychiatry*, 15, 1314920.

<https://doi.org/10.3389/fpsyt.2024.1314920>

Vollbehr, N.K., Stant, A.D., **Hoenders, H.J.R.**, Bartels-Velthuis, A.A., Nauta, M.H., **Castelein, S.**, Schroevers, M.J., de Jong, P.J., & Ostafin, B. D. (2024). Cost-effectiveness of a mindful yoga intervention added to treatment as usual for young women with major depressive disorder versus treatment as usual only: Cost-effectiveness of yoga for young women with depression. *Psychiatry research*, 333, 115692. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2023.115692>

Vollbehr, N.K., **Booij, S.H.**, **Hoenders, H.J.R.**, Ostafin, B.D., Bartels-Velthuis, A.A. (2024). The temporal dynamics of daily stress, affect, and several affect regulation processes, in patients with chronic mood and anxiety disorders before and after a mindful yoga intervention. *Personalized medicine in psychiatry*, 45, 100123.

<https://doi.org/10.1016/j.pmip.2024.100123>

de Waardt, D.A., de Jong, I.C., Lubben, M., Haakma, I., Mulder, C.L., & Widdershoven, G.A.M. (2024). Compulsory treatment at home: an interview study exploring the experiences of an early group of patients, relatives and mental-health workers. *BMC health services research*, 24(1), 1346.

<https://doi.org/10.1186/s12913-024-11787-2>

van Wietmarschen, H.A., Kapteijns, A., Busch, M., von Rosenstiel, I., **Hoenders, H.J.**, Baars, E.W. (2024). Setting a dutch integrative medicine research agenda: Results of a consensus-based strategy. *European journal of integrative medicine*, 67, 102353.

<https://doi.org/10.1016/j.eujim.2024.102353>

Wolf, N., van Oppen, P., Hoogendoorn, A. W., van den Heuvel, O. A., van Megen, H. J. G. M., Broekhuizen, A., Kampman, M., Cath, D. C., Schruers, K. R. J., van Es, S. M., **Opdam, T.**, van Balkom, A. J. L. M., & Visser, H. A. D. (2024). Inference-Based Cognitive Behavioral Therapy versus Cognitive Behavioral Therapy for Obsessive-Compulsive Disorder: A Multisite Randomized Controlled Non-Inferiority Trial. *Psychotherapy and psychosomatics*, 93(6), 397–411.

<https://doi.org/10.1159/000541508>

Publicaties in het Engels / Publications in English (vervolg)

Yang, X., Dekker, L., **Greaves-Lord, K.** & Crehan, E. T. (2024). Psychometric Properties of Psychosexual Functioning Survey Among Autistic and Non-autistic Adults: Adapting the Self-Report Teen Transition Inventory to the U.S. Context. *Journal of autism and developmental disorders*, 54(12), 4555–4570. <https://doi.org/10.1007/s10803-023-06170-9>

Zomer, L., **van der Meer, L.**, van Weeghel, J., Widdershoven, G., & Voskes, Y. (2024). From Model to Practice: A Qualitative Study on Factors Influencing the Implementation of the Active Recovery Triad (ART) Model in Long-Term Mental Health Care. *Journal of clinical medicine*, 13(12), 3488. <https://doi.org/10.3390/jcm13123488>

Zomer, L., Voskes, Y., van Weeghel, J., Widdershoven, G., Twisk, J., & **van der Meer, L.** (2024). Recovery-oriented care in long-term mental health settings: Relationship between the active recovery triad (ART) model, recovery-oriented care, and recovery of service users. *Psychiatric rehabilitation journal*, 47(2), 129–141. <https://doi.org/10.1037/prj0000622>

Zomer, L., **van der Meer, L.**, van Weeghel, J., Widdershoven, G., de Jong, I., & Voskes, Y. (2024). Recovery-oriented care in Teams Working with the ART Model in long-term Mental Health care: A Qualitative Study on the Experiences of Service Users and Their Significant Others. *Community mental health journal*, 60(6), 1177–1190. <https://doi.org/10.1007/s10597-024-01269-4>

Publicaties in het Nederlands / Publications in Dutch

van den Bosch, K., Brouwer, B., **Greaves-Lord, K.** (2024). Evaluatie van de samenwerking tussen mensen met autisme, hun naasten en professionals binnen de Academische Werkplaats Autisme. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 24 (1): 2-18.

Huberts, E., **Stapert, A.F.**, Veldman-Keers, J., van Wensen, C., **Greaves-Lord, K.** (2024). Lichaamsgerichte interventies bij autisme: een verkenning. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 24 (1): 34-49.

Vogel, V. de, Keulen-de Vos, M., Bogaerts, S., Bulten, E., Delforterie, M., **Schuringa, E.**, & Horst, P. Ter (2024). Werkt forensische behandeling?: Een compilatie van onderzoek naar behandel-effectiviteit in de Nederlandse klinische forensische zorg. *Tijdschrift voor Forensische Psychiatrie en Psychologie*, 2(1), 7-27.

Bosma, W., van der Meijde, J., & **Kremer, S.** (2024). Met een ijsje bij oom op schoot. In: van Vliet, J. (Red.), *Zedendelinquenten, Analyse, Begeleiding en Resocialisatie*. Amsterdam, Nederland, Uitgeverij SWP

Fluttert F.A.J. (2024). Risicobeheersing en zelfmanagement via kwetsbare patronen van zelfontregeling (Riskmanagement and selfmanagement). In: Bosker, J. & Menger, A (Red.), *Werken in een gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk*. Amsterdam, Nederland, Uitgeverij SWP

Kremer, S. (2024). Oud? En Nieuw! Moreel beraad als vorm van ethiekondersteuning. In: Bosker, J. & Menger, A (Red.), *Werken in een gedwongen kader. Methodiek voor het forensisch sociaal werk*. Amsterdam, Nederland, Uitgeverij SWP

Mistler, L.A., Almvik, R., **Fluttert, F.A.J.**, Øyvind, L., Hassiotis, A., Manton, M. & J. Pekara (2024). Violence Risk Assessment. Chapter in: *Coercion and Violence in Mental Health Settings, Causes, Consequences, Management*. N. Hallet, R. Whittington, D. Richter & E. Eneje (Red). Springer publishers.

Skuse, D., **Greaves-Lord, K.**, Rodrigues da Cunha, G., Baird, G. (2024). Autism spectrum disorder. In: Reed GM, Ritchie PL-J, Maercker A, Rebello TJ, eds. *A Psychological Approach to Diagnosis: Using the ICD-11 as a Framework*. American Psychological Association; 2024:61-77. doi:10.1037/0000392-004

Overige publicaties

Van stille strijd naar gedeelde strijd: hoe je het gesprek aangaat over mentale problemen. Opiniestuk door prof.dr. **Stynke Castelein** (Lentis) en prof.dr. Diana van Bergen (RUG) in [Leeuwarder Courant](#) en [Dagblad van het Noorden](#).

Promoveren kun je leren, **Jojanneke Bruins** en **Stynke Castelein**, 8 januari 2024, [U-Krant.nl](#).

Onderzoeker **Kirstin Greaves-Lord** pleit voor meer begrip voor leerlingen met autisme en spreekt op congres in Leeuwarden in [Leeuwarder Courant](#).

Rogier Hoenders over de therapeutische relatie – met praktische tips, [Psychosenet](#).

Het beste van twee werelden combineren, Hoogleraar **Rogier Hoenders** wil de geestelijke gezondheidszorg herontwerpen, [Nemo Kennislink](#).

Integratieve geneeskunde, wat is het en wat is het niet, **Rogier Hoenders**, [NVTG](#).
Hoe bespreek je zingeving?, **Rogier Hoenders** in [NVTL](#).

Opinie in [Het Parool](#): “De ggz moet mensen leren hoe ze zingeving en verbinding in hun leven kunnen ervaren”, **Rogier Hoenders**.

Nieuwe hoogleraar **Rogier Hoenders** pleit voor preventie ggz in [GGZtotaal](#).

Een lange reistijd naar kantoor? Vijf tips om toch gezond te blijven. **Rogier Hoenders** in [Quest.nl](#).

Werkt sint-janskruid bij een depressie? Rogier Hoenders in [Quest.nl](#).

Promoties

Poppe, A. (2024). [Beyond Brain Games: Refining Cognitive Remediation for Functional Recovery in Severe Mental Illness](#). University of Groningen.
Promotor: dr. Lisette van der Meer, Lentis en Rijksuniversiteit Groningen

Kuipers, S. (2024). [Oral Health Nursing in Psychosis Care: From Knowledge to Action](#). University of Groningen.
Promotor: prof. dr. Stynke Castelein, Lentis en Rijksuniversiteit Groningen

Nieuwsbrief

Lentis Research brengt ieder kwartaal een interne nieuwsbrief uit. Dit zijn twee pagina's bomvol interessante info, nieuws, updates en weetjes over onze afdeling en de onderzoeken die we doen. Wil je niets missen? Abonneer je dan [hier](#) op de nieuwsbrief of scan de onderstaande QR code, en ontvang elke nieuwe editie automatisch in je mailbox.

Colofon

Inhoud

Dr. Stijn Crutzen, dr. Joanneke Bruins, prof. dr. Stynke Castelein, prof. dr. Rogier Hoenders, dr. Lisette van der Meer, dr. Sigrid Piening, dr. Kirstin Greaves-Lord en dr. Erwin Schuringa.

In samenwerking met

Alle betrokkenen bij de in 2024 lopende wetenschappelijke onderzoeken binnen Lentis.

Interviews, eindredactie & vormgeving

Floor Arts, dr. Stijn Crutzen, dr. Joanneke Bruins en Wieny Kampinga

Contact

Lentis Research
Hereweg 80, derde verdieping
Postbus 86
9700 AB Groningen
T: 050-5223339
E: research@lentis.nl

Wil je meer lezen over wetenschappelijk onderzoek binnen Lentis? Klik dan [hier](#) of scan de onderstaande QR code.

